

TAMPEREEN YLIOPISTO

Riitta Jääliñoja

MEIDÄN JA MUIDEN HERVANTA

Miten tiedotusvälineet ovat vaikuttaneet Hervannan imagoon ja hervantalaiseen identiteettiin?

Tiedotusopin pro gradu –tutkielma
Joulukuu 2001

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tiedotusopin laitos

JÄÄLINOJA, MARJA RIITTA: Meidän ja muiden Hervanta. Miten tiedotusvälineet ovat vaikuttaneet Hervannan imagoon ja hervantalaiseen identiteettiin?

Pro gradu –tutkielma, 130 s., 9 liitesivua

Tiedotusoppi

Joulukuu 2001

Tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten tiedotusvälineet, erityisesti Aamulehti, ovat rakentaneet Hervannan imagoa ja ovatko ne jutuillaan muovanneet hervantalaista identiteettiä. Asiaa tarkastellaan hervantalaisten näkökulmasta: miten he kokevat Aamulehden ja muiden tiedotusvälineiden käsitelleen Hervantaa ja millaisen kuvan ne ovat heidän mielestään lähiöstä muodostaneet.

Tutkielman teoriaosuuden alku koostuu imago- ja identiteetti-käsitteiden määrittelystä erityisesti yhteisön ja paikallisuuden näkökulmasta. Sen jälkeen tarkastellaan sitä, miten tiedotusvälineet rakentavat paikkaidentiteettejä ja imagoja. Teoriaosuuden jälkipuolella käsitellään ensin yleisesti lähiöitä ja sitten Hervantaa: alueen syntyä ja kehitysvaiheita sekä tutkimuksia siitä, miten Aamulehti on kirjoittanut Hervannasta.

Tutkielman empiriaosuudessa analysoidaan kvalitatiivisesti hervantalaisten puhetta Hervannasta ja Aamulehden Hervanta-kirjoittelusta. Tutkimusaineistona on 55 Hervannassa asuvan haastattelua. Aineisto on kerätty teemahaastattelulla marras – joulukuussa 1996. Empiriaosuuden aluksi tarkastellaan, minkälainen Hervanta-kuva haastateltavilla on ja mitä hervantalaisuus on. Sen jälkeen käsitellään sitä, miten haastateltava suhtautuvat Aamulehden Hervanta-kirjoitteluun, miten Aamulehti on heidän mielestään vaikuttanut Hervannan imagoon. Aineiston jäsentämiseksi ja tarkastelun avuksi haastateltavat on jaettu neljään eri tyyppiin sen perusteella, miten he suhtautuvat Hervantaan ja hervantalaisuuteen.

Valtaosa haastateltavista pitää Hervantaa ihan hyvänä asuinpaikkana, mutta kokee ulkopuolisten suhtautuvan lähiohjelmaan edelleen ennakkoluuloisesti. Tiedotusvälineillä on ollut osansa ennakkoluulojen muodostumisessa. Vaikka Aamulehti ei välttämättä nykyisin kirjoitakaan Hervannasta negatiivisesti, se on useiden haastateltavien mielestä ollut osaltaan rakentamassa Hervannalle negatiivista imagoa. Hervantalaisten kollektiivinen identiteetti näyttää aktivoituvan silloin, kun he joutuvat vastakkain ulkopuolisten ennakkoluulojen kanssa. Suuri osa haastateltavista on valmis liittymään yhteen toisten hervantalaisten kanssa, jos Hervantaa kohdellaan kohtuuttoman kriittisesti. Näin myös Aamulehden voidaan katsoa rakentaneen hervantalaista yhteisöllistä identiteettiä negaation kautta.

Alkusanat

Tämän työn tekeminen on kestänyt kauan, jopa niin kauan, että olen itse epäillyt sen valmistumista. Kävi kuten lukuisille toimittajakollegoille on käynyt: työ vei minut mennessään ja opiskelut jäivät vaille viime silaustaan. Työtä tehdessäni olen lisäksi tuntenut välillä rämpiväni epätoivon suossa hervantalaisten ja identiteettiteorioiden kanssa.

Nyt noin huokaista helpotuksesta, sillä gradu on nyt viimein tässä - vielä koneella, mutta pian jo paperilla konkreettisena työn tuloksena. Tästä onnesta haluan kiittää seuraavia henkilöitä: professori Pertti Suhosta työni ohjaamisesta, professori Risto Kuneliusta ja tutkijatohtori Seija Ridelliä ajasta ja arvokkaista neuvoista sekä lopuksi avomiestäni Santtu Jussilaa, joka on kestänyt tämän kaiken.

Helsinki 1.12.2001

Riitta Jääliñoja

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	6
1.1 Tutkielman tausta	7
1.2 Tutkimusongelma	8
1.3 Tutkimusmenetelmät	9
1.4 Tutkielman rakenne	10
2. IMAGO JA IDENTITEETTI	12
2.1 Imagosta	12
2.2 Identiteetistä	13
2.2.1 Yhteisön identiteetti.....	15
2.2.2 Yksilöllinen ja kollektiivinen identiteetti.....	16
2.2.3 Kuvitellut yhteisöt	19
2.2.4 Mistä paikkaidentiteetti syntyy?	20
2.2.4.1 Aluetietoisuus	22
2.2.5 Hävittääkö globalisaatio paikkaidentiteetit?	24
2.2.6 Paikan imago ja paikan identiteetti	26
2.2.7 Imago vai identiteetti?	28
3. TIEDOTUSVÄLINEET JA PAIKKAIDENTITEETTI.....	32
3.1 Miten tiedotusvälineet rakentavat alueellisen yhteisön identiteettiä?	33
3.2 Tiedotusvälineet ja imagonrakennus.....	35
3.3 Hallitsevat stereotypiat	38
4. LÄHIÖ.....	39
4.1 Lähiöiden arvoasteikko.....	40
4.2 Lähiöt mediajulkisuudessa.....	43
5. KATSE TUTKIMUSKOHTEESEEN: HERVANTA JA HERVANTALAISET	46
5.1 Hervannan synty	46
5.2 Alkuaikojen ongelmia.....	47
5.3 Asukkaat juurtuvat Hervantaan.....	48
5.4 Ulkopuolisten käsityksiä Hervannasta	49
5.5 Hervanta Aamulehdessä	50
5.6 Hervantalaisuus	54
5.7 Miten saada esille hervantalainen identiteetti?	55
6. HAASTATTELUAINEISTO	57
6.1 Haastattelujen rakenne.....	58
6.2 Aineiston käsittelytavat.....	59
7. HAASTATTELUT PUNTARISSA – TUTKIMUSAINEISTON ANALYYSI.....	61
7.1 Hervanta kaupunginosana.....	61
7.1.1 Suhtautuminen hervantalaisuuteen ja toisiin hervantalaisiin.....	63
7.1.2 Haastateltavien omat ennakkoluulot Hervantaa kohtaan	64
7.1.3 Miten hervantalaiset kokevat muiden tamperelaisten suhtautuvan Hervantaan?	65
7.2 Erilaiset hervantalaistyytit	66
7.3 Hervantalaisten suhde tiedotusvälineisiin	77
7.3.1 Aamulehti hervantalaisten puheessa	77
7.3.2 Tiedotusvälineiden vaikutus Hervannan imagoon	79
7.4 Hervantalaistyyppien suhtautuminen Aamulehden Hervanta-kirjoitteluun.....	86
7.4.1 Tosihervantalaiset.....	86
7.4.2 Kriittiset hervantalaiset.....	87
7.4.3 Välinpitämättömät hervantalaiset	88
7.4.4 Kielteiset hervantalaiset.....	89
7.5 Miten paikkaidentiteetti näkyy vastaajien mielipiteissä?	90
8. JOHTOPÄÄTÖKSET	98
8.1 Mikä on hervantalainen identiteetti?.....	98
8.1.1 Myös Hervanta jakaantuu ”meihin” ja ”heihin”	99
8.2 Miten Aamulehti on rakentanut Hervannan imagoa?.....	100
8.3 Miten Aamulehti on muovannut hervantalaista identiteettiä?.....	102
8.3.1 Vaiheittainen imagonmuokkaus.....	104
8.4 Syntyykö hervantalainen identiteetti Hervannan imagon vastustamisesta?.....	105
8.5 Hervannan imagon ja hervantalaisen identiteetin kohtaupaikka.....	106

9. POHDINTAA.....	107
9.1 Ikuiset stereotypiat?.....	108
9.2 Yrityksiä toimittajien ja lukijoiden lähentämiseksi.....	109
9.3 Lopuksi.....	112
LÄHTEET.....	114
LIITTEET.....	122
Liite 1: Haastateltavien taustatietoja.....	122
Liite 2: Haastattelujen teemarunko.....	124

1. JOHDANTO

Kuka minä olen? Se on kysymys, johon vastatessamme kerromme omasta identiteetistämme. Nimemme kerrottuamme rupeamme määrittelemään itseämme muilla tavoin, tilanteen ja seuran mukaan. Itse voisin aloittaa esimerkiksi näin: ”Olen opiskelija ja toimittaja.” Toinen saattaisi jatkaa kysymällä, mistä olen kotoisin. ”Olen alunperin kotoisin Tyrnävältä, mutta Oulu on kotikaupunkini. Olen asunut useita vuosia Tampereella opiskeluaikanani ja olen juuri muuttanut Helsinkiin.” Joku toinen saattaisi vastata: ”En ole oikein mistään kotoisin. Olen asunut niin monessa paikassa, ettei mikään ole muodostunut kotipaikaksi.”

Jos minulta kysyttäisiin, mitä merkitystä tyrnäväläisyydellä tai oululaisuudella on minulle, sanoisin varmaan, että juureni ovat tuolla seudulla ja että siellä on paljon muistoja. Tunnen varmaan myös yhteenkuuluvuutta siellä asuvien ihmisten kanssa. ”Miksi et koe olevasi tamperelainen?” ”En varmaan ehtinyt asua siellä tarpeeksi kauan, että minusta olisi tullut tamperelainen. Minulla ei myöskään ole siellä sukua eikä enää paljon tuttavikaan.”

Paikka on aina jostakin syytä ollut itselleni tärkeä identiteettiäni määrittävä tekijä. Ehkä se johtuu siitä, että olen muuttanut aikuisiälläni paljon (vaikka joillakin se saattaa päinvastoin hämärtää paikkaan liittyvää identiteettiä) tai siitä, että olen kotoisin pieneltä paikkakunnalta ja olen joutunut monesti kertomaan tarkemmin, mistä olen kotoisin. Ehkä olen tuntenut epävarmuutta sen takia, että olen kotoisin pienestä kunnasta ja olen joutunut puolustamaan kotipaikkaani toisille tai olen pyrkinyt esittämään sen myönteisessä valossa. Kotipaikoista on herännyt keskustelua usein myös opiskelijapiireissä, koska ihmiset tulevat eri puolilta maata, kansainvälisissä seurueissa eri puolilta maailmaa. Kiinnostuin opiskeluaikanani tutkimaan identiteettiasioita. Vaikka identiteetissä on monta puolta, itseäni kiinnostaa nyt erityisesti se, miten asuinpaikka määrittää ihmistä.

Parin viime vuosikymmenen ajan on pohdittu, katoaako paikan merkitys ihmisille kokonaan maapalloistumisen ja teknologian kehittymisen vaikutuksesta. En kuitenkaan usko, että näin on vielä käynyt. Me elämme edelleen arkipäivässämme jossakin tietyssä paikassa. Oma arkipäivän ympäristömme on saattanut tulla entistä tärkeämmäksi paikaksi, turvasatamaksi, laajentuneessa elinympäristössämme. Merkkinä paikallisuuden merkityksestä ihmisille näen esimerkiksi sen, miten kyläyhteisöt ovat viime vuosina näyttäneet aktivoituvan ja myös kaupunginosissa monenlainen yhteistoiminta on lisääntynyt. Ehkä kaupunginosat ovat vakiinnuttuaan alkaneet joiltakin osin muistuttaa entisiä kyläyhteisöjä. Myös murteista on oltu viime vuosina kiinnostuneita ja lukuisia maakuntien ja kaupunkien murrekirjoja on julkaistu.

Ihmisillä on nykyisin myös entistä enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa omaa asuinpaikkaansa koskeviin asioihin erilaisten osallisuushankkeiden kautta. Ihmisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista puhutaan näinä aikoina paljon sekä paikallisesti että valtakunnan tasolla.

Mitä tekemistä tiedotusvälineillä on identiteetin kanssa? Paljonkin. Tiedotusvälineet tarjoavat meille samastumis- ja identifioitumiskohteita. Ne esittävät jotkut asiat myönteisessä valossa ja toiset kielteisessä. Ne kertovat, minkälaisia meidän pitäisi olla ja minkälaiset piirteet eivät ole toivottuja. Paikkaidentiteetistä puhuttaessa tiedotusvälineille on yleensä annettu se merkitys, että ne luovat yhteisöjä. Ne määrittävät ”meidät” ja ”toiset”, kertovat, millaisia ”me” olemme ja millaisia ”toiset” ovat. Yleensä ”meidät” esitetään positiivisemmassa valossa kuin ”heidät”.

Tiedotusvälineillä on mahdollisuus valita julkisuuteen pääsevät asiat ja niiden kertojat sekä oma näkemyksensä asioihin. Medialla on valta esittää ihmisistä, asioista ja paikoista tietynlainen kuva. Kuva leviää useille ihmisille, sitä laajemmalle, mitä suurempi levikki tiedotusvälineellä on.

1.1 Tutkielman tausta

Löysin tutkielmani aiheen osallistuessani Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen Lähiöjournalismi-projektiin vuonna 1996. Projektissa oli tarkoitus selvittää hervantalaislukijoiden suhdetta Aamulehteen ja Aamulehden merkitystä hervantalaisten jokapäiväisessä elämässä. Olin mukana Lähiöjournalismi-projektissa sekä proseminaarini että metodologian opintojeni aikana. Proseminaarissa tutkin työttömien hervantalaisten suhdetta Aamulehteen, mutta aineistoa lukiessani haastatteluista nousi esille myös toinen kiinnostava teema. Haastateltavien suhtautuminen omaan kaupunginosaansa tuntui olevan suuresti ristiriidassa sen kanssa, miten he ajattelivat muiden tamperelaisten suhtautuvan Hervantaan. Vaikutti siltä, että heidän täytyi kovasti puolustella Hervantaa ja siellä asumistaan.

Ryhdyin pohtimaan, ovatko tiedotusvälineet ja erityisesti Aamulehti osaltaan vaikuttaneet tällaisten asenteiden syntymiseen. Onko Aamulehden Hervanta-kirjoittelu tai ylipäänsä Hervannan julkisuuskuva saanut hervantalaiset liittymään yhteen epäoikeudenmukaista kohtelua vastaan? Näitä kysymyksiä aloin selvittää metodologian kurssilla. Kurssin loppuseeessä tarkastelin paikallisuutta hervantalaisten kokemana ja vertailin heidän puhettaan

Aamulehdestä ja Hervannan Sanomista. Metodologian kurssilla en ehtinyt tutustua haastatteluaineistoon kuin pintaraapaisun verran, mutta jo se herätti kiinnostukseni tutkia sitä lisää.

1.2 Tutkimusongelma

Tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten tiedotusvälineet, erityisesti Aamulehti, ovat rakentaneet Hervannan imagoa ja hervantalaista identiteettiä. Tarkastelen asiaa hervantalaisten näkökulmasta: miten he kokevat Aamulehden ja muiden tiedotusvälineiden käsitelleen Hervantaa ja millaisen kuvan lehti on heidän mielestään muodostanut Hervannasta. Tutkimusaineistoni on hervantalaisten puhetta suhteestaan asuinpaikkaansa ja tiedotusvälineiden antamaan Hervanta-kuvaan.

Lähestyn hervantalaista identiteettiä Hervannan imagon kautta, koska aikaisemman aineistoon tutustumisen perusteella näyttää siltä, että hervantalaiset joutuvat puolustelemaan Hervantaa ja siellä asumistaan. Hervantalaisten oma Hervanta-kuva ja se, minkälainen kuva hervantalaisten mielestä muilla on, näyttävät olevan ristiriidassa. Hervantalaiset ovat enimmäkseen tyytyväisiä asuinpaikkaansa, mutta muut suhtautuvat siihen edelleen ennakkoluuloisesti. Haluan tutkia, mikä rooli tiedotusvälineillä on ollut Hervanta-kuvan luomisessa ja onko niiden Hervanta-kuva puolestaan rakentanut osaltaan hervantalaista identiteettiä sen kautta, että asukkailla on ollut tarve vastustaa tätä kuvaa.

Aion lähestyä aihettani selvittämällä, mistä hervantalaisten oma kuva asuinalueestaan muodostuu, millainen asuinpaikka Hervanta heidän mielestään on ja miten muut heidän mielestään suhtautuvat Hervantaan. Joutuvatko hervantalaiset puolustelemaan Hervantaa ja hervantalaisuuttaan? Mistä hervantalainen identiteetti muodostuu tai onko hervantalaisilla edes olemassa yhteistä paikkaidentiteettiä?

Käyn läpi sitä, miten hervantalaiset puhuvat Aamulehden Hervanta-kirjoittelusta ja yritän myös selvittää aikaisempien Aamulehden Hervanta-kirjoittelua käsittelevien tutkimusten avulla, onko hervantalaisten mielikuva Hervannan saamasta julkisuudesta oikeanlainen. Vastaamalla näihin kysymyksiin yritän muodostaa kuvan siitä, minkälainen osa tiedotusvälineillä on ollut hervantalaisuuden rakentumisessa.

Yleisemmällä tasolla tavoitteenani on saada selvyyttä identiteetin ja imagon suhteeseen. Identiteetti ja imago tuntuvat ensikädessä selvästi toisistaan erottuvilta käsitteiltä,

mutta tarkempi tarkastelu osoittaa niillä olevan paljon yhteistä. Mikä on imagon ja identiteetin yhteys ja missä ne kohtaavat?

Hervantalaisten suhdetta asuinpaikkaansa on selvitetty monessa tutkimuksessa jo tätä työtä ennen (mm. Häikiö 1997, Närhi 1993, Vesterinen 1998). Myös tiedotusvälineiden Hervanta-kirjoittelua on tukittu (mm. Kunelius 2000, Roivainen 2000). Tässä työssä pyrin yhdistämään hervantalaisten ajatukset omasta asuinalueestaan ja hervantalaisuudesta siihen, miten hervantalaiset kokevat tiedotusvälineiden kohtelevan Hervantaa. Tutkimukseni liittyy läheisesti Seija Ridellin tutkimukseen hervantalaisten suhteesta Aamulehteen (2000), koska aineistonani on sama haastatteluaineisto kuin Ridellillä ja tarkastelen myös itse sitä, miten hervantalaiset puhuvat Aamulehdestä. Keskityn itse kuitenkin siihen, mitä mieltä hervantalaiset ovat nimenomaan lehden Hervanta-kirjoittelusta ja muiden ennakkoluuloista Hervantaa kohtaan.

Maakuntalehtien, jollainen Aamulehtikin on, on käsittääkseni enimmäkseen uskottu luovan alueellista identiteettiä koko maakunnalle. Maakuntien ykköslehdet haluavat liittää alueen asukkaat ”meidän” yhteisöksi (ks. esim. Hujanen 2000). ”Meidän” identiteettiä luodaan mielellään positiivisin keinoin, lehdet ovat ”meidän” puolella ”toisia” vastaan. Tässä tapauksessa oletukseni on kuitenkin, että Aamulehti on rakentanut hervantalaista ”meidän” yhteisöä negatiivisen Hervanta-kirjoittelun kautta. Onko Aamulehti tehnyt hervantalaisista ”toisia”, jotka nähdään aina samojen stereotyyppien kautta?

Täytyy huomata, että muutkin asiat kuin tiedotusvälineet vaikuttavat mielikuvaan jostakin paikasta. Kuten yksi haastateltava sanoo, esimerkiksi Tampereen opiskelijat ovat aina haukkuneet Hervantaa periferiaksi, vaikkakin usein pilke silmäkulmassa. Tiedotusvälineillä on kuitenkin valta levittää kuvaa asioista laajalle, joten niiden vaikutus mielikuviin on suuri.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusaineisto – 55 haastattelua - on kerätty teemahaastattelujen avulla. Olin itse mukana haastattelemassa hervantalaisia marras-joulukuussa 1996. Teemahaastattelu valittiin tiedonkeruun menetelmäksi, koska haastateltavien kanssa oli tarkoitus saada aikaan vapaamuotoista keskustelua valituista aiheista. Lähiöjournalismi-projektissa kaivattiin aineistoa, joka valaisee myös lukijoiden lehteen suhtautumisen taustoja ja tarjoaa aineksia pohtia Aamulehden toimituksen kehittämistä. (Ridell, 1997, 1.)

Teemahaastattelun olivat valinneet tutkimusmenetelmäksi projektin ohjaajat enkä siis itse tuolloin joutunut punnitsemaan erilaisia aineistonkeruumenetelmiä. Vaikka minulla olisi

ollut tämän työn tutkimusongelma selvillä, olisin silti luultavasti päätenyt teemahaastatteluun. Syynä olisi ollut yllämainittujen seikkojen lisäksi mm. se, että teemahaastattelulla kerätty aineisto auttaa ymmärtämään haastateltavien ajattelua, toisin kuin ”rasti ruutuun” –menetelmällä saatu aineisto.

Alasuutari (1994, 73) toteaa, että tutkittaessa sitä, miten ihmiset hahmottavat ja jäsentävät erilaisia asioita, aineistona tulee olla tekstiä, jossa he puhuvat asioista omin sanoin, ei niin, että he joutuvat valitsemaan tutkijan jäsentämistä vastausvaihtoehdoista. Teemahaastattelu sopii käytettäväksi silloin, kun halutaan selvittää esimerkiksi heikosti tiedostettavia seikkoja tai kun tutkitaan ilmiötä, joista haastateltavat eivät ole tottuneet päivittäin keskustelemaan (Hirsjärvi 1981, teoksessa Hirsjärvi & Hurme 1982, 35). Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä; siinä tiedetään aihepiirit eli teema-alueet, mutta kysymysten muotoa tai järjestystä ei ole tarkkaan määrätty. Tämä tietysti aiheuttaa tutkijalle suuren määrän työtä analyysivaiheessa, mutta sillä saavutetaan myös syvää tietoa. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 36, 38.)

Tutkielmassani on etnografinen sävy, vaikkei se varsinainen etnografinen tutkimus olekaan. Etnografinen tutkimus lähtee tutkittavan ilmiön sisällöstä. Tutkittavien omat kokemukset ja oma konteksti pyritään pitämään tutkimuksen selkärankana, ja tutkija pyrkii ymmärtämään tapahtumien merkityksiä tutkittavien näkökulmasta. Etnografisen tutkimuksen avulla ei pyritä paljastamaan lopullisia totuuksia, vaan rakennetaan tulkinta, jossa tutkija yhdistää teoreettisen tietämyksensä, oman ja tutkittavien näkökulmat. Tuotettu tieto ei myöskään pyri lisäämään ennustettavuutta. Etnograafikko ei pyri tuottamaan toiminnan lakeja, vaan lisäämään inhimillistä ymmärrystä ja herättämään keskustelua ja uusia ajatuksia. Tutkimus ei pyri esittämään yhtä ainoata totuutta; eri yksilöillä on omat kokemuksensa ja siten myös niihin liittyvät totuutensa. (Syrjälä ym. 1994, 68, 78.)

1.4 Tutkielman rakenne

Käyn tutkielmani alussa läpi imago- ja identiteettiteorioita (luku 2). Selvitän, mistä yksittäisen ihmisen ja yhteisön identiteetti muodostuvat, mitä on paikallinen identiteetti ja paikan imago ja identiteetti. Luvussa 3 pohdin sitä, mikä on tiedotusvälineiden rooli imagojen ja identiteettien rakentumisessa, ja neljännessä luvussa käsittelen lähiöitä. Käyn läpi tutkimuksia siitä, millaisia ongelmia lähiöihin liitetään ja miten niitä on käsitelty tiedotusvälineissä

Sitten siirryn Hervantaan. Luvussa 5 kerron Hervannan synnystä, sen asukkaista ja sen asemasta Tampereella sekä siitä, miten ulkopuoliset ovat suhtautuneet siihen. Käyn myös

läpi tutkimuksia siitä, miten Hervantaa on käsitelty Aamulehdessä. Ennen tutkimusaineiston käsittelyyn siirtymistä pohdin, miten hervantalaisen identiteetin voi saada tutkimusaineistosta esiin.

Empiriaosuuden aluksi (luku 6 ja luvun 7 alku) kerron haastatteluaineiston keräämisestä ja esittelen yleisesti haastateltavien ajatuksia Hervannasta. Seuraavaksi on vuorossa haastateltavien tyypittely heidän paikkaidentiteettinsä mukaan. Siitä siirryn käsittelemään haastateltavien ajatuksia Aamulehden Hervanta-puheesta ensin yleisesti ja sitten hervantalaistyyppien mukaan (luku 7). Tulosten esittelyn (luku 8) jälkeen pohdin hieman sitä, miten hervantalaisten ja tiedotusvälineiden suhdetta voitaisiin kehittää (luku 9).

2. IMAGO JA IDENTITEETTI

Imagossa ja identiteetissä on kummassakin kysymys kuvasta, joka ihmisellä on jostakin asiasta. Identiteetti on yksilön tai yhteisön kokemus ja kuva itsestään, imago puolestaan ulkopuolelta tuleva ajatus, esimerkiksi alueen kuva ulkopuolisten silmissä, julkikuva (Kivikuru 2000, 33). Imagolla ymmärretään yleensä samaa kuin mielikuvalla tai kuvalla. Identiteetti on hieman monimutkaisempi käsite. Sillä on juuret psykoanalyttisessä teoriassa, mutta se on kiinnostanut runsaasti myös sosiaalitieteilijöitä. Imagon ja identiteetin käsitteet tuntuvat äkkiseltään olevan melko selkeästi eriteltävissä, mutta kun lähdin tutkimaan niitä koskevia määrittelyjä ja niiden käyttöä eri yhteyksissä, huomasin, ettei asia olekaan niin yksinkertainen.

Asian monimutkaisuuden takia käyn tässä luvussa ensin läpi erilaisia käsityksiä imagosta ja identiteetistä, erityisesti paikkaan liittyvästä identiteetistä, ja yritän sen jälkeen muodostaa käsitteistä omat määritelmäni, jotka palvelisivat tätä tutkielmaa. Näin ollen pääsen vasta hieman myöhemmin kiinni siihen, mikä yhteys tiedotusvälineillä on imagoon ja identiteettiin.

2.1 Imagosta

Günter Hartfiel (1976) määrittelee sosiologian sanakirjassa (*Wörterbuch der Soziologie*) imagon niiden kuvitelma- ja arvoisältöjen, ajatusten ja tuntemusten kokonaisuudeksi, joita henkilöllä tai joukolla henkilöitä on itsestään, toisista ihmisistä, ryhmistä, organisaatioista, ihmisluokista, tietyistä esineistä tai yhteiskunnallisista olosuhteista. Hartfiel nimittää imagoksi siis myös henkilön kuvaa itsestään. Itse kuitenkin viittaa henkilön minäkuvaan mieluummin identiteetin käsitteellä.

Suomen imago-sanana englanninkielinen vastine image otettiin käyttöön Yhdysvalloissa 1950-luvun puolivälissä liike-elämän piirissä, mistä se levisi monille muillekin elämänalueilla ja tuli muotikäsitteeksi. Käsitteen synty juuri Amerikassa selittyy osittain televisiovastaanottimien nopeaan leviämiseen kotitalouksiin. Televisiossa kulttuurinen todellisuus visualisoitui vahvasti, ja joltakin ”näyttäminen” tuntui tulevan tärkeämmäksi kuin todellinen ”oleminen”. Suomessa latinasta juontuva sana ”imago” otettiin käyttöön vasta 1970-luvulla. (Karvonen, 1999, 36 – 37.)

Imagoista on puhuttu paljon siinä yhteydessä, mitä merkitystä imagolla on yrityksille tai poliitikoille ja miten media muokkaa näiden imagoa. Liiketoiminnan kannalta

katsottuna imagolla on markkina-arvo. (Karvonen 1999, Uimonen & Ikävalko, 1996.) Tässä työssä yritän kuitenkin selvittää lähinnä sitä, mitä on sanottu paikan ja yhteisön imagosta; mistä elementeistä ne muodostuvat ja mitä merkitystä niillä on yhteisön jäsenille.

Kaupungit, maakunnat ja valtiot ovat kiinnostuneita siitä, millainen mielikuva muualla on niistä, varmasti useimmiten siksi, että myönteisen imagon avulla voi houkutella uusia asukkaita, matkailijoita, yrityksiä eli siitä on taloudellista hyötyä. Esimerkiksi Suomelle eivät riitä enää sauna, sisu ja Sibelius, vaan se haluaa luoda maailmalla itsestään kuvan korkean koulutuksen ja korkean teknologian maana (ks. Uimonen & Ikävalko, 1996).

2.2 Identiteetistä

Identiteetillä tarkoitetaan yleensä suurin piirtein samaa kuin yksilön tai yhteisön minäkuvalla. Laajimmassa merkityksessään identiteetin käsitteen voidaan katsoa sisältävän kaikki ne asiat, jotka ihminen voi luotettavasti sanoa itsestään eli kaikki vastaukset kysymykseen ”Kuka minä olen?” (Biddle, 1979, 89). Identiteetin voidaan myös ajatella olevan yksilön tulkintaa minuutensa keskeisistä piirteistä tai ryhmän tulkintaa yhteen kuulumisensa perustasta (Sihvola 2000, 11).

Lacanin psykoanalyttisen teorian mukaan identifikaatio merkitsee prosessia, jossa lapsi huomaa heijastuvan kuvansa, joka on hänen itsensä ja äitinsä ulkopuolinen. Lapsi identifioituu kuvan kanssa ja tulee tietoiseksi siitä, että on oma kokonaisuutensa, erillinen äidistänsä. Lapsi rakentaa itsensä peilikuvansa perusteella. Lacanin mukaan tämä ensimmäinen kokemus ”itsen” muodostumisen kanssa antaa mallin kaikille tuleville identifikaatioille. (Woodward 1997, 44.)

Yhteiskuntatieteelliseltä kannalta Lacanin ajatukset eivät vie identiteettikeskustelussa pitkälle. Yhteiskuntatieteelliseltä kannalta katsottuna identiteetit rakentuvat ihmistä ympäröivässä kulttuurissa ja ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Identiteetit tuotetaan kulttuurissa ja niiden syntyminen on monta lähdettä. Identiteetin lähtökohtia ovat muun muassa kansalaisuus, seksuaalinen suuntautuminen ja yhteiskuntaluokka. Identiteetit siis muodostuvat yhteiskunnassa ja yhteiskunta myös muodostaa niitä.

Identiteetti on kerroksittainen, monimutkainen asia, joka koostuu useista tekijöistä. Identiteettiin vaikuttavat sukupuoli, ikä, työpaikka, asuinpaikka jne. ja identiteettiä rakennetaan koko elämän ajan. Ihmisillä on useita, kilpailevia identiteettejä. Toiset identiteetit nousevat vahvemmiksi ja merkittävämmiksi kuin toiset. Joillekin paikkaidentiteetti on tärkeämpi kuin

esimerkiksi työidentiteetti - toiset taas määrittelevät itsensä enemmän ammatin tai työpaikan kuin asuinpaikan kautta.

Identiteetti muodostuu myös suhteesta toisiin ihmisiin. Ihminen luo omaa identiteettiään siis myös sen perusteella, mitä hän ei ole. Suomalainen ei ole sama kuin ruotsalainen eikä hervantalainen ole tesomalainen. Kivikurun (2000, 11) mukaan identiteettiin kuuluu aina kaksi ominaisuutta: yhteisöllisyys ja eronteko. ”Yhteisöllisyys perustuu siihen, että yhteisön ulkopuolelle jää sellaisia, jotka eivät ‘mahdu’ mukaan.” Woodward (1997, 12) esittää saman ajatuksen niin, että identiteettiä määrittää se, mitä se ei ole. Toisista erotutaan symbolisella merkitsemisellä. Erilaisuus luodaan negatiivisesti jättämällä ulos ne, jotka määritellään ”toisiksi”. Woodwardin mukaan tämä huomio on välttämätön, kun halutaan ymmärtää identiteettien kulttuurista muodostumista. Erilaisuuden periaatteen mukaan esimerkiksi minä kuulun suomalaisiin, ”meihin”, kun taas ruotsalaiset ovat ”toisia”. Tämä erottuminen toisesta ihmisryhmästä muodostaa osan identiteetistäni.

Viime vuosina on ajateltu, että ihmisen elämä ja roolit ovat hajonneet; on puhuttu jopa subjektin kuolemasta. Voidaan toisaalta kuitenkin ajatella, että kyse on identiteettien muuttuvuudesta ja moninaisuudesta. Cooperin ja Rowanin (1999, 2 - 3) mukaan voidaan ajatella, että yksilö koostuu useista erillisistä ”itsistään” tai ”minuuksista” (selves). Yksilö kohtaa maailmansa lukuisista eri lähtökohdista ja hänellä on lukuisia minäkäsityksiä. Ihminen ei voi olla aina samanlainen yksilö hetkestä toiseen, mutta hänen ”yksilöytensä” (personhoods) muodostavat yhdessä mielekkään kokonaisuuden.

Nykyään pidetään itsestäänselvyytenä sitä, että ihmisellä on monia identiteettejä tai että ihmisen identiteetti koostuu monista osista, joiden merkitys vaihtelee tilanteen mukaan (Kivikuru 1998, 322). Kivikurun (2000, 11) mukaan yhtä hyvin kuin ihmisen monesta identiteetistä voidaan puhua ihmisen identiteettinipusta, jossa on erilaisia aineksia. Jotkut yhdistävät saman maanosan, saman alueen tai maan ihmisiä, osa sitoo vain yhden sukupuolen, sukupolven tai ammattikunnan edustajia. Jotkin identiteetin ainekset kytkeytyvät aikaan ja muuttuvat nopeammin, osa on hyvin jäykkää.

Myös Hall (1999) on sitä mieltä, ettei postmodernilla subjektilla ole enää aiempien subjektien yhtenäistä ja vakaata identiteettiä, vaan siitä tulee pirstoutunut. Se ei koostu vain yhdestä, vaan monesta identiteetistä, jotka saattavat olla ristiriidassa keskenään. ”Identiteetistä tulee ‘liikkuva juhla’: se muotoutuu ja muokkautuu jatkuvasti suhteessa niihin tapoihin, joilla meitä representoidaan tai puhutellaan meitä ympäröivissä kulttuurisissa järjestelmissä. (...)

Sisällämme on ristiriitaisia ja eri suuntaan tempoilevia identiteettejä, minkä vuoksi identifikaatiomme vaihtelevat jatkuvasti.” (emt., 22 - 23.)

Helsingin Sanomien sunnuntaisivuilla (14.4.2001, D7) toimittaja Laura Pekonen esittelee nykyajan boheemeja porvareita, ”bopoja”. Nämä ovat menestyviä nuoria aikuisia, jotka eivät kuitenkaan valitse pelkästään menestyjän identiteettiä:

”Santala sanoo voivansa popsia yhtenä päivänä kylmiä nakkeja suoraan pakkauksesta ja seuraavalla viikolla nauttia työillallista Ranskassa Michelin-ravintolassa. Korhonen voi ajaa kesällä trukkia Meiran kahvitehtaalla ja perustaa seuraavana päivänä mobiilialan yrityksen - ja ylpeillä molemmilla kokemuksillaan. Koska ihmisen ei enää tarvitse valita vain yhtä identiteettiä, kaikkia määrittelyjä vierastetaan. Santala ei pidä porvarillisesta boheemista vaan voisi kutsua itseään humaniksi materialistiksi tai empaattiseksi hedonistiksi.”

Nykyään me voimme - ainakin periaatteessa - valita itse ne identiteetit, jotka meitä eniten miellyttävät eikä meidän joka päivä tarvitse vetää ylleen samaa identiteettikaapua. (Pitää tietysti huomata, ettei kaikilla ole Santalan tavoin mahdollisuutta valita, olisiko tänään nakinsyöjä vai Michelin-pihvin purija.)

2.2.1 Yhteisön identiteetti

Jokainen meistä kuuluu yhtä aikaa useisiin erilaisiin ryhmiin. Olemme esimerkiksi suomalaisia, hervantalaisia, kuorolaisia, Ilveksen kannattajia jne. Ryhmään kuuluminen on osa itse kunkin identiteettiä. Ryhmään kuuluminen tarkoittaa myös sitä, että meillä on tiettyjä ryhmän yhteisiä arvoja ja ajattelutapoja. (J. Lehtonen 1997, 24.)

Yhteisö määritellään sosiologisen yhteisötutkimuksen pääsuuntausten mukaisesti joko alueellisuuden tai vuorovaikutuksen kautta. Alueellisen yhteisötutkimuksen kohteena on esimerkiksi kylä, kaupunki tai kaupunginosa, yhdyskunta tai jokin muu alueellisesti rajattu kohde. Sosiologisen interaktionistisen yhteisötutkimuksen kohteena ovat puolestaan ryhmämuodostelmat ja niitä ylläpitävä vuorovaikutus. Yhteisöä määrittävä tekijä on lisäksi yhteenkuuluvuuden tunne. Tietyn alueen sisällä yhteenkuuluvuutta kokevia ihmisiä voidaan kutsua paikallisyhteisöksi. Yhteisö ilmenee alueeseen tai tilaan kiinnittyvänä toiminnan ja tietoisuuden yhdistelmänä, joka näyttäytyy siihen osallistuville ihmisille identiteettiä vahvistavana vuorovaikutusjärjestelmänä. (H. Lehtonen 1990, 15 – 20.)

Heikki Lehtonen (1990, 23 - 24) erottaa kaksi yhteisyyden kehitysprosessia. Ensimmäinen on yhteisyys vuorovaikutuksessa kehittyvänä ilmiönä. Siinä jäsenten ryhmäidentiteetti muotoutuu konkreettisen toiminnan seurauksena ja tuloksena voi olla toiminnallinen yhteisö. Toinen on yhteisyys tietoisuudessa vahvistavana yhteenkuuluvuuden tunteena, jonka tuloksena kehittyy symbolista yhteisyyttä. Se voidaan ymmärtää ryhmäidentiteettiä vahvistavana tietoisuusmuotona.

Alueellisuus on H. Lehtosen (1990, 219) mukaan yhteisön ulkoinen tunnusmerkki; yhteisö on seurausta tietynlaisesta sosiaalisesta vuorovaikutuksesta, ei tilaan sijoittumisesta. Yhteinen asuinpaikka ei edellytä yhteistä toimintaa tai jaettuja symbolisia tunnuksia. Näin ajateltuna esimerkiksi Hervannassa asuminen olisi hervantalaisten ulkoinen tunnusmerkki, mutta ilman sosiaalista vuorovaikutusta hervantalaiset eivät muodostaisi yhteisöä. Lehtosen (emt.) mukaan modernin maailman yhteisökäsityksessä vedetään kuitenkin yleensä yhtäläisyysmerkit alueellisen läheisyyden ja yhteisöllisyyden välille.

Myös Anssi Paasin (1984, 82) mielestä ihmisten organisoituminen ryhmiin tapahtuu nykyään pääasiassa joidenkin toimintojen kautta eikä niinkään jonkin alueen perusteella. J. P. Roosin (1996, 45 – 46) mukaan nyky-yhteiskunta koostuu irrallisista yksilöistä, joilla on löyhiä päällekkäisiä yhteisösiteitä perheen ulkopuolella. Nämä yhteisöt liittyvät esimerkiksi työhön ja harrastuksiin, sukulaisuussuhteisiin ja vapaaehtoistoimintaan. Yhteisöihin kuulumisen perustuu Roosin mukaan mielihyvään, positiiviseen palautteeseen, ei pakkoon, uhrauksiin tai itsestäänselvyyteen. Heikki Lehtonen (1990, 216) toteaa, että kun yhteiskunnallistuminen on syrjäyttänyt aiemman toiminnallisen yhteisön, nousee symbolinen yhteisyys toiminnallista yhteisöä merkittävämmäksi identiteetin rakennusaineeksi.

2.2.2 Yksilöllinen ja kollektiivinen identiteetti

Yksilön identiteetti koostuu sekä yksilöllisistä että monille muille ihmisille ominaisista piirteistä. Yksilöllisen ja sosiaalisen identiteetin raja on häilyvä, koska myös yksilölliset piirteet, kuten minäkäsitys ovat riippuvaisia siitä sosiaalisesta ympäristöstä, jossa ihminen elää. (Liebkind 1984, 159.) Sosiaalinen ja yksilöllinen identiteetti korostavat ihmisen eri ulottuvuuksia. Kivikurun (1998, 322) mukaan identiteettikeskustelussa paino oli aikaisemmin suurimpien yhteisten nimittäjien etsimisessä ja yhteisön koherenssia ja yhdenmukaisuutta koskevissa sosiaalisen identiteetin kysymyksissä. Nykyään taas korostetaan yksilön itseymmärrystä oman kollektiivisen tajuntansa ulottuvuuksista. Esimerkiksi kansallinen identiteetti voidaan nähdä joko tyypilliseksi

suomalaiseksi yksilöidentiteetiksi tai vaihtoehtoisesti kollektiiviseksi käsitykseksi suomalaisena olemisesta (P. Rautio 1989, 243).

Kollektiivinen identiteetti voidaan käsittää sellaiseksi identiteetin lajiksi, jossa kohteena on jokin ryhmä tai yhteisö. Identiteetti ei tällöin viittaa ensisijaisesti yksilöihin, jotka samastuvat ryhmään tai yhteisöön tai ovat niiden jäseniä, vaan se viittaa itse ryhmään. Kollektiivisen identiteetin kohteena olevasta ryhmästä puhutaan ”me”-muodossa. Ryhmä voi olla myös esimerkiksi ”te”, ”he”, ”muut” tai ”toiset”. (Kaunismaa 1997, 49.) Esimerkiksi hervantalaisten kollektiivinen identiteetti voisi näkyä siinä, jos he puhuisivat haastatteluissa ”meistä hervantalaisista” tai ”meillä täällä Hervannassa...”

Kaunismaan (1997, 42 – 43) mukaan kollektiiviset identiteetit koostuvat suurelta osalta sellaisista symbolisista koodeista, joita voidaan kutsua myyteiksi. Myytit ovat pieniä ja suuria kertomuksia, ilmaisutapoja sekä symbolisia merkkejä ja tapoja. Kollektiivisen identiteetin symboliset koodit eli itsestäänselvyydet ja myytit ovat kulttuurisia konstruktioita, jotka ovat ihmisten kanssakäymisessä syntyneitä käsityksiä ryhmistä, yhteisöistä ja sosiaalisista järjestelmistä.

Esimerkiksi suomalaiskansallista identiteettiä on rakennettu myyttien avulla. Suomalaisen identiteetin rakentaminen alkoi kansallisen heräämisen aikaan, ja apuna siinä olivat erityisesti kansallisromanttiset taiteilijat. Identiteetti rakentui mm. Lönnrotin Kalevalan varaan. Kalevala on kerätty, tekemällä tehty myytti kansakunnan kultaisesta menneisyydestä. Identiteettiä vahvistivat lisäksi muut kansakunnan heräämisen ajan, 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun taiteilijat, kuten Akseli Gallen-Kallela ja Jean Sibelius. (Aarnio, 1999, 12.)

Nykyään suomalainen kansallinen identiteetti nojaa lisäksi mm. tietotekniseen tietämykseen ja kehittyneisyyteen sekä urheilumenestykseen. Nokia on kohonnut uudeksi kansalliseksi identiteettisymboliksi. Tapperin (2000, 233) mukaan median Suomi-projekti kertoo tietoteknisesti kehittyneestä maasta, jossa langattomien puhelinten ja internetin käyttöiheys on huippuluokkaa. Suomalaisuus on mediassa myös kehityskertomus, tarina metsästä tietoverkkoihin, moderni tarina ja jatkuva kasvukertomus.

Kollektiivien jäsenyys määrittelee ihmisen sosiaalista identiteettiä sen mukaisesti, millainen arvo ja emotionaalinen merkitys jäsenyyteen liittyy. Luhtanen ja Crocker (1992, teoksessa J. Lehtonen 1997, 25 - 26.) erottavat toisistaan yksityisen ja julkisen minäkäsityksen. Yksityinen minäkäsitys tarkoittaa ihmisten yksityisiä tuntemuksia siitä, miten hyvänä tai huonona tämä pitää omaa sosiaalista ryhmäänsä. Julkinen kollektiivinen minäkäsitys puolestaan viittaa yksilön oletuksiin siitä, miten ulkopuoliset hänen ryhmäänsä arvostavat. Tähän taas liittyy

läheisesti stereotypian käsite. Yksityinen minäkäsitys vastaa autostereotypiaa, eli ryhmän jäsenen yleistettyjä käsityksiä omasta ryhmästään ja sen jäsenistä; sosiaalinen kollektiivinen minäkäsitys taas vastaa ns. projisoitua autostereotypiaa eli sitä, miten yksilö olettaa ulkopuolisten arvioivan ryhmäänsä.

Lehtonen ja Crocker ovat mielestäni valinneet omituisen sanan ”minäkäsitys” kuvaamaan sitä, mitä sekä ihminen itse että myös *ulkopuoliset* ajattelevat ihmisen omasta sosiaalisesta *ryhmästä*. Autostereotypian ja projisoidun autostereotypian käsitteet ovat kuitenkin mielenkiintoisia. Jos soveltaa Luhtasen ja Crockerin ajatuksia hervantalaisiin, voisi ajatella, että joidenkin hervantalaisten autostereotypia olisi se, että me hervantalaiset olemme hyvää porukkaa, mutta projisoitu autostereotypia voisi olla, että ulkopuoliset pitävät hervantalaisia huonompina kuin muita tamperelaisia.

Kollektiiviset identiteetit ovat suurelta osin tilannesidonnaisia: sukuidentiteettiä pohditaan sukua tavattaessa ja kansallista identiteettiä esimerkiksi urheilutapahtumien yhteydessä. Tilanteissa kollektiivista identiteettiä ei sepitetä tyhjästä, vaan sen jäsentämiseen käytetään kulttuuriin yleistyneitä symbolisia koodeja. (Kaunismaa 1997, 45.)

J. Lehtonen (1997, 25 – 26) kuvaa Hormuthin teoriaa (Selbstaufmerksamkeitsstheorie), jonka mukaan kollektiiviin kuulumiseen liittyvät minäkäsityksen sisällöt (kollektiivinen identiteetti) aktivoituvat sellaisen sosiaalisen informaation vaikutuksesta, joka on vastaanottajalleen merkityksellistä ja ohjaa ihmisen arvioimaan oman ryhmänsä ”hyvyyttä” suhteessa vertailun kohteena oleviin ryhmiin. Esimerkiksi tyypillisiä kansallisen identiteetin laukaisijoita ovat maanmiehen saama kansainvälinen huomio tai maahan kohdistunut ulkopuolinen myönteinen tai kielteinen arviointi.

Kivikuru (2000, 33) sanookin, että identiteetti rakentuu osaksi itseisymmärryksen varaan, mutta se ei jää pysyväksi, elleivät myös kollektiivin ulkopuoliset sitä tunnista ja tunnusta, myönteisesti, kielteisesti tai neutraalisti. Tässä tutkielmassahan yritän selvittää juuri sitä, onko muiden Hervantaa kohtaan esittämä kielteinen arviointi rakentanut hervantalaista identiteettiä.

2.2.3 Kuvitellut yhteisöt

Parinkymmenen viime vuoden aikana identiteettejä on tavattu sijoittaa konkreettista paikkaa avarampiin ulottuvuuksiin ja on puhuttu mm. kuvitelluista yhteisöistä. Benedict Anderson (1991, 5 - 6) esimerkiksi pitää kansakuntaa kuviteltuna yhteisönä. Kansakunta on kuviteltu yhteisöksi, että vaikka pienimmänkään kansan jäsenet eivät koskaan tapaa suurinta osaa muista kansalaisista, jokaisen jäsenen mielessä on mielikuva tuosta yhteisöstä. Samalla tavalla kuviteltuja ovat Andersonin mukaan kaikki yhteisöt.

Kansakunnalla on kuitenkin myös konkreettisia yhdistäviä tekijöitä, kuten yhteinen historia ja tietty maantieteellinen alue, jolla yhteisön jäsenet asuvat. Esimerkiksi median luomat yhteisöt voivat olla paljon kuvitteellisimpia kuin kansakunta. Televisio välittää suuria historiallisia tapahtumia, kuten olympialaisia, tärkeitä poliittisia väittelyjä tai kruunajaisia (tuore esimerkki voisi olla terroristien kaappaamien koneiden lentäminen päin World Trade Centerin torneja New Yorkissa), miljoonille katsojille. Näiden mediatapahtumien seuraaminen televisiosta yhdistää valtavaa määrää ihmisiä, joilla ei välttämättä ole mitään muuta yhteistä. Mediatapahtumat luovat katsojille yhteisöllisyyden tunnetta muun katsojajoukon kanssa ja rakentavat yhteisöjä, jotka ylittävät kansakuntien rajat. (Dayan & Katz 1992.)

Hallin (1999, 47) mukaan kansallinen kulttuuri on diskurssi, tapa rakentaa merkityksiä, jotka suuntaavat ja järjestävät toimintaamme ja käsityksiä itsestämme. Kansalliset kulttuurit rakentavat identiteettejä tuottamalla merkityksiä ”kansakunnasta”, johon voimme identifioitua. Hall kysyy, mitä representaatiostrategioita käytetään rakentamaan arkisia käsityksiämme kansallisesta yhteenkuuluvuudesta tai identiteetistä. Mitkä ovat esimerkiksi ”Englannin” representaatioita, jotka voittavat puolelleen ”englantilaisten” identifikaatiot ja määrittävät heidän identiteettejään? Samalla tavalla voisi kysyä, mitkä ovat ”Tampereen” tai ”Hervannan” representaatiot.

Kaunismaa (1997, 50) toteaa, että maakunnalla voi olla identiteetti vain abstraktin yhteisön mielessä. Esimerkiksi keskisuomalaisuudella on oltava sisältö, jotta ihmiset voivat olla sen abstraktin yhteisön jäseniä. Sisältö voi liittyä yhtä hyvin alueen asukkaiden mentaliteetteihin ja luonteenpiirteisiin kuin myös ympäröivään luontoon tai alueen kulttuuriin.

Kivikurun (2000, 31) mukaan villein kuviteltujen yhteisöjen puolustamisen kausi on kuitenkin jo ohi ja identiteettikeskustelussa on osittain palattu paikkaan, kotiin, perheeseen tai sidosryhmiin, kotikylään tai seutukuntaan.

2.2.4 Mistä paikkaidentiteetti syntyy?

Miten kokemus paikasta määrittää ihmisen identiteettiä? Nimitän tätä kokemusta johonkin paikkaan kuulumisesta paikkaidentiteetiksi. Paikkaidentiteetti on yksi säie ihmisen identiteettinipussa, joka käsittää myös monia muita identiteettejä.

Oma paikkaidentiteettini syntyy muun muassa siitä, että olen asunut jossakin paikassa tietyn aikaa, että tunnen paikan ainakin melko hyvin, tunnen yhteenkuuluvuutta muiden samassa paikassa asuvien kanssa ja siitä, että minulla on jonkinlainen tunneside paikkaan.

Paikallisuus voidaan käsittää esimerkiksi kotiseutu- tai me-hengeksi tai yhteisöön integroitumiseksi. Salomonsson (1996, 17) tarkoittaa paikallisella identiteetillä sitoumusta omaan kortteliin, omaan kylään tai seutuun. Hän uskoo, että paikallinen identiteetti onkin monelle synonyymi kotipaikkarakkaudelle tai -tunteelle. Paikallinen identiteetti perustuu Salomonssonin mukaan ennen kaikkea johonkin kuulumisen tunteeseen ja siinä esittävät suurta osaa muistot tapahtumista, hajuista, mauista ja äänestä.

Paikallisidentiteetti määreytyy usein sen yhteisön mukaan, jossa lapsuus ja nuoruus kuluvat. Ne, jotka ovat joutuneet muuttamaan nuorena usein surkuttelevat usein juurettomuuttaan ja kadehtivat niitä, joiden minuutta tukee lapsuuden maisemista juontuva yhteisötunne. (Mustonen 1997, 155 – 156.) Esimerkiksi itselläni lapsuuden lakeusmaisemat ovat edelleen osa identiteettiäni ja tunnen lakeudelle mennessäni olevani kotonani. Samoin tunnen lapsuuden kotiseutuuni liittyvän identiteetin kohoavan ja vahvistuvan, kun kuulen kotipaikastani kertovan laulun tai runon. Lisäksi ihmisten kotipaikka- tai kotiseututunnetta vahvistavat esimerkiksi oman kunnan urheilumenestys tai menestys muilla elämänalueilla ja vaikkapa paikalliset kesätapahtumat, joissa korostuvat oman paikkakunnan kulttuuri ja ominaispiirteet.

E. Relphin (1976, 38 - 39) mukaan sekä yhteisölliseen että henkilökohtaiseen paikkakokemukseen liittyy usein läheinen kiintymys, tuttuus, johon liittyy paikan tunteminen ja se, että meidät tunnetaan siellä. Paikkoihin, joihin ihminen on kaikkein eniten kiintynyt, liittyy erilaisia kokemuksia ja tunteita. Näistä paikoista ihminen tuntee vastuuta ja kunnioittaa niitä sekä niiden itsensä takia että sen takia, mitä ne merkitsevät itselle ja muille. Kotipaikka on Relphin mukaan ihmisen olemisen perustoja, se luo kontekstin kaikelle ihmisen toiminnalle mutta sen lisäksi myös turvaa sekä identiteetin yksilöille ja ryhmille.

Relph (mt., 49) katsoo, että avain ihmisen paikkaidentiteettiin on kokemuksessa ”sisäpuolisuudesta” (insideness) (Paasi 1984 on suomentanut sanan ”osallisuudeksi”) ja ”ulkopuolisuudesta” (outsideness). Sisäpuolisuus on paikkaan kuulumista ja identifioitumista.

Mitä perusteellisemmin ihminen on sisäpuolinen, sitä vahvempi on hänen paikkaan liittyvä identiteettinsä. Toisessa äärimuodossa ihminen on paikassa täysin ulkopuolinen. Tällöin kaikilla paikoilla on hänen silmissään sama merkityksetön identiteetti. (Relph käyttää tosiaankin sanaa identiteetti, kun hän tarkoittaa paikan kuvaa tai julkikuvaa eli paikan imagoa. Tästä seikasta lisää myöhemmin.) Toisessa ääripäässä on puolestaan sisäpuolisuus, jossa paikka on ihmiselle täynnä merkityksiä. Tällaista sisäpuolisuutta ihmiset kokevat, kun he ovat kotonaan omassa kaupungissaan tai omalla seudullaan.

Paikallinen identiteetti on Salomonssonin (1996, 18 – 19) mukaan useimmille ihmisille tärkeä tekijä identiteetinmuodostuksessa, riippumatta siitä, asuuko ihminen maalla vai suurkaupungissa. Kulttuurisen identiteetin alueellinen osa antaa muistoille, assosiaatioille ja tunteellisille sitoumuksille maantieteellisen kiinnkohdan, sitoo ne paikkaan. Salomonsson vertaa paikallista identiteettiä kansalliseen identiteettiin ja toteaa, että kansallisen identiteetin huomaaminen arkipäivässä vaatii sen aktivointia ja vastakkainasettelua, kun taas paikallinen identiteetti on ihmisille läheisempää ja sisäistetympää.

Kivikuru (1990, 4) puolestaan on sitä mieltä, että paikallistunne on erityisesti periferioiden ominaisuus. Periferioissa paikallistunne on paljon vahvemmin koettu ja ahkerammin uusintettu kuin metropoleissa. Erityisesti alisteiselle yhteiskunnalle on tyypillistä vahva rajan ja yhteisyyden korostaminen, vaikka yhdistäviä tekijöitä olisi vähemmän kuin metropoleissa. Alisteinen asema ja sisäinen säröisyys aiheuttavat sen, että myös valtarakenteet korostavat tieteen tahtoen rajan tunnetta.

Ympäristön elementit toimivat symboleina, jotka vahvistavat jäsenten yhteenkuuluvuuden tunnetta ja lujittavat sosiaalista identiteettiä. Identiteettisymboleiksi valitaan usein rakennuksia, jotka ovat tärkeitä käyttötarkoituksensa vuoksi tai joihin liittyy yhteisön historian kannalta tärkeitä tapahtumia tai muistoja. Mutta yhteisöllinen identiteettisymboli voi olla myös kokonainen kaupunki tai sen osa. Symbolien ja kokemusten joukossa on mm. maisemallisia elementtejä (Pirkanmaalla esimerkiksi harjut ja järvet), historiallisia hahmoja kulttuurisia tekijöitä (F.E. Sillanpää, Tampere teatterikaupunkina, Pentinkulma Urjalassa). (Mäkinen 1997, 25; Aarnio 1999, 11.)

Kunnallisalan kehittämissäätiö (1997) on selvittänyt, mistä aineksista yhteenkuuluvuus oman asuinkunnan kanssa muodostuu ts. mitkä tekijät tunnistetaan paikallisen samuutemme ja paikkakuntaan kiinnittymisen ainesosiksi. Neljä tärkeintä paikkaidentiteettiin vaikuttavaa tekijää olivat puhdas luonto ja ympäristö, hyvät kunnalliset palvelut, kunnan historia

ja perinteet sekä monipuoliset harrastusmahdollisuudet. Muita identiteettitekijöitä olivat mm. suku, läheiset ihmiset ja ystävyyssuhteet, tunnetut tapahtumat kunnassa sekä kotiseutuhenki.

2.2.4.1 Aluetietoisuus

Käsittelen vielä erikseen Paasin ajatuksia ihmisten sitoutumisesta paikkaan, koska Paasi (1984) käyttää paikkaidentiteetin sijasta termiä alueidentiteetti tai aluetietoisuus. Se voi tarkoittaa sitoutumista joko pieneen tai suurempaan alueelliseen yksikköön.

Paasi (1984, 67) esittää, että ihmisten alueellisessa identiteetissä on kysymys ”jonkin alueen asukkaiden tunneperäisestä sitoutumisesta jollekin alueelle kaikkien muiden alueiden sijasta”. Identiteetti muodostuu eri tavalla eri aluetasoilla, siis identifioituminen esimerkiksi kansakuntaan syntyy eri perustasta kuin identifioituminen pieneen kylään tai kortteliin. Pienillä alueilla alueellinen identiteetti voi muodostua esimerkiksi asukkaiden sosiaalisen kanssakäymisen aiheuttaman yhteenkuuluvuuden tunteelle. Näin ollen esimerkiksi osalle hervantalaisia kulkeminen samalla bussilla kaupunkiin muiden hervantalaisten kanssa saattaa vahvistaa heidän hervantalaista identiteettiään. Asukkaat voivat identifioitua alueeseen helpommin jos he tuntevat kaikki sen asukkaat. Paasin omien tutkimusten mukaan ihmisten alueeseen (tutkimuksessa maakuntaan) samastumisen perustelut liittyivät useimmiten vastaajien omaan elämänsäkaareen eli heidän sosiaalisiin suhteisiinsa ja asuinaikaansa jollakin paikkakunnalla. (emt., 70 – 72.)

Paasin mielestä aluetietoisuus ei ole vain jollakin alueella asuvien yksilöiden tietoisuuksien summa, vaan siinä heijastuvat samanaikaisesti koko alueen historiallinen kehitys, sen erityispiirteet ja suhde muuhun yhteiskunnan kehitykseen. Vaikka jokaisella alueen asukkaalla ei ole näistä välttämättä omakohtaista tietoa, ne elävät mukana ”alueellisen itsetajunnan” kokonaisuudessa. Tietoisuutta oman alueen erikoisuudesta luovat mekanismit, jotka luovat alueellista itsetajuntaa ja tuovat sitä yksilöiden tietoisuuteen. Nämä mekanismit toisin sanoen luovat asukkaiden alueellisen identiteetin ja määrittelevät tämän identiteetin perustan. Näihin mekanismeihin kuuluvat mm. alueellisuuteen kiinnittyvä symbolijärjestelmä, perinne ja alueellinen joukkotiedotus.

Alueellisen identiteetin syntymiseen ei riitä pelkkä jäsenryhmään kuuluminen, vaan alueellisen ryhmän täytyy muodostua jollakin tavalla viiteryhmäksi, ennen kuin tuntemus kuulumisesta jollekin erityiselle alueelle rajoittuvaan ryhmään voi olla mahdollista. ”Ihmisen täytyy samastua aluetasolla tähän ryhmään ja tuntea ‘me’-henkeä ryhmää, ei niinkään sen

yksittäisiä jäseniä kohtaan.” ”Me”-hengen tai ”aluehengen” olemassaolon edellytyksenä on alue, joka on rajattu joidenkin yleisesti hyväksytyjen kriteerien mukaan. Lisäksi tarvitaan historian kautta tai jollakin muulla tavalla kehittynyt asukkaiden yhteenkuuluvuuden tunne. Tarvitaan myös idea, jota aluehenki kannattaa ja pitää yllä. Lisäksi tarvitaan vielä mekanismit, jotka pitävät aluehenkeä yllä. (Paasi 1984, 92 – 93.)

Paasi (mt., 47 - 48) näkee aluetietoisuudessa kolme ulottuvuutta: tiedollisen, emotionaalisen ja toiminnallisen. Tiedollinen ulottuvuus viittaa todelliseen, jotakin aluetta tai aluejakoa koskevaan sosiaalista tai fyysistä todellisuutta koskevaan tietoon, jota ihmisellä voi olla. (Alueelta edellytetään konkreettista olemassaoloa muuallakin kuin ihmisten mielissä.) Emotionaalinen ulottuvuus sisältää mm. ihmisten omat käsitykset alueista ja eri alueita koskevat stereotyyppit. Paasin mukaan emotionaalinen ulottuvuus voi sisältää ajatuksen alueen myyttisestä luonteesta ja usein ”vähintäänkin implisiittisen kannanoton alueiden puolesta tai niitä vastaan”. Esimerkkejä tällaisesta ovat joiden alueiden ”aluehengen” korostaminen tai eri alueita ja niiden asukkaita kohtaan esitetyt stereotyyppit. Siihen voi liittyä myös oman alueen korostaminen muita parempana tai huonompana. Toiminnallinen ulottuvuus voisi Paasin mukaan merkitä toimimista jonkin alueellisen intressin puolesta. Kaikki ulottuvuudet ovat kytköksissä toisiinsa.

Aluetietoisuus on hierarkkinen ilmiö ja ”jaetun” yhdessäolon ja yhteenkuuluvuuden tunne voi ilmetä kaikilla aluetasoilla pienistä alueyksiköistä globaaliin todellisuuteen saakka. Mitä kauempana kotoa ollaan, sitä laajempi on se alueellinen yksikkö, johon ihminen katsoo olevansa sitoutunut. Kotikaupungissa siis saatetaan korostaa kuulumista tiettyyn kaupunginosaan, naapurikunnassa kotikaupunkiin, toisella puolella maata tiettyyn valtakunnanosaan. Ulkomaille aluetietoisuus voi liikkua valtioiden tasolla ja viime kädessä saatetaan tuntea ”avaruusalue Maan” jäsenyyttä. (Saarinen 1976, 184, teoksessa Paasi 1984, 57.) Näinhän paikka- tai alueellinen identiteetti ilmenee itse kullakin. Kun näen Helsingissä Antellin leivonnaisia, ilahdun, koska ne muistuttavat oululaisuudestani, ja kun näen ulkomaille televisiosta Suomesta kertovat ohjelman, tunnen omakseni ne paikat ja maisemat, joita ohjelmassa näytetään, vaikkeen olisi niissä ikinä käynytkään.

Jaana Hujasen (1997, 103) mukaan tunne oman alueen erityisyydestä terävöityy, kun alue joutuu valtakäyttöön tai sen olemassaoloa uhataan. ”Alueellisuus näyttäytyy tällöin ulkopuolisille liioitellunkin yhtenäisenä kuvana, eräänlaisena maskina.” Gerald Suttles (1972) väittää, etteivät kaupunkilähiöt saa identiteettiään niinkään asukkaidensa yhteisesti jakamista arvoista kuin fyysisten rajojensa ulkopuolisista voimista. Yhteisöt eivät muodostu valmiina olleista siteistä asukkaiden välillä, vaan heidän yhteinen tilansa voi luoda yhteisen siteen, jos

yhteisön asukkaiden täytyy liittyä yhteen käsitelläkseen yhteisön ongelmaa. Asukkaiden yhteinen kohtalo on usein kaupunkisuunnittelijoiden, poliitikkojen ja teollisuuden käsissä. Sekä sisä- että ulkopuolisten käsitykset naapurustosta vaikuttavat yhteisötunteeseen. Kaupungin sisäisissä yhteisöissä (inner-city communities) tämä usein ilmenee asenteessa ”me vastaan ne”. ”Ne” ovat keitä tahansa, joilla on valtaa lähiohjaamiseen. (Blanks Hindman, 1998, 29.)

2.2.5 Hävittääkö globalisaatio paikkaidentiteetit?

Suurimmalla osalla suomalaisia on nykyisin laaja elinpiiri: meillä on mahdollisuus matkustaa (tietysti kunkin omista varoista riippuen), olemme internetin kautta yhteydessä eri puolille maailmaa ja elämme globaalin populaarikulttuurin ja kaupan keskellä. Globalisaatio- eli maapalloistumiskeskustelu on herättänyt keskustelun siitä, katoavatko paikalliset identiteetit, kun ihmiset ovat osa maailmanlaajuisia yhteisöitä eivätkä enää sidoksissa tiettyyn fyysiseen paikkaan.

Keskustelu ajan ja paikan merkityksen muutoksesta alkoi Ullamaija Kivikurun (1998, 330) mukaan 1980-luvun taitteessa. Joidenkin tutkijoiden mielestä paikan merkitys oli peräti kadonnut. Perusajatuksena oli, että nykyihmiselle ei merkitse niinkään paikka, jossa hän elää, vaan aika, jota hän elää. Ihmiset eivät välttämättä koskaan tapaa, mutta voivat kokea yhteisyyttä muiden kanssa, koska heillä on yhteisiä elämyksiä median kautta

Nykyisessä globaalistuvassa verkostoyhteiskunnassa yhteisöllisten identiteettien muodostus on moniulotteisempaa kuin koskaan ennen, sillä yhteisönmuodostus ei ole välttämättä sidoksissa paikallisuuteen. Informaatioteknologian avulla samanmieliset voivat olla reaaliaikaisesti yhteydessä toisiinsa koko maailman mittakaavassa. Yhteisöt ja ystävyudet voivat syntyä nykyään monin eri tavoin; monet niistä voivat kohdata yhdessä ja samassa paikassa ja vastaavasti yhdessä paikassa toisensa kohtaavat ihmiset voivat olla samanaikaisesti sitoutuneita monenlaisiin yhteisöllisyyksiin. (Sihvola 2000, 58 – 60, 70.) Samassa paikassa asuvat ihmiset ovat siis yhtä aikaa jäseniä monissa yhteisöissä.

Teppo Turkki (1998) on lennokkaasti visioinut sitä, miten digitaalinen mediaympäristö, internet ja kiihkeä mediavirta vaikuttavat ihmisen identiteettiin. Turkin mukaan digitaaliseen kieleen pohjautuvat kommunikaatiomuodot irrottavat meidät omista kulttuurisista, historiallisista ja maantieteellisistä lähiyhteyksistämme.

”Internetissä ja mediavirrassa elävät virtuaaliset yhteisöt pakenevat luonnollisia, kylä- ja kaupunginosien perinteistä demokratiaa synnyttäviä yhteisöjä. Kun minuus

menee mediaan, ei todellisuus enää ankkuroidu arkikokemuksiin vaan media pukkii meitä koko ajan muualle, pakottaa yksinäiseen identiteettityöhön.” (Turkki 1998, 43.)

En ole itse aivan vakuuttunut siitä, että elämämme ja identiteettimme ajautuisi täysin mediamaalimaan, erilleen niistä paikoista, joissa arjessa elämme. Elinpiirin laajenemisesta ja valinnan mahdollisuuksien lisääntymisestä huolimatta elämme arkista, jokapäiväistä elämäämme jossakin tietyssä paikassa, suurin osa meistä aika pienissä ympyröissä. Elämämme kiertyy arjessa asuntomme, työ- tai opiskelupaikkamme, harrastuspaikkojen ja tuttujen kauppojen välille. Me kiinnitymme siis edelleen ainakin jollakin tasolla lähiympäristöömme, vaikka huomaamattamme. Virtuaalimaailmaan ”eksyneet” ovat varmasti edelleen melko harvassa.

Uskoa siihen, että paikalla on edelleen merkitystä, tukee Suomen kuntaliiton 1990-luvun lopussa teettämä kyselytutkimus, jossa selvitettiin kansalaisten kunta-asenteita. Ihmisiltä kysyttiin, miten he samastuvat erilaisiin alueellisiin kokonaisuuksiin. Vastaajista 40 prosenttia tunsi paljon tai erittäin paljon samastumista tai yhteenkuuluvuutta asuinalueeseensa. Kylään tai kaupunginosaan erittäin paljon yhteenkuuluvuutta tunsi 41 prosenttia vastaajista, kuntaan yhteenkuuluvuutta tunsi 47 prosenttia, seutukuntaan 17, maakuntaan 32, lääniin 40, Suomeen 81, Pohjolaan 57, Euroopan unioniin 17 ja Eurooppaan 35 prosenttia vastaajista. Kylään tai kaupunginosaan samastui siis hieman harvempi kuin kuntaan. (Sihvola 2000, 34.)

Myös Kivikurun (1998, 332, 325) mielestä ”ihmiselämän ilmiöpuoli” on edelleen vahvasti paikallista. Hänen mukaansa uudempi identiteettikirjallisuus katsoo, että hybridit, arki ja kyseenalaistamaton arkitieto tai vaikka esikaupunki ovat kiintoisia ja tärkeitä tutkimuksen kohteita. Paikallisuuteen kiinnitytään kuitenkin pinnallisemmin ja liikkuvammin kuin ennen ja globaalit elementit sekoittuvat paikallisuuteen. Kivikuru kritisoi mediatutkimusta siitä, että globalisaation vaikutukset on nähty liian suoraviivaisesti. Hän kysyy, luoko esimerkiksi eri puolilla maailmaa seurattava televisiosarja ylikansallisen identiteetin, joka menisi sen ohi, että ihmiset ovat edelleen arjessaan vahvasti kiinnittyneet yhteen paikkaan. Kivikurun mielestä tämä on yhtä suoraviivaista kuin vanhanaikainen identiteettitutkimus, joka lokeroi ihmisen yhden vahvan ominaisuuden perusteella.

Hall (1999) puolestaan puolustaa kansallisten identiteettien säilymistä globaalissa maailmassa. Hän on sitä mieltä, että niiden heikentyminen globalisoitumisen yhteydessä on liian yksinkertaistettu kuva identiteettien tulevaisuudesta postmodernissa maailmassa. Hall esittää kolme varausta ajatukseen kulttuurien homogenisoitumisesta. Ensinnäkin globaalisen rinnalla on kehittynyt kiinnostus myös lokaaliseen, paikalliseen. Globalisaatio käyttää hyväkseen paikallista

eriytymistä joustavan erikoistumisen ja alakohtaisen markkinoinnin muodossa. Tätä lokaalista ei Hallin mukaan kuitenkaan pidä sekoittaa ”vanhoihin identiteetteihin, joiden juuret ovat tukevasti rajallisessa paikallisuudessa”, sillä uusi lokaalisuus toimii globalisaation logiikan sisällä. Sitä vastoin globalisaatio näyttäisi Hallin mukaan tuottavan yhtä aikaa uusia globaaleja ja uusia lokaaleja identifikaatioita.

Toiseksi globalisaatio on levinnyt hyvin epätasaisesti eri puolille maapalloa ja myös alueiden sisällä olevien alueiden ja väestökerrosten piiriin. Kolmas varaus kulttuurien homogenisoitumiseen on se, että globalisaatio on lähinnä läntisen kulttuurin leviämistä. Maailmanlaajuisia verkkoja hallitsevat läntisen moderniteetin kuvat, tuotteet ja identiteetit. ”Identiteettivalintojen monentuminen on laajempaa globaalin järjestelmän ‘keskuksessa’ kuin sen periferioissa.” (Hall 1999, 63 - 65.)

2.2.6 Paikan imago ja paikan identiteetti

Jotkut katsovat, että myös paikalla - ei siis vain yksilöllä tai yhteisöllä - on identiteetti. Aarnio (1999, 11 - 12) luonnehtii identiteetiksi ne yksilön, alueen, maakunnan tai kansakunnan piirteet, joilla se erottautuu muista vastaavista. ”Se on itseyttä ja itseyden kokemista.” Imago taas on eräänlainen identiteetin käänköpuoli, ”tunnusmerkkistö, jonka nojalla ulkopuolinen muodostaa kohteesta, esimerkiksi yksilöstä tai alueesta kuvan, positiivisen tai negatiivisen, harvoin neutraalin”. Alueen identiteetti siis muodostuisi niistä piirteistä, joiden perusteella asukkaat kokevat sen erottuvan muista paikoista, ja paikan imago puolestaan ovat ne piirteet, joiden mukaan ulkopuolinen muodostaa kuvan paikasta. Aarnio kuvaa identiteetin ja imagon suhdetta niin, että rapautuva identiteetti heijastuu kielteisesti alueen tai yksilön imagoon.

Myös E. Relph (1976) puhuu paikan identiteetistä viitatessaan paikan ominaispiirteisiin. Relphin mukaan paikan identiteetin rakennusosat ovat pysyvät fyysiset puitteet, siellä tapahtuva toiminta sekä ne merkitykset, jotka puitteet ja toiminta yhdessä ihmiselle muodostavat. Lisäksi paikan identiteettiin kuuluu paikan henki. Samalla kun jokainen paikka on yksilöllinen, uniikki, sillä on myös paljon samoja piirteitä kuin muilla paikoilla. Relphin mukaan erilaiset paikkojen identiteetit ovat muuttuvia eivätkä sulje toisiaan pois. Me pystymme näkemään esimerkiksi oman kotikaupunkimme erilaisista näkökulmista ja nähdä sillä siis erilaisia identiteettejä. Näkökulmaamme vaikuttavat omat kokemuksemme ja asenteemme. Paikkojen identiteetit muovautuvat paikan ulkomuodosta ja toiminnoista, mediasta lainatuista

kuvista, suorien havaintojen ja ennakkoasenteiden vaihtelevan vuorovaikutuksen kautta. (emt., 46 – 48, 61 - 62.)

Se, miten Relph käyttää identiteetin käsitettä, on hämmentävää, koska itse ymmärrän identiteetin ihmisen tai yhteisön kokemukseksi itsestään. Paikka ei ole tunteva ja ajatteleva olio, se ei kai voi ”kokea itseään”. Relph puhuu mielestäni edellä selvästi paikan imagosta, niin kuin sen itse käsitan. Vaikka Relphin tekstiä voi tästä syystä olla hieman vaikea ymmärtää, käyn kuitenkin läpi hänen ajatuksiaan paikan imagosta, koska ne ovat mielestäni mielenkiintoisia tämän työn kannalta. En ole seuraavassa muuttanut Relphin identiteetti-sanaa imagoksi, mutta lukijan on hyvä tietää, että Relph tarkoittaa paikan identiteetillä sitä, mitä yleisimmin nimitetään paikan imagoksi.

Lowenthalin (1961, teoksessa Relph 1976) mukaan kaikki paikat ja maisemat koetaan yksilöllisesti, koska me yksin näemme ne omien asenteidemme, kokemuksiemme ja pyrkimystemme mukaisesti ja omista olosuhteistamme käsin. Yhdellä ihmisellä kokemusten, tunteiden, muistojen, mielikuvituksen, nykytilanteen ja pyrkimysten sekoitus voi olla niin monimuotoinen, että hän voi nähdä tietyn paikan hyvin eri tavoilla. Paikalla voi olla yhdelle ihmiselle monia eri identiteettejä ja eri ihmisillä on paikoista hyvin erilainen näkemys, joka perustuu heidän omiin kokemuksiinsa, muistoihinsa jne. (Relph, 1976, 36, 56.)

Paikkojen identiteetistä on myös jonkinlainen yhteinen näkemys, niillä on siis ”konsensusidentiteetti”. Sillä on C. W. Millsin (1956, 298 – 324, teoksessa Relph 1976, 58) mukaan kaksi muotoa, julkiset ja massaidentiteetit. Julkinen identiteetti kattaa paikan enemmän tai vähemmän sovitut fyysiset ominaisuudet ja muut todistettavat ominaisuudet. Massaidentiteetit puolestaan eivät ole kehittyneet niinkään ryhmien tai yksilöiden kokemuksista, vaan ne ovat ”mielipiteenmuokkaajien” antamia. Niitä jaetaan joukkotiedotusvälineiden ja erityisesti mainonnan kautta.

Relphin (1976, 58) mukaan massaidentiteetit tuhoavat paikkoihin identifioitumisen perustan, koska ne eivät perustu symboleihin ja merkityksiin tai sovittuihin arvoihin, vaan sattumanvaraisesti tai jopa keinotekoisesti luotuihin stereotyyppioihin. Joukkomedia antaa paikoille yksinkertaistettuja ja valikoituja identiteettejä yleisön välittömien kokemusten ulkopuolelta ja siten luo pseudopaikkojen pseudomaailmoja. Kun ihminen altistuu näille keinotekoisille identiteeteille ja stereotyyppioille, hän lähestulkoon varmasti kokee paikat niiden mukaisesti, Relph toteaa.

Paikan identiteetti ei synny sinne ensimmäistä kertaa tulevalle pelkästään hänen havaintojensa ja kokemustensa pohjalta, vaan siihen vaikuttavat myös hänen odotuksensa ja

aikaisemmat tietonsa paikasta. Relphin (1976, 59 - 61) mukaan paikkojen identiteetit ovat fyysisten ja havaittavissa olevien piirteiden ja asenteiden yhdistelmä. Ulkopuolisille ennakkoluulot ja vakiintuneet asenteet paikkoja kohtaan painavat aina enemmän kuin suorat kokemukset. He sovittavat havaintonsa joukkomedian paikoille valmiiksi antamiin identiteetteihin tai kokemuksesta riippumattomiin mielikuviin, ja asiat, jotka ovat niiden kanssa ristiriidassa joko jätetään huomiotta tai selitetään pois.

Jaakko Lehtonen (1997, 28) väittää, ettei organisaatio tai alue voi itse päättää imagostaan, koska imagot ovat kunkin henkilön kohteeseen liittämiä ominaisuuksia. Imagot perustuvat kohdetta koskevaan omaksuttuun tietoon, omiin kokemuksiin ja vastaanotettuun informaatioon. Alue voi kuitenkin tarjota toimintansa ja ulospäin näkyvän profiilinsa muodossa informaatiota, jonka toivon vaikuttavan mielikuviin niin, että ne muuttuvat toivottuun suuntaan.

2.2.7 Imago vai identiteetti?

Edellisessä luvussa paikan identiteetillä tarkoitettiin samaa asiaa, jota itse nimittäisin paikan imagoksi. Jaakko Lehtonen puolestaan (1997, 27 - 28) kertoo, että imagoteoriat käyttävät käsitteitä sisäinen ja ulkoinen yhteisökuva tai yhteisöimago tavalla, joka tuo imagokäsitteen ellei samaa tarkoittavaksi, ainakin lähelle identiteetikäsitettä. Työyhteisön jäsenen yhteisöimago on niiden kuvitelma- ja arvoisältöjen, ajatusten ja tuntemusten kokonaisuus, jonka ihminen liittää omaan työyhteisöönsä. Imagokäsitteissä omakuva vastaa identiteettiä ja vieraskuva lähinnä mainetta.

J. Lehtosen (mt., 28) mukaan alueen sisäinen imago on osa alueen asukkaan itsearvostusta. Se antaa sisällön esimerkiksi kysymyksille: ”Mitä ajattelen itsestäni sen vuoksi, että olen suomalainen?” tai ”Mitä oletan ympäristöni ajattelevan minusta siksi, että olen suomalainen?”. Myönteinen alueimago luo myös lisäarvoa, joka liitetään alueeseen vaikkapa asuin- ja työpaikkana tai vierailukohteena.

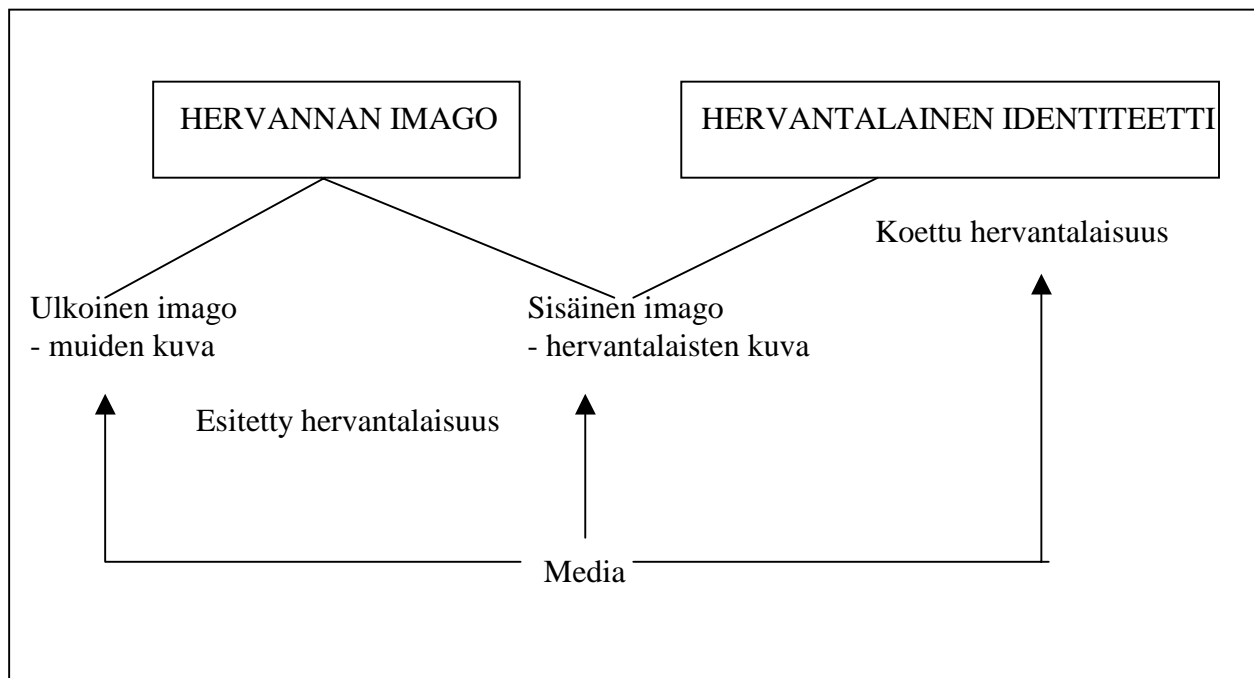
Ikävalkon (1996) mukaan identiteetti on yrityksen, yhteisön tai henkilön ulkoisen kuvan muotoutumisen pohjana. Identiteetti on syntynyt aikojen ja tapahtumien myötä ja niiden tuloksena. Hän väittää, että identiteetti on aina todellinen ja oikea. Imagon luojat ja vahvistajat toivovat, että imago olisi mahdollisimman yhdenmukainen ihmisen tai yhteisön omankuvan ja tavoitekuvan kanssa. Se taas on parhaiten mahdollista silloin, kun imagolle löytyy katetta identiteetistä. (Ikävalko, 1996, 181, 189.)

Vaikka Ikävalko viittaa lähinnä yhteisöjen tai yritysten tavoitteisiin ja hyödyn tavoitteluun, ajatusta voidaan soveltaa myös tutkimusongelmaani. Voidaan varmaan olettaa, että hervantalaiset (kuten mikä tahansa yhteisö) toivovat, että heidän imagonsa olisi mahdollisimman yhdenmukainen heidän tavoitekuvansa ja omakuvansa kanssa. Tällä hetkellä Hervannan imago ei ehkä vastaa hervantalaisten identiteettiä. (Kokemukseni mukaan Hervannan imago on melko kielteinen enkä usko, että se on hervantalaisten tavoitekuva.)

Ikävalkon (1996, 190) mukaan imago voi kuitenkin parhaimmillaankin olla vain osittain tavoitellun kaltainen, koska se ei synny yksinomaan lähettäjän viestien mukaan. Viestin vastaanottajat saavat samasta kohteesta viestejä myös muualta ja ne joko vahvistavat tai heikentävät yhteisön lähettämää kuvaa. Imagoon vaikuttavat myös vastaanottajan omat arvot, tiedot ja ennakkoluulot.

Voidaan myös ajatella, ettei ihmisen identiteetti ei rakennu pelkästään hänen omista vastauksistaan omaa identiteettiään koskeviin kysymyksiin, vaan myös toisten vastauksista niihin. Siirala (1988, 40 – 41, teoksessa Rautio, P. 1989, 243) nimittää toisten vastauksia toisidentiteeteiksi ja sanoo niiden usein olevan sekä keskenään erilaisia että ristiriidassa subjektin omien vastausten kanssa. Siiralan toisidentiteetit ovat mielestäni käsitteenä lähellä ulkoista imagoa, ihmisen kuvaa toisten silmissä.

Nyt pääsenkin kysymään, missä identiteetti ja imago kohtaavat ja mikä on niiden ero? Tässä tutkielmassa on yhtäältä kysymys siitä, mikä on (hervantalaisten kokemuksen mukaan) muiden kuva Hervannasta ja toisaalta siitä, mikä on hervantalaisten kuva itsestään ja asuinalueestaan. Olen muodostanut Hervannan imagon ja hervantalaisen identiteetin suhteesta seuraavan kuvion.

KUVIO 1.

Hervannan imagon ja hervantalaisen identiteetin suhde

Hervannan imago viittaa tässä kuvaan tai mielikuvaan Hervannasta. Olen jakanut imagon ulkoiseen ja sisäiseen imagoon. Ulkoinen imago viittaa ulkopuolisten kuvaan Hervannasta, sisäinen imago hervantalaisten kuvaan Hervannasta. Paikan ulkoinen imago ei välttämättä vastaa sen sisäistä imagoa. Esimerkiksi Hervannan sisäinen imago saattaa olla hyvinkin positiivinen, vaikka Hervannan ulkoinen imago on kokemukseni perusteella melko negatiivinen.

Esitetty hervantalaisuus tarkoittaa sitä kuvaa, jonka joko tiedotusvälineet antavat Hervannasta tai hervantalaiset itse antavat asuinpaikastaan ulkopuolisille. Koettu hervantalaisuus puolestaan viittaa hervantalaiseen identiteettiin, mutta on myös lähellä Hervannan sisäistä imagoa. Koettuun hervantalaisuuteen liittyvät mm. tunne omasta sitoutumisesta ja kuulumisesta Hervantaan, me-henki tai kotiseutuhenki ja tunne yhteenkuuluvuudesta muiden hervantalaisten kanssa.

Hervannan sisäinen imago on hyvin lähellä hervantalaista identiteettiä ja niitä voi olla vaikea erottaa toisistaan. Ne sisältävät samanlaisia asioita, kuvan tai kokemuksen siitä, millainen ”meidän asuinpaikka” on. Sen lisäksi, että paikkaidentiteetti on yhteenkuuluvuuden tunnetta oman asuinpaikan ihmisten kanssa, se on myös kokemusta oman paikan erityisyydestä.

Miten ulkopuolinen, esimerkiksi tutkija, voi siis erottaa, onko hervantalaisen puheessa tutkijalle kysymys tietyn *kuvan antamisesta* omasta asuinpaikasta vai onko se kuvausta haastateltavan omasta *kokemuksesta* Hervannasta? Sisäinen imago ja identiteetti ovatkin usein päällekkäisiä tai melkein päällekkäisiä.

Medialla on vaikutusta sekä ihmisten paikka- tai alueelliseen identiteettiin että paikkojen ja yhteisöjen imagoon. Oletan, että tiedotusvälineet vaikuttavat myös siihen, mitä ja miten paikan asukkaat haluavat kertoa ulkopuolisille asuinpaikastaan. Tiedotusvälineiden, identiteetin ja imagon suhteesta puhun lisää seuraavassa luvussa.

3. TIEDOTUSVÄLINEET JA PAIKKAIDENTITEETTI

”Todennäköisesti Lerssi-Hekestä on tullut oululaisten oma Kilroy was here -merkintä, joka edeltäjänsä tapaan leviää useiden eri käsien kautta ympäri maailmaa. Samalla kun oululaiset huippuosajat ”yhdistävät ihmisiä, kovaäänisesti” maailmalla, he yhdistävät oululaisia jättämällä merkkejä valloitetuille alueille. Ylypeys oululaisuudesta kasvaa yhtä lailla nähessäni Lerssi-Heke-merkinnän Pariisin modernin taiteen museon vessassa kuin lukiessani Time-lehdestä Oulun merkittävyydestä ilmakitaroinnin mekkana ja kuullessani CNN:n uutisista Oulun teknologiakylän saavutuksista.”

(Launonen, Oulun sanomat 4.4.2001, 15)

Yllä on esimerkki siitä, miten oululaisessa ilmaisjakelulehdessä heräteltiin keväällä ylpeyttä oululaisuudesta. Kirjoitus esittää oululaisuuden myönteisessä valossa: oululaiset ovat kansainvälisiä teknologian taitajia, jotka harrastavat kulttuuria (Pariisin modernin taiteen museossa) ja ovat vielä huumorintajuisiakin. Lisäksi meidän taitomme tunnustetaan kansainvälisissä tiedotusvälineissä! Kirjoitus saa meidät kaikki tuntemaan kuuluvamme tuohon joukkoon. Vaikkemme itse yksilöinä aivan niin kansainvälisiä tai tietoteknisesti eteviä olisikaan, saamme olla ylpeitä siitä, että ”me oululaiset” olemme sellaisia.

Paasi (1984) nimeää kolme instituutiota, joilla on merkitystä suomalaisen aluejärjestelmän kehittämisessä ja ihmisten siihen identifioitumisessa. Nämä ovat lehdistön alueellinen rooli, alueellinen kirjallisuus ja koulutus, erityisesti koulumaantiede. Sanomalehdet rakentavat ja vahvistavat alueidentiteettiä levikkialueestaan kertovilla jutuilla. Ne kertovat lukijoille, millaisessa paikassa he asuvat. Alueellista ja paikallista identiteettiä luovat myös muut alueelliset ja paikalliset tiedotusvälineet: paikallis- ja maakuntaradiot, paikallislehdet, nykyään myös alueelliset televisiot ja televisio-ohjelmat.

Kivikurun (1990, 7) mukaan paikallisuutta voidaan pitää tiedonvälityksen ”identiteettilatauksen” pääasiallisena ilmentymänä, joskin sen muodot vaihtelevat suuresti yhteiskuntamuodon ja mediamallin mukaan. Kivikuru toteaa, että tiedonvälitykseen on kehitetty ”paikallisuuden vahvennusaparaatti”: paikallisuutta korostavat joukkoviestinnän piirteet muodostavat samastumismekanismin, jonka avulla ihmiset voivat hankkia helposti pintatason paikallisidentiteetin. Marjatta Raution (1990, 24) mukaan useimmat tutkimukset viittaavat siihen, että paikallisesti rajoittunut tiedotusväline on omaksunut tehtäväkseen toimia oman yhteisönsä suojelijana ja integraation säilyttäjänä. Sen on huomattu johtavan paitsi yhteisten arvojen korostamiseen, myös yhteisön tasapainoa vaarantavien tekijöiden karsimiseen pois tiedotussisällöistä.

Tiedotusvälineiden käyttäjät myös valitsevat käyttämänsä tiedotusvälineet usein niiden paikallisuuden mukaan. Halutaan tietää paikallisista asioista ja ihmisistä ja lukea paikallisten liikkeiden ilmoituksia. Oma paikkaidentiteetti siis ohjaa tiedotusvälineiden käyttöä.

3.1 Miten tiedotusvälineet rakentavat alueellisen yhteisön identiteettiä?

Median kertomusten kautta kansalaiset käyvät identiteettikeskustelua siitä, mitä olemme yksilöinä ja kansalaisina. Media vaikenee toisista asioista ja toistaa toisia ja samalla vahvistaa tai heikentää identiteettiä. Jokainen meistä antaa merkityksen niille tiedoille ja kokemuksille, joita media meille tarjoaa. Helena Tapperin mukaan ”Media toimii sekä todellisuuden rakentumisen välineenä että kanavana käydä keskustelua omasta yksilöllisestä ja kollektiivisesta identiteetistämme.” (Tapper 2000, 6.)

Tiedotusvälineet luovat meille samastumismalleja ja ideoita, joihin voimme itseämme verrata. Ihminen valikoi, torjuu ja muokkaa viestejä tarpeittensa ja persoonallisuutensa perusteella sovittaakseen ne omaan identiteettiinsä (Mustonen 1997, 147 – 148).

Alueelliset sanomalehdet ja muut alueellista tietoa jakavat tiedotusvälineet toimivat yhteisön kosketuspintana alueeseen ja paikkaan. Niiden tarjoaman kosketuspinnan kautta yhteisön jäsenet liittyvät toisiinsa, vaikkeivät ikinä muuten kohtaisi. Osallistuminen aamuisin sanomalehden lukemiseen edellyttää ainakin jonkinasteista identifikaatiota sanomalehden tuottamaan yhteisöön ja sen tuottamaan kollektiiviseen identiteettiin. (Moring 2000, 89.)

Viestinnässä ei siis ole kysymys vain ihmisryhmille viestimisestä vaan myös näiden ryhmien luomisesta. Hujanen (2000, 46) näkee omassa, journalismin maakunnallisuutta käsittelevässä työssään journalismin alueellisuuden yhteisöllisyydeksi, kyvyksi diskursiivisesti rakentaa yhteisöjä ja yhteisyyttä eli uusintaa kulttuuria sekä toisaalta muodostaa yhteyksiä ihmisten välille.

Yksi tapa, jolla alueelliset sanomalehdet luovat alueensa yhteisöä, on tekemällä eroa ”meidän” ja ”heidän” välille. Maakuntalehdistöllä on ollut keskeinen rooli maakuntien rakentumisessa. Lehdet kertovat, mitä meidän maakunta on, ovat kiinnostuneita siitä, miten oman alueen asiat ovat ja esittävät asiat oman alueensa näkökulmasta. Maakuntien alueelliset ykköslehdet tuottavat maakunnallisia alueyhteisöjä. Niiden tekstit vetoavat alueelliseen identiteettiin ja asemoivat ”meidät” ja ”toiset”, samalla kun identiteetin sisältö jää enemmän rivien väleihin. Alueellinen identiteetti pikemminkin rajaa kuin luonnehtii tai kuvaa. (Hujanen, 1997.)

Hujasen (2000, 44 - 45) mielestä maakuntalehdistön tuottama alueellinen identiteetti on hyödyllistä jäsentää yhteisön naamioksi. Tämä tuo yhtäältä esiin, miten yhteisön kasvojen taustalla olevat erilaiset intressit ja mahdolliset ristiriidat voivat olla kompleksisia mutta yhteinen identiteetti pyrkii kätkemään ne. Naamion käsitteen avulla identiteetti on mahdollista nähdä suojaksi, joka tulee tarpeelliseksi ja tiivistyy erityisesti alueen joutuessa ”eloonjäämiskamppailuihin”. Naamion tekee yleensä tarpeelliseksi uhka, vastustaja tai ”vihollinen”.

Tiedotusvälineet ovat representaation välikappaleita. Hujanen ja Pietikäinen (2000, 6) tarkoittavat representaatiolla ilmiöistä, ihmisistä tai tapahtumista kielenkäytössä rakennettua kuvaa. Taustalla on ajatus, ettei kieli peilin kaltaisesti heijasta todellisuutta, vaan osallistuu sen rakentamiseen. Lisäksi kielenkäyttö, sen kontekstit, tuottajat ja käyttäjät tuovat mukanaan omia tapojaan, normejaan ja reunaehtojaan, jolloin myös laajemmat yhteiskunnalliset ja institutionaaliset käytänteet jättävät representaatioon jälkensä. Näitä rakentuneita ja rakennettuja muunnelmia voidaan kutsua representaatioksi.

Hall (1990, 22) korostaa, ettei identiteetin tuottaminen tapahdu kulttuurisen representaation ulkopuolella, vaan aina sen sisäpuolella, itse representaatiossa. Hallin mukaan elokuva ei – eivätkä vastaavasti myöskään sanomalehti tai muut tiedotusvälineet – siis kuvaa mitään valmista identiteettiä, vaan osaltaan rakentavat ja tuottavat sitä.

Representaatio on Hallin (1988) mielestä tärkeä kulttuurin muoto. Juuri kulttuurin alueella yksilöt ja ryhmät representoivat – esittävät, luovat kuvaa – ja myös näkevät representoituna elämänsä ja kokemuksensa. Tiettyjen kulttuurin osa-alueiden sisällä representaatiojärjestelmät liittyvät kysymykseen vallasta; ne ovat siis hallitsemisjärjestelmiä. Silloin, kun kyky representoida on valtakysymys, se on myös poliittinen kysymys. Hall puhuukin representaation politiikasta. (emt., 68 – 69.)

Ihmiset eivät kuitenkaan ole vain maakuntalehtien identiteetikertomusten kohteita, vaan he myös osallistuvat niiden tuottamiseen ja uusintamiseen tunnistamalla ja ”hylkäämällä” määrittelyjä, määrittelemällä niitä uudelleen ja toisella tavalla (Hujanen 2000, 44). Jos lukijan maakuntalehdessä kohtaama alueellisuus näyttäytyy hänen elämismaailmansa ulkopuolisella tavalla, tekstit eivät anna hänelle eväitä tunnistaa niistä itseään ja arkeaan.

Hujasen (2000, 246) mukaan ongelmallista on, jos alueellisten identiteettien konstruoinnissa ja representoinnissa ei olla kiinnostuneita siitä, miten yksilöiden ja sosiaalisten ryhmien paikalliset identiteetit, ”omat kertomukset” rakentuvat. Tämän voisi korjata Hujasen mielestä niin, että journalistisia käytänteitä ja esitystapoja muuttamalla journalismi voisi ottaa

paremmin haltuunsa elämismailman alueellisuutta, esimerkiksi sitä, miten identiteetteihin ja eriarvoistumiseen liittyvät kysymykset jäsentyvät ja merkityksellistyvät ”alueellisten eloonjäämistalujen” sijaan yksilön ja yhteisön kysymyksinä.

Aamulehti ja muut tiedotusvälineet eivät välttämättä sinänsä ole tuottaneet hervantalaista identiteettiä. Hervantalainen identiteetti koostuu paljosta muustakin kuin julkisen kautta. Hervantalaishenkeä on rakennettu esimerkiksi viettämällä säännöllisesti Hervanta-päivää tai hankkimalla oma kaupunginosavaakuna. Kun Suomen ensimmäinen kaupunginosavaakuna julkistettiin syksyllä 1990, kulttuuritoimenjohtaja Lassi Saressalo totesi, että ”pelkkä suuren Tampereen kattoidentiteetti ei riitä, vaan ihmiset kaipaavat jotakin pienempää ja jotain omaa juurruttamaan heidät asuinympäristöönsä” (Roivainen, 2000, 51).

Aamulehti on kuitenkin Tampereen alueen suurin lehti, joten sillä on sitä kautta määrittelyvaltaa. Medialla on valta nostaa asioita agendalle, julkiselle asialistalle. Karvosen mukaan (1999, 88) ne tilannemääritelmät, joita media jatkuvasti rummuttaa, nousevat päällimmäisiksi kansalaisten kulttuurisessa työkalupakissa. Nämä tulkintavälineistöt tarjoutuvat ensimmäisinä, helpoimpina välineinä selittämään tilannetta. Karvosen mielestä mediaa voidaan pitää eräänä muuntaja- ja vahvistinasemana maineen kierrättämisen verkossa. Media ”kuulee” määrittelyjä joistakin asioista ja se ”puhuu” ne eteenpäin muunnettuina ja vahvistettuina.

3.2 Tiedotusvälineet ja imagonrakennus

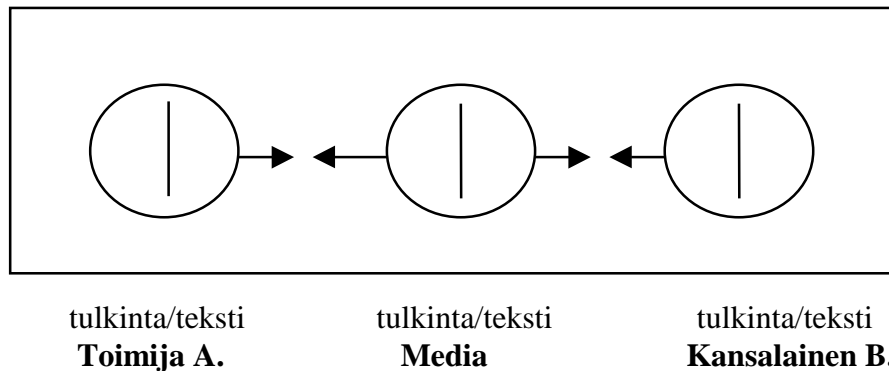
Tiedotusvälineillä on mahdollisuus ja valta luoda mielikuvia eri asioista, ihmisistä ja paikoista. Suomalaiset seuraavat tiedotusvälineitä ahkerasti, joten tiedotusvälineiden on mahdollista vaikuttaa ainakin periaatteessa paljonkin siihen, millaiseksi suomalaiset näkevät ja kokevat heitä ympäröivän maailman. Journalistisesta todellisuudesta eli lehtien, radion ja television tarjonnasta on Uimosen (1996, 14) mukaan tullut merkittävä tiedollisen todellisuuden rakennuspuu. Median hallitsema todellisuus kilpailee aatteiden, politiikan, perinteen, työpaikan, ystävien, oppilaitosten, perheen ja koulun kanssa ihmisten maailmankuvan muodostuksessa.

Toimittajat ovat imagonrakentajia. Jokainen juttu syntyy valitsemalla esitykseen tiettyjä elementtejä ja jättämällä jotakin muuta pois. Journalistiset jutut eivät ole todellisuuden sinänsä palasia, vaan konstruoituja esityksiä, mediaretoriikkaa, joka suostuttelee meitä katsomaan asiaa joltakin kannalta. (Karvonen, 1999, 7.)

Karvonen (emt., 78) esittää mediavälitteisen mielikuvien muodostuksen seuraavasti:

”Mediassa toimivat journalistit kohtaavat (toimija) A:n ja tulkitsevat sitä. Tulkinnan perusteella he muodostavat käsityksensä, jonka he sitten muotoilevat tekstiksi suuren yleisön, kansalaisten saataville. Kansalaiset pääsevät muodostamaan käsityksiä vasta sen pohjalta, miten media on asioita tulkinut ja halunnut ne esittää. Merkitysten tuottamisen ja vaihtamisen kiertokulku ei pääty tähän, vaan kansalaiset vuorostaan tuottavat omia tekstejään tulkintojensa pohjalta toisilleen ja yleisönosastoihin.”

Kuviona mediavälitteinen mielikuvien muodostus näyttää tältä:

KUVIO 2.

Mediavälitteinen mielikuvien muodostus (Karvonen 1999, 78).

Toimijalla A on jokin käsitys itsestään ja siitä, miltä se haluaisi näyttää ulospäin. A:n pelkkä oleminen tai normaali toiminta muodostaa tekstin, jota journalistit lukevat ja tulkitsevat. Tämä teksti muodostuu siitä, mitä tulee julki tai päästetään julkisuuteen. Valitsemalla julkisuuteen tulevia asioita toimija pyrkii muodostamaan itsestään halutunlaisen tekstin. Kaavion ympyröissä oleva pystyviiva kuvaa kunkin toimijan tulkitsevan ja esittävän puolen eroa. Se voidaan nähdä myös julkisen ja yksityisen tai salaisen rajapinnaksi.

Kun uusi viesti, kokemus kohtaa jonkin ihmisen mielessä olevan imagon voi käydä kolmella eri tavalla. Imago voi säilyä muuttumattomana, se voi muuttua niin, että siihen tulee jotakin lisää eli niin, että kuva jostakin asiasta täydentyy, tai se voi muuttua kumouksellisesti eli koko asia muuttuu radikaalisti. Imago itsessään ei ole muutokselle altis. Kun saamme viestin, joka on imagon kanssa ristiriidassa, ensimmäinen reaktio on torjua se. Kuitenkin, kun saamme jatkuvasti lisää tietoa, joka on vastakkainen imagoon nähden, me alamme epäillä imagoa ja lopulta se muuttuu kokonaan. (Boulding 1973, 7 – 9.)

Tiedotusvälineet luovat yhteyden lähteen ja yleisön välille, mutta ne eivät ole passiivinen siirtokanava vaan aktiivinen toimija. Media on tehokas tiedusteluelin, suodatin,

muuntaja ja vahvistaja. Se hankkii lisätietoa ja muotoilee asiat uudelleen ja tuottaa tekstin, jota yleisö pääsee tulkitsemaan. Media voi vahvistaa pienen risauksen valtavaksi jylläksi tai vaieta asiasta kokonaan. (Karvonen, 1999, 79.) Toimittajilla on kohteesta myös ennakkokuva, joka vaikuttaa heidän suhtautumiseensa kohteeseen ja siihen, miten sitä jutuissa käsitellään.

Sellaiset uutisaiheet, jotka edustavat kyseisen joukkoviestimen tai toimituksen odotusarvoja, nousevat julkisuuteen helpommin kuin sellaiset, jotka eivät vastaa odotuksia (Ikävalko 1996, 215). Myös tamperelaisten toimittajien saattaa olla helpompi nostaa Hervannasta esiin asioita, joita siitä on totuttu ottamaan esiin.

Karvosen (1999, 46) mielestä maine on jossakin suhteessa parempi käsite kuin imago. Imago on visuaalinen metafora, joka korostaa joitakin puolia asiassa ja vähättelee toisia. Sana ”maine” taas on luonteeltaan kuulemiseen ja puhumiseen perustuva. Maine liittyy siihen, mitä jostakin kohteesta puhutaan ja minkälaisia juttuja siitä kuullaan. Maine on yhdistettävissä nykyaikaisen kulttuurintutkimuksen näkemyksiin siitä, miten esityksiä eli representaatioita tuotetaan ja kierrätetään yhteiskunnassa.

”Esitys on jostakin näkökulmasta tuotettu konstruktio, joka olisi voitu rakentaa myös toisin. Kun ihmiset sitten kohtaavat esityksen, he tulkitsevat sen omista lähtökohdistaan ja muodostavat oman käsityksensä. Tämän käsityksen he vuorostaan voivat muotoilla esitykseksi, joka lähtee kiertämään yhteiskunnassa. Kierrätyksessään esitys voi muuntua, yksinkertaistua ja dramatisoitua. Näin on käynyt myyteissä, joissa yhteisön perustavat uskomukset elävät aina uudelleen kerrottuna. Nykypäivän maailmassa media on yksi tärkeä vahvistin- ja muunnososa kertomuksille.” (Karvonen, 1999, 47.)

Mediajulkisuutta tavoitellaan, koska sen välityksellä voidaan luoda, vahvistaa tai muuttaa haluttua kuvaa (Ikävalko 1996, 192). Julkisuudessa esiintyvän täytyy kuitenkin olla tarkkana sanomisistaan, sillä esittämällä asiansa hyvin saa nopeasti edistettyä omaa asiaansa, mutta jos valitsee sanansa huonosti, huono kuva leviää yhtä nopeasti mutta sen korjaaminen ei ole yhtä helppoa. Syynä on se, että lehtiä luetaan nopeasti tai vain silmäilläään, televisiota katsellaan ja radio soi taustalla. Näin vain vaikutelmat sanomasta ja mielikuvat, imagot sanoman välittäjästä jäävät elämään, etenkin, jos uusi tieto tukee aiempaa vaikutelmaa. (Uimonen, 1996, 18 - 19.)

3.3 Hallitsevat stereotypiat

Vieraat asiat, ”toiset”, esitetään tiedotusvälineissä yleisesti stereotyyppisesti. Niistä tuodaan esiin asioita, joita lukijat/katsojat/kuulijat voivat tunnistaa. Myös itse muistamme ja näemme vieraat paikat stereotyyppioiden mukaan. Esimerkiksi postikortit, joita lähetämme, ja valokuvat, joita otamme ulkomaanlomillamme, esittävät yleensä kirjoista, televisiosta ja muiden lähettämistä postikorteista tuttuja paikkoja ja stereotyyppisiä näkymiä. ”Tässä minä olen Eiffel-tornin edessä” ja ”Tuossa on se kuuluisa Pisan kalteva torni”.

Stereotyyppistä on esimerkiksi etnisistä vähemmistöistä ja muista valtaväestölle vieraista kansanosista kirjoittaminen. Markku Ihonen (2000, 68 – 78) on pohtinut, miten tiedotusvälineet ovat käsitelleet vieraaksi koettua lestadiolaisuutta ja luoneet siitä kummajaisen. Muille vieraasta asiasta kirjoittaessaan tiedotusvälineet kierrättävät aina vain samoja vanhoja kliseitä. Liikkeen omat sisäiset julkaisut, jotka voisivat muodostaa moninaisemman kuvan liikkeestä, eivät tavoita ulkopuolisia.

Saattaa olla, että myös Aamulehden Hervanta-kirjoittelu on muodostunut stereotyyppiseksi. Jos Hervanta on jäänyt toimittajille vieraaksi, nämä saattavat helposti nähdä paikan vanhojen, Tampereella ja muuallakin Suomessa elävien stereotyyppioiden kautta.

4. LÄHIÖ

Suuri osa suomalaisista asuu lähiöissä, asuinalueilla kaupunkien keskustojen ulkopuolella. Lähiöllä tarkoitetaan yleensä kaupunkirakenteesta erilleen rakennettuja kerrostalovaltaisia asuntoalueita, joiden suunnittelussa, toteutuksessa ja markkinoinnissa on hyödynnetty lähiöideaa. Ensimmäiset suomalaiset lähiöt rakennettiin 1950-luvulla Helsinkiin. 1960-luvulla rakennettiin ensin metsälähiöitä kauemmas kantakaupungista ja vuosikymmenen puolivälin jälkeen tiiviitä, kaupunkimaisia lähiöitä. 1970-luvulla kaupunkien uudisrakentaminen ohjattiin lähiöihin. Suurten kerrostalo- ja vuokratalovaltaisten lähiöiden rakentaminen voimisti keskustelua betonilähiöiden ongelmista. 1970-luvun jälkeen lähiörakentaminen hidastui ja seuraavalla vuosikymmenellä se oli pääasiassa täydennysrakentamista ja pientalovaltaisten asuinalueiden rakentamista. 1990-luvulla lähiöitä perusparannettiin ja ympäristön puutteita kartoitettiin. (Roivainen 1999, 11 - 12.)

Lähiötä pidetään usein lähes ongelma-alueen synonyyminä. Vielä 1960-luvulla lähiöiden katsottiin tarjoavan mahdollisuuden moderniin asuntoon ja puhtaaseen, luonnonläheiseen asumiseen. Lähiöiden mainetta mustasivat 1960- ja 1970-luvun maaltamuutto ja vaikeudet kaupunkiin sopeutumisessa. Lähiöt, vuokra-asuminen ja sosiaaliset ongelmat ruvettiin liittämään yhteen. (Broman 1994, 55.)

Lähiöiden asukkaita on surkuteltu ja säällitty ja lähiöiden kurjuutta korostettu lehtien palstoilla. Kortteisen (1982, 9 - 15) mukaan voidaan puhua erityisestä lähiöideologiasta, jonka mukaan asukkaat kärsivät eristyneisyydestä ja yksinäisyydestä lähiyhteisöjen sosiaalisten suhteiden hajotessa. Ideologian mukaan syypää kehitykseen on huonosti hoidettu yhteiskuntapolitiikka. Kuvaan kuuluu myös, että uusiin lähiöihin muuttava nuoret ihmiset ovat joissakin suhteissa hyvin ongelmaisia ja heidän alkoholikäytössään on erikoisia piirteitä. Eeva-Liisa Bromanin (1994, 55) mukaan mikään ei kuitenkaan todista, etteivätkö lähiöt olisi useimmiten varsin kelvollisia ja kohtuuhintaisia asuin ympäristöjä.

Kortteinen (1982, 18 - 20) ihmettelee, mistä on kysymys, kun lähiöiden asukkaat itse kuitenkin tuntuvat olevan elämiseensä tyytyväisiä. Hän esittää ristiriitaan kaksi mahdollista selitystä: toinen on se, että lähiöideologisista väitteistä olisi tullut niin muodikkaita, että niitä olisi alettu julkisessa keskustelussa toistaa ilman lähiöiden todellista tuntemusta. Toinen mahdollisuus on Kortteisen mukaan se, että asukkaiden subjektiivista hyvinvointia mittaavat kyselyt eivät anna paikkansapitävää kuvaa hyvinvoinnista, koska ihmisillä on taipumus kaunistella todellista tilaansa. Kysymys olisi siis niin sanotusta onnellisuusmuurista.

Kortteinen (emt., 198) pohtii, mitä onnellisuusmuuri oikeastaan suojelee ja miltä? Suojeleeko se yksilöä hänen oman elämänsä ankeudelta vai suojeleeko se yksilön elämää toisten tungettelevilta katseilta. Kortteisen mielestä Erving Goffmanin (1959/1990) selvitys sosiaalisesta käyttäytymisestä ja rooleista selventää onnellisuusmuurin käsitettä. Goffmanin mukaan kaikessa sosiaalisessa käyttäytymisessä voidaan tehdä jako etualaan ja taka-alaan. Ensimmäinen tarkoittaa roolikäyttäytymisen julkisivua ja jälkimmäinen sitä, kuinka yksilö oman roolikäyttäytymisensä ”todella” eli rooliensa takana kokee. Kortteisen mukaan onnellisuusmuuri voidaan näiden käsitteiden avulla ymmärtää siten, että se on etualan ja taka-alan välinen raja-aita, joka suojelee yksilön omaa, yksityistä elämää toisten yksilöiden katseilta.

Goffmann (1959/1990) olettaa, että kun yksilö liittyy toisten joukkoon, hänellä on monia syitä pyrkiä kontrolloimaan niitä vaikutelmia, joita toiset tilanteesta saavat. Tulokas voi esimerkiksi toivoa ryhmän arvostavan ja kunnioittavan häntä tai hän toivoo ryhmän saavan käsityksen, että hän arvostaa ja kunnioittaa heitä. Yleensä yksilö pyrkii antamaan itsestään omalta kannaltaan suotuisan vaikutelman. Oli pyrkimys mikä tahansa, tulokkaan etujen mukaista on päästä säätelemään muiden käyttäytymistä - ennen kaikkea sitä, miten he vastavuoroisesti kohtelevat häntä. (Goffmann 1959/1990, 26, 15 – 16.)

4.1 Lähiöiden arvoasteikko

Asuinalueita arvostellaan usein sen mukaan, kuinka varakasta väkeä siellä asuu, onko alueella esimerkiksi vuokra- vai omistusasuntoja, tiedetäänkö siellä asuvan keskimääräistä enemmän työttömiä tai onko alueen asukkailla tavallista enemmän alkoholismia. Myös kielteinen lehtikirjoittelu vaikuttaa alueen statukseen. Hervantaan liitetään arkikeskustelussa usein monia näistä piirteistä. Sitä pidetään vähävaraisten asuma-alueena, ajatellaan, että siellä on paljon vuokrataloja ja keskimääräistä enemmän työttömiä ja alkoholismia.

Myönteistä imagoa Hervannalle ovat mahdollisesti luoneet siellä sijaitsevat tutkimuskeskus Hermia ja Tampereen teknillinen korkeakoulu, koska ne edustavat osaamista ja korkeaa koulutusta, joita yleensä arvostetaan. Vuonna 1993 tehdyn Hervannan 20-vuotistutkimuksen mukaan TTK olikin muille tamperelaisille tutuimpia asioita Hervannasta, muita olivat mm. autokatsastuskeskus ja hyppyrimäki (Tampereen kaupunki 1993).

Asuinalueet heijastavat asukkaitensa yhteiskunnallista arvostusta, tuloja ja asemaa. Kaupunkien eri alueiden välille kehittyy nokkimisjärjestys, joka kuvastaa niillä asuvien paikkaa yhteiskunnassa. Vaikka jokaisella asuinalueella asuu sekaisin eri yhteiskuntaryhmien edustajia,

jokaisella on yleensä asukkaiden pääosan antama leima ja arvostus. Joidenkin alueiden asukkaat ovat selvästi aliedustettuja kaikilla vaikutusvallan tasoilla: politiikassa, liike-elämässä, akateemisissa ammateissa ja koko yhteiskunnassa. Anne Powerin (1994, 12) mukaan näitä alueita yhdistävät mm. seuraavat piirteet:

- ne tunnetaan ”köyhinä alueina ja ne voidaan ulkonaisestikin tunnistaa sellaisiksi, joten sekä alue että sen asukkaat kärsivät leimautumisesta
- alhainen ostovoima heijastuu alhaisessa palvelutasossa
- asukkaat pyrkivät muuttamaan paremmille alueille heti, kun voivat
- alueet ovat usein maantieteellisesti erillään muusta kaupungista, josta ne eroavat myös rakennustapansa ja vuokrakasarmimaisuutensa vuoksi

Ensimmäinen ja viimeinen piirre sopivat mielestäni myös yleiseen Hervanta-kuvaan, joka tuntuu yleisimmin perustuvan Hervannan vanhimman osan kerrostaloalueeseen. Kauppoja ja muita palveluitahan Hervannassa on, ja asukkaat muuttavat paljon Hervannan sisällä, joten heillä ei ilmeisesti ole tarvetta päästä sieltä pois.

Timo Piirainen (1994) on tutkinut sosiaalisia ongelmia, asukkaiden vuorovaikutusta ja huono-osaisuuden kasautumista eräällä helsinkiläisellä vuokrataloalueella. Piiraisen (emt., 105 - 120) mukaan iltalehtijulkisuudessa ja keskiluokkaisessa suomalaisessa folkloressa vuokra-asumisesta on maalattu kauhukuva, jonka mukaan sosiaalisia perusteita painottava asukasvalinta johtaisi asuinympäristön nopeaan huononemiseen. Tämä kuva vastaa todellisuutta kuitenkin vain vähäisessä määrin, sillä valtaosa Piiraisen haastattelemista vuokratalojen asukkaista oli tyytyväisiä asumiseensa eivätkä sosiaaliset ongelmat värittäneet asumisen arkipäivää. Vaikka sosiaaliset ongelmat kasautuvat kunnallisen vuokra-asumisen piiriin, ne eivät näyttäydy ohikulkijoille tai valtaosalle vuokratalojen asukkaista. Lisäksi vuokrataloalueetkin jakautuvat ”hyviin” ja ”huonoihin” asuinyhteisöihin.

Vaikka Suomessa kaupunginosat eivät ole jakautuneet hyviin ja huonoihin tai jopa pelottaviin yhtä voimakkaasti kuin maailman suurkaupungeissa, Bromanin (1994, 56) mukaan Suomessakin on ongelma-alueita. Broman katsoo, että useat niistä ovat jonkin lähiön vuokra-asuntokolkkia. Broman määritteli itse ongelma-alueeksi vasta sellaisen asuinalueen, jonka sen asukas kokee häpeälliseksi ja joka merkitsee hänet muista poikkeavaan ihmisryhmään kuuluvaksi. Tällöin asuinalue on asukkaalleen *stigma*.

Stigma on alun perin merkinnyt rikolliseen lyötävää poltinmerkkiä. Bromanin (mt.) mukaan kaikissa yhteiskunnissa on ihmisiä, joita hyljeksitään ja halveksitaan ja jotka ovat jonkin ominaisuutensa takia stigmatisoituneita. Nykymaailmassa saattavat stigmatisoitua esimerkiksi

etniset vähemmistöt, kodittomat, alkoholistit, huumeidenkäyttäjät ja työttömät. Kun jollekin alueelle kertyy paljon tällaisten ryhmien edustajia (tai näin luullaan käyneen) stigma voi tarttua alueeseen ja sen asukkaisiin. Silloin asukas saattaa joutua kokemaan ennakkoluuloja ja epäoikeudenmukaista kohtelua vain asuinpaikkansa takia. Tällainen alue myös stereotypisoidaan helposti kaikin puolin huonoksi ja se saattaa saada ansaitsemattoman huonon maineen.

Broman (1994, 56 – 57) on kehittänyt kaksi stigmamittaria, joilla voi testata asuinalueen stigmatisoitumista. Ensimmäinen liittyy kiinteistönpitoon ja julkisiin palveluihin. Siihen kuuluvia oireita on mm. se, että aina on ihmisiä, jotka kieltäytyvät muuttamasta kyseiselle alueelle, olipa asutuspula millainen tahansa. Mittarissa luetellut asiat kuulostavat hyvinkin Hervantaan sopivilta. Mittariin kuuluvat seuraavat oireet:

- pääosa aluetta koskevista uutisista on kielteisiä
- aluetta käytetään julkisuudessa tyyppiesimerkkinä jollakin tavalla huonosta alueesta (eli alueesta tehdään kielteinen stereotypia)
- alueen asukkaat tyytitellään helposti sosiaalisesti ongelmaksi
- alueen asukkaat valittavat maineesta ja pitävät sitä vääränä ja epäoikeudenmukaisena, mutta eivät kuitenkaan reagoi julkisuudessa yksittäisiin tapauksiin. Jotkut kokevat häpeää tai tuntevat itsensä nöyryytetyiksi maineen takia; jotkut salailevat asuinpaikkaansa
- tiedotusvälineet käyttävät mieluummin tietolähteinä virkamiehiä tai vastaavassa asemassa olevia kuin tavallisia asukkaita
- kukaan ei reagoi ilmeisenkään vääriin tai virheellisiin juttuihin alueesta, vaan ne uskotaan helposti tosiksi, jos ne vastaavat alueesta luotua stereotypiaa

Kunelius ym. (2000, 107) kertovat Simon Cottlen (1994) tekemästä tutkimuksesta, jossa hän tarkasteli erään Birminghamin ”pahamaineisen” lähiön kuvaamista paikallisuutisissa. Cottle pohti, missä määrin pelkkien ohjelmien tai tekstien tutkimuksesta esiin nouseva leimaaminen ulottaa otteensa myös yleisön tulkintoihin. Cottlen vastauksen pohjalta voidaan Kuneliuksen ym. mukaan erottaa kaksi asiaa. Stigmatisoidun ryhmän, alueen tai joukon jäsenillä itsellään on kykyä ja motiivia lukea tällaisia kuvauksia vastarintaisesti, mutta suuren yleisön kannalta oleellista on se, millaisia vaihtoehtoja valtajulkisuus itse nostaa esiin. Journalismin päivittäisessä virrassa alueet, ihmiset ja ihmisryhmät tahtoen ja usein tahtomattaan saavat itselleen *hankittuja ominaisuuksia*, joista on vaikea päästä eroon.

Bromanin (1994, 58) mukaan stigman purkamisen tärkeimpiä edellytyksiä on asukkaiden omanarvontunnon nousu ja ylpeys omasta asuinalueesta ja omista saavutuksista.

Tämä taas edellyttää asukkaiden vallan ja vaikutusvallan lisäämistä sekä kiinteistönhoidossa että kunnallisissa palveluissa vuokralaisdemokratian laajentamista ja sosiaalisia integrointiohjelmia.

Nämä Bromanin ehdottamat parannuskeinot liittyvät kiinteistönpidon ja julkisten palveluiden ongelmiin. Entäpä sitten lähiön saamaa julkisuutta koskevat ongelmat? Auttaisiko se, että asukkaat pääsisivät itse kertomaan asuinalueitaan koskevista asioista virkamiesten sijasta? Palaan tähän asiaan lyhyesti työni loppuosassa.

4.2 Lähiöt mediajulkisuudessa

”(...) Nuorisosarjassa *Salatut elämät* haukutaan kotikaupunkiani, Keravaa. Ei sarjassa sanota suoraan, että ’Kerava on kauhea paikka jossa kukaan ei halua asua’, mutta siinä vihjaillaan selvästi. Eihän kukaan enää halua tulla Keravalle, jos se saa huonon maineen televisiossa. (...) Kerava on hyvä paikka asua, täällä on paljon asuntoja, mukavia asukkaita, kaupat, apteekit ja pankit lähellä, hyvät liikkumismahdollisuudet ja hyvät liikenneyhteydet. Esimerkiksi Keravan rautatieasemalta pääsee helposti Helsinkiin ja matka kestää vain vajaa 30 minuuttia. Keravalla on huono maine myös nuorisovankilan takia. Jotkut keravalaiset eivät edes tiedä, että kaupungissa on nuorisovankila. Ei se vaikuta Keravan ilmapiiriin, se on kaukana kaupungin laidalla ja siellä on hyvät turvatoimet.”
(Nimimerkki Ylpeä keravalainen, Ilta-Sanomien yleisönosasto 18.5.2001, 25.)

Yllä oleva on eräs esimerkki siitä, miten henkilökohtaisesti ihmiset saattavat kokea sen, jos heidän asuinpaikkaansa parjataan julkisuudessa. Helsingin Sanomien kaupunkisivujen toimittaja Juha Honkonen (11.8.2001, B 8) kertoo, että toimittajat ovat saaneet jopa tappouhkauksia, kun he ovat käsitelleet jotakin kaupunginosaa julkisuudessa negatiivisesti. Helsingissä eräässä lähiössä haluttaisiin peräti vaihtaa koko lähiön nimi, koska lähiön on vaikea päästä eroon kerran syntyneestä maineestaan. Puuhaväki vaihtaisi Jakomäen Jaakonmäeksi, koska Jakomäki-nimeen liittyy ikäviä miellejhtymiä. Kaupunginosaseuran puheenjohtajan mielestä tiedotusvälineet ovat ylläpitäneet Jakomäen huonoa mainetta. (Uusitalo 11.8.2001, B 8.)

Irene Roivainen (1999) on tutkinut Helsingin Sanomien lähiökirjoittelua vuodesta 1955 vuoteen 1995. Hän huomasi, ettei vanhassa asumalähiökirjoittelussa tunnettu lähiöongelmia tai ongelmalähiöitä. Kirjoittelun painopiste siirtyi ongelmien kuvaukseen ja niiden ratkaisuyrityksiin 1960-luvun lopulla ja jatkui 1990-luvun alkupuolelle saakka.

1990-luvun puolivälissä Helsingin Sanomien kaupunkitoimitus teki juttusarjan lähiöistä. Mukana oli 38 lähiöstä Helsingistä, Vantaalta ja Espoosta. Sarjan tarkoituksena oli antaa puheenvuoro lähiöiden asukkaille ja kerätä kokemuksia siitä, millaista elämä lähiöissä oikeasti oli (Astikainen et al. 1997, teoksessa Roivainen 1999, 108.) Asukkaiden myönteisten

kuvausten perusteella lähiöstä rakentui kotiseutu. Roivaisen (emt., 108 – 109) mukaan kotiseutuistamisdiskurssin kautta Helsingin Sanomien ”lähiömuukalaisista” tuli vihdoinkin, kolmenkymmenen vuoden jälkeen, ”meitä”: ”Kotiseutuistuminen tuotti lähiöille niiden paikallisen identiteetin. Ne eivät enää olleet ‘lähiöitä’, vaan asuinpaikkoja, joilla oli nimi. Tähän vaikutti varmasti myös asukkaiden nouseminen puolustamaan asuinalueitaan ja tutkimusten tuottamat havainnot: lähiöt eivät ole sittenkään mahdottomia paikkoja asua.”

Robert Shieldsin (1991, teoksessa Roivainen 1999, 122) mukaan marginaalisten paikkojen ja tilojen määrittely on pohjimmiltaan yhteydessä tapaamme kategorisoida marginaalisia, alhaisella statuksella varustettuja kulttuureja. Roivainen toteaa, että tämän näkemyksen mukaan lähiöille sanomalehdissä tuotettu rumasti rakennetun, sosiaalisesti köyhän ja toiminnallisesti virikkeettömän asuinalueen identiteetti (siis imago, kirjoittajan huomio) juontuisi siitä, että lähiö on kategorisaation kautta tullut sijoitetuksi tilan kulttuurisen systeemin periferiaan. Roivainen ei halua kieltää, etteikö lähiöissä olisi oikeastikin ongelmia, mutta hänen mielestään on eri asia sanoa, että lähiöissä on ongelmia kuin että lähiö on ongelma (emt., 123).

Alaluokka- ja ongelmalähiödiskurssilla voidaan myös pyrkiä jouduttamaan poliittisia toimenpiteitä ja sosiaalisia ohjelmia alueella. Valta nimetä on poliittinen resurssi, joka usein puuttuu syrjäytyneiden identiteetin saaneilta ihmisiltä. Roivaisen (1999, 124 – 125) mukaan myös hyvää tarkoittavien toimittajien, tutkijoiden ja viranomaisten ongelmaretoriikka synnyttää lähiöasukkaissa usein vain vastarintaa. Lähiöitä koskevat kategorisaatiot ja konstruktiot eivät kuitenkaan ole merkityksellisiä, sillä ne väistämättä rakentavat niissä asuvien ihmisten identiteettiä niin yksittäisinä toimijoina kuin yhteisön jäseninä ja lisäävät heidän kokemustaan marginaalisuudesta. (Paasi 1996, 7 - 8, teoksessa Roivainen 1999, 125).

Kunelius ym. (2000) ovat tutkineet lähiön ja sanomalehden suhdetta. Kuneliuksen (emt., 7) mukaan lähiön asukkaat ovat aina olleet osa muiden tekemää suurta suunnitelmaa elämäntapansa, asumismuotonsa ja ympäristönsä puolesta. Toiset ovat aina määritelleet heidät.

Lähiöiden ja niiden asukkaiden julkisuuden ongelmia voidaan ymmärtää yhtäältä journalismin luonteesta ja toisaalta sen toimintaympäristöstä käsin. Edellinen viittaa siihen, että uutisjournalismi on sitoutunut sellaisiin organisaatioihin, jotka tuottavat sopivasti esitettävää tietoa. Lähiöiden suunnitteluvaiheessa tietoja antavat kunnallispoliitikot, suunnittelijat, arkkitehdit jne. Tästä diskursiivisesta muodostumasta rakentuu visio uusista uljaista kaupungeista. Kun lähiöt valmistuvat, uudet asiantuntijat, poliisit, sosiaaliviranomaiset ja muut viranomaiset, astuvat esiin. Tällöin lähiö muuttuu helposti ”uudesta uljaasta kaupungista” ”slummiksi”, vaikka asukkaiden kokema todellisuus ei muuttuisi miksikään tai se muuttuisi

toiseen suuntaan. Utopian ja slummin kuvien suurin pulma saattaakin olla näiden äärikuvien epätodellisuus. (Kunelius 2000, 14 – 15.)

5. KATSE TUTKIMUSKOHTEESEEN: HERVANTA JA HERVANTALAISET

5.1 Hervannan synty

Suunnitelmia Hervannan lähiön rakentamisesta ruvettiin laatimaan 1960-luvulla vastaukseksi työväestön asuntopulaan. Asunnoista oli kova kysyntä, kun ihmisiä muutti jatkuvasti maaseudulta Tampereelle. Lisäksi Tampereen teknillinen korkeakoulu tarvitsi toimitiloja. (Häikiö 1997, 74.) Hervantaa ryhdyttiin rakentamaan Tampereen kaakkoispuolelle, metsän keskelle 1970-luvulla. Niin sanotun Hervanta-suunnitelman tavoitteena oli rakentaa Tampereelle tytärkaupunki, jossa olisi noin 50 000 asukasta. Sen ytimen piti muodostua 24 000 asukkaan korkeakoulukaupungista, jossa olisi lisäksi 15 tuhatta opiskelijaa yliopistossa, teknillisessä korkeakoulussa ja kansainvälisessä jatkokoulutus- ja tutkimuslaitoksessa. (Koivula ym. 1972, 1.) Hervannan rakentamisessa haluttiin välttää kaikki virheet, joita oli tehty muissa lähiöissä. Siitä piti tulla viihtyisä asuinalue vastakohtaksi nukkumalähiöille. (Häikiö 1997, 74.)

Hervanta-suunnitelma oli laajimpia siihenastisessa suomalaisessa kaupunki- ja korkeakoulusuunnittelussa. Tampereen yliopiston opiskelijat eivät kuitenkaan hyväksyneet suunnitelmaa Hervantaan muuttamisesta. Syntyi kiista, joka laajeni lopulta koskemaan koko Hervannan rakentamisen tarkoituksenmukaisuutta. (Koivula ym. 1972, 1.) Loppujen lopuksi Hervantaan sijoittui vain Tampereen teknillinen korkeakoulu ja yliopisto jäi Tampereen keskustaan. Myöhemmin Hervannasta ovat tukikohtansa tehneet Teknologikeskus Hermia, VTT, Poliisikoulu ja ammattioppilaitos.

Hervannasta puhutaan usein Tampereen tytärkaupunkina. Hervannassa onkin monia piirteitä, jotka korostavat sen erillisyyttä Tampereesta tai sen luonnetta omana kaupunkinaan. Siellä on esimerkiksi useita kaupungin palvelupisteitä, oma vaakuna ja oma ilmaisjakelulehti. Onpa siellä toiminut oma kaupunginosavaltuustonsakin. Hervannassa on myös lähestulkoon kaikki oleelliset palvelut eikä niitä tarvitse lähteä hakemaan Tampereen keskustasta. (Tampereen kaupunki 1993, 5.)

Hervanta jakaantuu Pohjois-, Etelä- ja Itä-Hervantaan, Ruskoon ja Hervantajärven alueeseen, joilla on kaikilla oma imago. Yleensä ulkopuolisten ajatellessa Hervantaa, mieleen tulee Pohjois-Hervanta, joka rakennettiin ensin. Siellä on tiheään rakennettuja kerrostaloja, paljon kaupungin vuokrataloja ja opiskelija-asuntoja. Etelä-Hervanta on rakennettu pääosin 1980-luvulla väljemmin ja monimuotoisemmin kuin Pohjois-Hervanta. Itä-Hervannassa on puolestaan paljon kalliita omakotitaloja ja siellä asuu paljon Tiedekeskus Hermian ja teknillisen

korkeakoulun henkilökuntaa. Hervantajärven alue on hervantalaisten virkistysaluetta ja Rusko pääasiassa teollisuusaluetta. (esim. Häikiö 1997, 75.)

Hervantaa pidetään pienituloisten asuma-alueena. Tämän tutkielman haastattelujen keräämisen aikaan työttömyys oli Hervannassa korkealla. Keväällä 1996 Hervannan työttömyysaste oli yli 27 prosenttia. Koko Tampereen työttömyysprosentti oli tuolloin noin 22.

Hervannassa on suurin piirtein yhtä paljon vuokra- ja omistusasuntoja. Kaupungin vuokrataloilla on suuri osuus vuokra-asunnoista. Vuokrataloissa asuu paljon nuoria, työttömiä ja yksin asuvia, joten vuokra-asuntojen paljous heijastuu alueen asukasrakenteeseen. (Häikiö 1997, 79, 83.) Hervannan katukuva on kansainvälinen, koska alueella asuu paljon vierasmaalaisia. Hervantaan on sijoitettu pakolaisia ja siellä asuu myös paljon ulkomaalaisia opiskelijoita.

5.2 Alkuaikojen ongelmia

Hervannan alkuaikoina asukkaiden viihtymistä Hervannassa haittasi voimakas rakentaminen. Viihtyisyyden puuttuminen vaikutti (ja vaikuttaa ehkä edelleenkin) myös muiden tamperelaisten Hervanta-kuvaan. Osansa negatiivisen Hervanta-kuvan syntymiseen antoivat aluksi myös tiedotusvälineet. Vuonna 1993 tehdyn Hervanta-tutkimuksen mukaan ”Tämä näkyi mm. uutisoinnissa ja yleensä Hervanta-tiedottamisessa. Kun alueella sattui jotain se otsikoitiin siten, että Hervannassa sattui sitä ja sitä. Kun esimerkiksi keskustassa sattui sama asia, uutisen otsikointi olikin, että Tampereella sattui sitä ja sitä.” Vaikka hervantalaisten Hervanta-kuva on ollut enimmäkseen positiivinen, ulkopuolisten kuva on ollut aiemmin melko kriittinen. ”Tämä on tullut esille mm. asuntomarkkinoinnissa ja erilaisissa tilaisuuksissa sekä tiedotusvälineiden Hervantaa koskevissa artikkeleissa.” (Tampereen kaupunki 1993, 24, 43.)

Syksyllä 1974 Uudistuvan elinympäristön tutkimusasema haastatteli 49 hervantalaisperhettä, jotka kuuluvat Hervannan ensimmäisiin asukkaisiin. Näiden perheiden suhtautuminen Hervantaan oli tuolloin enemmän negatiivista kuin positiivista ja suurin osa heistä oli ympäristöön tyytymätön. Tuolloin asukkaita häiritsi mm. alueen ahtaus ja kolkkous, keskeneräisyys ja rakentamisesta aiheutuva meteli. (Mäkinen ym. 1975, 71 - 74.) Tutkijat toteavat (emt., 85 – 87), että muuttaminen täysin alusta rakentuvaan yhteisöön, jossa ei ole omaa miljööä eikä sosiaalisten suhteiden verkkoa vielä syntynyt, aiheuttaa irrallisuuden kokemuksia. Apua tilanteeseen ei tuonut se, että alueen keskeneräisyys jatkui. Vuonna 1974 Hervannan keskeinen ongelma oli vapaa-aikaan ja virkistykseen liittyvien palvelujen puuttuminen.

Mikko Närhen (1993) Hervantaa esittelevässä kirjassa Hervannassa toimiva sosiaalityöntekijä kertoo, että elämisen mallit ovat Hervannassa aivan erilaiset kuin esimerkiksi takavuosien Amurissa tai Pispalassa. Asumisen taso on parantunut, mutta suuret vuokratilat eivät huolehdi yhteisönsä jäsenistä kuten pienemmät ja tiiviimmät yhteisöt. Sosiaalityöntekijän mukaan ”kunnolliset yksilöt” pyrkivät pois massiivisista vuokratiloista, ja talot ja asuinalueet jakaantuvat kunnollisiin ja sosiaalisesti ongelmaiten taloihin. (Närhi 1993, 168.)

5.3 Asukkaat juurtuvat Hervantaan

Alun vaikeudesta huolimatta vuonna 1983 tehdyn tyytyväisyystutkimuksen mukaan hervantalaiset viihtyivät jo lähiössään. Tärkeimpiä viihtyisyyttä luovia seikkoja olivat luonnonläheisyys, erinomaiset ulkoilu- ja harrastusmahdollisuudet, hyvät palvelut ja mainiot liikenneyhteydet. Hervannassa pitempään asuneilla tyytyväisyys asuinympäristöönsä oli vuosien saatossa kasvanut. Huonommaksi asiaksi nousivat vuonna 1983 edelleen tiiviin rakentamisen seuraukset, kuten sosiaaliset ongelmat. Yksi osoitus hervantalaiden viihtymisestä oli se, että he muuttivat yleensä Hervannan sisällä eli olivat uskollisia alueelle. (Tampereen kaupunki 1993, 24.)

Hervannan katsotaan rauhoittuneen 1970 - 80-lukujen taitteesta, vaikka 1990-luvulla lama jälleen vaikeuttikin ihmisten elämää. Ongelmat eivät ole enää niin kärjistyneitä, koska yleinen elintaso on noussut. Hervannassa toimii oma lähipoliisi, mikä on rauhoittanut katukuvaa. Lähipoliisi on kiinnittänyt erityisesti huomiota lapsiin ja nuoriin sekä alkoholisteihin. Rikoksia Hervannassa tehdään suhteellisesti saman verran kuin muualla Tampereella. Polkupyörävarkaudet ja törkeät pahoinpitelyt ovat suhteellisesti yleisempiä Hervannassa. Huumausainerikokset eivät ole Hervannassa erityisen suuri ongelma, mutta ainakin 1990-luvun loppupuolella ne olivat lisääntymään päin. (Häikiö 1997, 85 – 86.)

Närhen (1993) mielestä hervantalaiset ovat tehneet valtavan työn asuessaan Hervannassa sen raskaimman rakentamisen ajan, ensimmäiset 20 vuotta. Tänä aikana uusia taloja ja asukkaita on tullut ja alue muuttunut jatkuvasti. Närhen mukaan näiden vuosien aikana Hervannalle on kasvanut juuret, ja hervantalaiset ovat löytäneet kotiseutunsa ja ovat siitä ylpeitä. Tässä tutkielmassa käytetyt haastattelut tukevat Närhen havaintoa. Monien haastateltavien mielestä Hervanta on muuttunut koko ajan parempaan suuntaan ja myös muiden ihmisten käsitys Hervannasta on parantunut Hervannan kehityksen mukana.

Tähän rinnalle on mielenkiintoista ottaa Mäkisen ym. vuonna 1975 esittämä näkemys Hervannan tulevaisuudesta: ”Ensimmäiset asukkaat, jotka muuttivat Hervantaan syksyllä 1973, tulevat kokemaan noin 20 vuoden pituisen ‘tilapäisen’ murrosajan. Tytärkaupungissa nyt asuvat pienimmät lapset joutuvat elämään koko lapsuutensa ja nuoruutensa keskeneräisessä elinympäristössä.” (Mäkinen ym. 1975, 139.) Närhen kirja on kirjoitettu tasan tuon 20:n vuoden ”murrosajan” jälkeen ja sen mukaan asukkaat ovat noina tuona aikana juurtuneet kaupunginosaansa ja ovat ottaneet sen kotipaikakseen.

5.4 Ulkopuolisten käsityksiä Hervannasta

” Jos menee teekkaripiireissä tuolla pitkin maailmaa (...) niin teekkareista ja Hervannasta on tietty oma erilainen käsitys ja tota se (naurahtaa) on tietysti yhtä mollaava käsitys kun meillä on lappeenrantalaisista tai turkulaisista. (...) Tota (tauko) Hervannasta tietysti on tämmönen lievästi sanoen öööööh tai ehkä ehkä ei lievästi sanoen mutta lievästi negatiivinen taikka piruileva käsitys muilla ihmisillä. Että tää nyt on sellanen paikka jossa asuu tomppelleita. Mutta tota niin se se on tietysti meillä turkulaisista ja ööh kaikilla muilla jostain muusta alueesta. Ruotsalaisvitsit on Suomessa yleisiä niin pois päin (...)”
(Mies, s. 1966, asunut 10 v. Hervannassa)

Hervantalaiset jos jotkut ovat joutuneet kuulemaan vitsailua ja huhuja omasta asuinpaikastaan. Näin jokin aika sitten televisiossa ohjelman, jossa tunnettu tamperelainen jääkiekkoilija murjaisi Hervantaa koskevan vitsin. En oikeastaan ymmärtänyt itse vitsiä, koska se liittyi jääkiekkoiluun, mutta ymmärsin kyllä, että Hervanta sai siinä kyytiä. Sen vanha maine elää siis edelleen vahvana ja yleisesti tunnettuna - sen huomasi mainittuun ohjelmaan osallistuneen studioyleisön naurunremakasta.

Myös Tampereen yliopiston opiskelijat suhtautuvat oman kokemukseni mukaan Hervantaan edelleen melko väheksyvästi. Hervannasta puhutaan naureskellen ja siellä asuvia leikkimielisesti säälitellään. Hervannasta opiskeluasunnon saavat tuntuvat siirtyvän jonnekin muualle mahdollisimman pian. Johtuneeko opiskelijoiden nurja suhtautuminen Hervantaan niinkin kaukaa kuin vuosikymmenten takaisesta korkeakoulujensiirtämiskiistasta, onko se pitkään jatkuneen väheksynnän ja vitsailun aikaansaannosta, pohjaako se todellisiin kokemuksiin vai mahdollisesti tiedotusvälineiden Hervanta-kirjoitteluun? Ehkä kysymys on näistä kaikista.

Närhen (1993, 166) mielestä useimmilla suomalaisilla on Hervannasta kielteinen käsitys, joka perustuu 1970 - 80 -lukujen kielteiseen julkisuuteen. ”Hervanta nähdään kielteisenä ja varoittavana esimerkkinä 1970-luvun nopean asuttamisen seurauksena tehdyistä

betonilähiöistä (...) Arvostelijoista tuskin kovinkaan moni tietää alueen luonnonläheisyydestä tai palvelutasosta ja tuskin kukaan siitä, että Hervannassa asuu asumiseensa tyytyväisiä ihmisiä.” Närhen mukaan hervantalaisten ei kuitenkaan enää tarvitse kiivaasti puolustaa kotiseutuaan eikä tarvitse kertoa uhmaa äänessään olevansa hervantalaisia, koska hervantalaisuudessa ei enää ole mitään kummallista. Muutkaan eivät puhu Hervannasta enää niin paljon, kielteisiä aiheita ei ilmaannu eivätkä myönteiset asiat ole niin kiinnostavia, että niistä puhuttaisiin laajemmin.

Hervannan 20-vuotisjuhlien aikaan vuonna 1993 tehty selvitys näyttää ainakin osittain tukevan Närhen ajatusta. Tuolloin selvitettiin hervantalaisten, muiden tamperelaisten ja toimittajien käsityksiä Hervannasta.¹ Kyselyn mukaan hervantalaisista peräti 95 prosenttia arvioi Hervannan vähintään melko hyväksi asuinpaikaksi. Muista kaupunkilaisista saman vastauksen antoi 72 prosenttia, mutta toimittajista enää vain 65 prosenttia. Kaikki vastaajat pitivät parhaiten hoidettuina toimintoina hyviä palveluja. Toiseksi parasta oli luonnon läheisyys ja seuraavina ulkoilu- ja liikuntamahdollisuudet. Huonoista puolista nousivat esiin tiivis rakentaminen ja erilaiset sosiaaliset ongelmat. (Tampereen kaupunki 1993, 5.)

Hervanta-kuva oli tutkimuksen mukaan muuttunut myönteiseen suuntaan. Voimakkain muutos oli ollut toimittajien käsityksissä. Hervantalaisista 74 prosenttia ja muista kaupunkilaisista 59 prosenttia katsoi Hervanta-kuvansa kehittyneen myönteiseen suuntaan. Tutkimusraportin laatijat tulkitsevat tätä tulosta niin, että alkuvuosien voimakas kritiikki on laantunut ja Hervanta koetaan palveluystävälliseksi, ulkoiluystävälliseksi ja luonnonläheiseksi. (mt., 5, 43.)

5.5 Hervanta Aamulehdessä

Hervannalla ja hervantalaisilla on ollut rooli olla esimerkkinä niin hyvässä kuin pahassa koko lähiön olemassaolon ajan. Alkuaikoinaan se oli esimerkki hyvästä lähiöstä. Kun Hervantaa alettiin rakentaa 1970-luvun alkupuolella, lähiöiden alkuaikojen hyvä maine oli jo kärsinyt julkisuudessa. Hervantaa markkinoitiin ”erilaisena” asuinalueena, johon järjestetään hyvät palvelut ja miellyttävä elinympäristö. Kun Hervantaa suunniteltiin ja rakennettiin, maakunnan ykköslehti Aamulehti puhui innokkaasti Hervannan puolesta. (Kunelius 2000, 1, 8 – 11.)

¹ Kysely jaettiin 500 hervantalaiselle, 400 muulle tamperelaiselle sekä 26 toimittajalle. Hervantalaisten vastausprosentti oli 60 ja muiden kaupunkilaisten 47. Toimittajia haastateltiin puhelimitse.

Roivainen (2000, 28 - 55) on tutkinut Hervannan käsittelyä Aamulehdessä vuosina 1970 - 1993. Roivaisen mielestä Hervanta on ollut Aamulehdelle aina enemmän kuin tavallinen lähiö. Lehti on puhunut Hervannasta mieluummin ”tytärkaupunkina” ja ”Tampereen tyttärenä” kuin ”lähiönä”. Tarkasteluajanjaksona Hervantaa koskevat jutut olivat yleissävyltään myönteisiä. Roivainen jakaa aineistonsa Hervanta-kirjoittelun kolmeen teemakokonaisuuteen: *pioneerihankkeeseen, taideteokseen ja koekenttään.*

1970-luvun alusta 1980-luvun alkupuolelle Aamulehden Hervanta-kirjoittelua kuvasi rakentamisen teema. Aamulehdessä Hervanta oli modernin hyvinvointivaltion pioneeriprojekti, jossa yhteiskunnan rakenteelliset ongelmat ratkaistiin sosiaaliteknohraattisen suunnittelun kautta. Koekenttä-teemakokonaisuuteen kuuluivat kirjoitukset Hervannan rakentamiseen liittyvistä teknisistä ja sosiaalisista innovaatioista, uudenaaisista korttelipihoista ja liikennejärjestelmistä. Yleisin rakentamista kuvaava teema keskittyi tytärkaupungin keskusakselin (monitoimitalon, liikekeskuksen ja toimintakeskuksen) monumentaalirakentamiseen. Roivaisen mielestä pioneerihankkeen, koekentän ja taideteoksen voi nähdä imagopulman torjumiseksi. (Roivainen 2000, 30 - 47, 53.)

Roivainen näkee Aamulehden Hervanta-kirjoittelun vastaiskuksi voimistuneelle lähiökritiikille. Hervanta tuotettiin kategorisesti tavallisen lähiön vastakohtaksi, tytärkaupungiksi. Utopiaretoriikan lähde olivat viranomaiset, ennen muuta Tampereen kaupunki itse. Hervantalaisten omat kokemukset jäivät syrjään, mutta silloin, kun se palveli virallista näkökulmaa, asukkaat nostettiin kampanjoimaan leimaamista vastaan. Haastateltavat asukkaat korostivat Hervannan hyviä palveluita ja luonnonläheisyyttä. Hervanta-henkeä ja alueen identiteettiä rakennettiin Hervanta-päivillä ja niissä pidetyissä puheissa sekä esimerkiksi keskustelussa ja kamppailussa omasta vaakunasta. (Roivainen 2000, 48 - 51)

Aamulehti kuvasi kirjoittelussaan Hervannan sosiaalisia ongelmia erittäin vähän ja ongelmista kirjoittaminen keskittyy nuoriso-ongelmiin (emt., 38 - 39). Pitää kuitenkin huomata, että Roivaisen aineisto koostuu pääosin Aamulehden arkistoinnasta Hervanta-kirjoittelusta, jotka ovat pääasiallisesti uutisjuttuja ja reportaaseja. Mukana ei ole pikku-uutisia esimerkiksi Hervannassa sattuneista rikoksista. Ja juuri niistä moni tämän tutkimuksen haastateltava valittaa, koska heidän mielestään Hervanta mainitaan rikosuutisissa aina jo otsikossa.

Kunelius, Hellsten ja Renvall (2000, 107 - 135) ovat puolestaan tutkineet määrällisesti Aamulehden Hervanta-juttuja vuosilta 1990 ja 1995. Tutkimuksen mukaan Aamulehti on tehnyt eniten juttuja Hervannan asuinympäristöstä, mm. perusparannushankkeista ja kaavoituksesta. Toiseksi eniten juttuja on urheilusta, vapaa-ajasta ja kulttuurista, ja

seuraavaksi poliisi-, laki- ja oikeusasioista ja sosiaaliasioista. Yli puolessa jutuista päätoimijana on viranomainen. Hervantaa siis näyttivät edelleen määrittävän julkisuudessa muut kuin hervantalaiset itse.

Hellsten (2000, 56) sanookin, että Hervanta kuuluu poliisi- ja sosiaaliviranomaisten asiantuntijuuden alaan. Kyse on myös siitä, että Hervannasta nostetaan toistuvasti esiin tiettyjä, lyhytkestoisia tapahtumia eli rikoksia, asumisen ongelmia, sosiaalisia ongelmia ja tapahtumia vapaa-aikakeskuksessa. Lähiön monet kokeilut ja kattavat palvelut tai asukkaiden arki ylittävät uutiskynnyksen vain harvoin.

Hellsten (2000) on tutkinut tekstien lisäksi Aamulehden Hervanta-juttujen kuvitusta 1970-luvulta 1990-luvulle. Hänen mukaansa kuvilla on suuri merkitys yleisiin käsityksiin siitä, miltä lähiössä näyttää ja millaisia ongelmia siellä on. Kuvat muistetaan yleensä paremmin kuin teksti, joten niillä voi olettaa olevan erittäin suuri vaikutus Hervannasta syntyneisiin käsityksiin (emt., 58).

Aamulehti on rakentanut kuvituksessaan tarinaa Hervannasta samalla Tampereen uljaana tytärkaupunkina sekä ankeana betonierämaana. Hervanta symboloi paitsi modernia lähiötä, myös jatkuvan kehityksen nurjaa puolta, missä asukkaat jäävät väärin suunniteltujen ja ankeiden asuinalueidensa uhreiksi, mutta toisaalta myös sen sosiaalisten ongelmien aiheuttajiksi. 1970-luvulla enemmistö kuvista kertoo uudesta uljaasta tytärkaupungista, mutta 1980-luvun puoliväliin mennessä betonierämaa nousee vahvemmakeksi. 1990-luvulla lähiöiden peruseräparannus nostaa uudestaan esiin kehityskertomuksen ja erityisesti lähiön viihtyisyyden. (Hellsten 2000, 61.)

Aamulehden Hervanta-kuvitusta luonnehtii Hellstenin tutkimusjaksolla kohtaamattomuus: viranomaiset ja asukkaat eivät keskustele lehdessä, nuoret ja aikuiset pysyvät omissa maailmoissaan, Hervanta ja Tampere pysyvät erillisinä aihealueina eivätkä uljaan tytärkaupungin ja kivialueen kertomuksetkaan pääse vuorovaikutukseen. Kuvituksessa näkökulma Hervantaan on yleensä ulkopuolisen katse alas lähiöön ja sen asukkaisiin. (mt., 76.)

Kuvituksen tarkastelu valaisee Kuneliuksen (1997, 6; tämä raportti ilmestyi ennen Juttuja lähiöstä –teoksen ilmestymistä) mielestä hyvin yhtä lähiöjournalismin perusongelmaa. Jos kuvaamisen stereotyyppisiä näkökulmia ovat yhtäältä utopistinen uusi uljas kaupunki, joka yhdistää asumisen tehokkuuden ja kyläyhteisön läheisyyden, ja toisaalta betoniviidakko, jonka asukkaat ovat joko sosiaalinen ongelma tai alueen ”uhreja”, kumpikaan näistä kuvaamistavoista ei varmasti vastaa hervantalaisten omia kokemuksia. Kumpikin visio tuntuu vieraalta ”niiden” katseelta ”meihin”.

Viranomaistoimijoiden kuvat näyttävät korostavan heidän aktiivista toimijuuttaan ja että viranomaiset pääsevät suurempaan kontaktiin lukijoiden kanssa kuin itse hervantalaiset. ”Ulkohervantalaisen” silmissä tämä jäsentää asian niin, että Hervanta ja hervantalaiset ovat ”tuolla” (heidän symbolinsa on väkijoukko, massa tai kerrostalomiljöö). ”Tuossa” eli meidän ja hervantalaisten välissä ovat viranomaiset. ”Itse kukin voi ajatella, miten ’edustavalta’ tällainen esitys tuntuu hervantalaisista lukijoista” (Kunelius 1997, 6.)

Kunelius ym. (2000, 131 – 133) vertaavat omia tuloksiaan Kutilaisen (1999) tutkimukseen, jossa tämä käsitteli toista tamperelaista kaupunginosaa, Pispalaa, koskevaa kirjoittelua. Selkeän eron näitä kahta paikkaa koskevassa uutisoinnissa tekivät rikosuutiset; niitä oli Hervannasta huomattavasti useammin kuin Pispalasta. Pispala-kirjoittelussa korostuivat samastumista korostavat kirjoittelun näkökulmat ja ongelmista kirjoitettiin vähemmän kuin Hervanta-jutuissa. Hervannasta nostetaan esiin asioita osina laajempia prosesseja (esimerkiksi malleja sosiaalisista kysymyksistä), kun taas Pispalasta seurattavaksi nostettavat ja prosessina esitettävät kehityskulut ovat nimenomaan pispalalaisia. Kirjoittajien mielestä Pispala tuntuukin olevan enemmän ainutlaatuinen poikkeus ja Hervanta hyvä tai huono esimerkki.

Viranomaiset eivät hallitse Pispala-kirjoittelua aivan yhtä voimakkaasti kuin Hervanta-kirjoittelua. Tämä näkyy siinä, että Pispala-aineistossa samastavat jutut, kuten henkilöhaastattelut ja paikkaan ankkuroituva toiminta ovat yleisempiä. Pispala on läheinen ja Hervanta etäisempi.

Pispala-kirjoittelua leimaavat menneisyys ja historian loiste. Kuneliuksen ym. (2000) mukaan Pispalan historialla tuntuukin olevan selvästi enemmän positiivista symboliarvoa lehdelle ja sen luomalle ”tamperelaisuudelle” kuin Hervannalla. Pispalaa tarvitaan Tampereen mausteeksi, Hervanta puolestaan kelpaa ennemmin modernin yhteiskunnan pulmien ja niiden ratkaisun esimerkiksi.

Kunelius ym. (mt., 134) toteavat, että antaessaan asiantuntijoiden ja poliitikkojen kertoa siitä, mitä ympärillämme tapahtuu, lehdet erityisesti lähiöistä kertoessaan usein vieraannuttavat julkisuutta ja lähiön asukkaita toisistaan. Viranomaisten ja päättäjien näkökulma lähiöön on usein ulkopuolinen, joten ei ole ihme, jos tuloksena on julkisuutta, jossa lähiön asukkaat eivät löydä itseään ja omaa paikkaansa.

5.6 Hervantalaisuus

Suomessa ei varmaan ole monta lähiötä, jota olisi tutkittu yhtä paljon kuin Hervantaa. Myös hervantalaista identiteettiä on selvitetty jo ennen tätä tutkielmaa.

Häikiö (1997, 87) kuvailee hervantalaisuutta seuraavasti: ”Hervantalaiset ovat tamperelaisia, mutta he ovat tietoisia myös omasta hervantalaisuudestaan. Useimmat Hervannassa asuvat pitävät itseään hervantalaisina. Hervantalaisuudesta on vaikea muodostaa selkeää kokonaiskuvaa. Aina kun kuvittelee saavansa selville jotain yleispätevää ja hervantalaisuutta yleisesti kuvaavaa, huomaa olevansa hakoteillä. Hervantalaisuus pakenee määrittelyä.”

Eija Vesterinen (1988) selvitti psykologian pro gradu -työssään, miten paikkaidentiteetti ilmenee kahdella erilaisella Tampereen asuinalueella, Hervannassa ja Kumpulassa. Palvelut muodostuivat Hervannalle leimaa-antavaksi piirteeksi. Vesterisen tutkimushenkilöt eivät korosta luontoa vaan lähinnä rakennettua ympäristöä. Vesterisen (emt., 71) mukaan hervantalaisilla on puolusteleva ja selittelevä asenne, mikä selittynee asuinalueita varsin pitkään vaivanneella huonolla maineella.

Vesterisen tutkimuksessa hervantalaiset kertoivat ulkopuolisten suhtautumisesta Hervantaan hyvin samalla tavalla kuin tämän tutkielman haastatteluissa, jotka kerättiin kymmenen vuotta myöhemmin Hervantalaiset kokivat ulkopuolisten tuomitsevan paitsi alueen rakennustavan ja -tyylin, myös sen asukkaat ja itse paikan erottuvana, omanlaisenaan kokonaisuutena. Hervantalaiset puhuivat hyvin samankaltaisesti kuin useissa tämän tutkielman haastatteluissa. Eräs Vesterisen haastateltava oli kertonut tuttavansa reagoineen perheen muuttoon alueelle sanomalla: ”Sielläkö te ootte, missä on ne kauheet kerrostalot ja paljon juoppoja?”. Muualla asuvat eivät hervantalaisten arvion mukaan kyenneet näkemään alueen hyviä puolia. (Vesterinen 1988, 79.)

Häikiö ja muut Hervanta-seminaarin osanottajat (ks. Häikiö 1997, 71) huomasivat, että hervantalaiset erottaa muista tamperelaisista juuri suhtautuminen Hervantaan. Muissa Hervanta tuntuu herättävän kielteisiä mielikuvia, mutta hervantalaiset itse kuvaavat aluettaan enimmäkseen myönteiseen sävyyn. He pitävät alueensa huonoa mainetta perusteettomana ja heidän mielestään vain joitakin taloja voidaan pitää ongelmallisina. Hervantalaisuudesta ollaan ylpeitä, mutta se vaatii lisävakuutteluja, jotta kuulija varmasti uskoo sen.

Hervantalaisilla on ristiriitainen suhtautuminen hervantalaisuuteen: vaikka he ovat yleisiä alueestaan ja pitävät itseään hervantalaisina, he haluavat erottautua muista hervantalaisista. Häikiön (1997, 95) mielestä hervantalaiset vahvistavat tällaisella erottelulla stereotyyppistä kuvaa hervantalaisista. Tässä tulee ilmi, miten vaikeaa myös hervantalaisten itsensä on vastustaa stereotyyppioita suhtautumisessaan Hervantaan ja omassa Hervantaa koskevassa puheessaan.

5.7 Miten saada esille hervantalainen identiteetti?

Mitä on hervantalainen identiteetti tai hervantalaisuus ylipäänsä? Hervannan rakentamisen ja asuttamisen aikoihin hervantalaiset olivat nykyistä homogeenisempi ihmisjoukko. Suuri osa Hervantaan muuttaneista oli lapsiperheitä ja monet Tampereen ulkopuolelta tulleita. Nyt noiden perheiden lapset ovat jo kasvaneet aikuisiksi ja aikuiset vanhentuvat vähitellen eläkeläisiksi. Hervannassa on pieni- ja suurituloisia, paljasjalkaisia hervantalaisia ja toiselta puolelta maapalloa muuttaneita.

Jokaisella hervantalaisilla on omat viiteryhmänsä. Osa kuuluu lapsiperheiden ryhmään, osa työttömien ryhmään, osa opiskelijoihin, jotkut koripallon pelaajiin, toiset seurakuntalaisiin ja niin edelleen. Erilaisiin ryhmiin ja yhteisöihin kuuluminen luo erilaisia identiteettejä, joista monet ovat päällekkäisiä. Ihminen voi olla yhtä aikaa esimerkiksi hervantalainen, urheiluhullu, tehdastyöläinen, tamperelainen, suomalainen, äiti, tytär, vaimo, jne.

Erilaiset identiteetit eivät estä toistensa olemassaoloa. Esimerkiksi paikkaidentiteetti ja työidentiteetti perustuvat eri asioihin ja niiden merkityksen ihmisen elämässä. Paikkaidentiteetitkin saattavat olla limittäisiä tai kerroksittaisia. Toiset paikkaidentiteetit ovat tärkeämpiä kuin toiset. Jotkut hervantalaisista saattavat kokea olevansa ensin hervantalaisia ja vasta sitten tamperelaisia, toisilla voi olla etusijalla tamperelaisuus tai vaikka suomalaisuus. Joillekin asuinpaikalla ei ole välttämättä juuri mitään merkitystä, vaan he määrittelevät itsensä esimerkiksi työpaikan mukaan.

J. Lehtonen (1997, 32) toteaa, että kulttuuriyhteisön jäsenet poikkeavat toisistaan asenteiltaan, elämäntyylyiltään ja kokemuksiltaan sekä sen suhteen, miten yksityiskohtainen tai ylimalkainen heidän kansallinen minäkuvansa on. Voidaan siis olettaa, että osalle suomalaisia suomalaisuus ja suomalainen identiteetti on vähemmän merkittävää ja toisille tärkeä osa henkilökohtaista identiteettiä. Näin on varmasti myös hervantalaisten ja hervantalaisen identiteetin laita.

Paasin (1984, 65 - 66) mielestä jonkin paikkakunnan tai alueen asukkaiden kollektiivi-identiteetistä puhuttaessa on vaarana ihmisten elinkaaren tyypistäminen ja heidän sosioekonomisen ja kulttuurisen taustansa homogenisointi. Identiteetistä puhuttaessa ongelmallista on myös se, missä määrin ihmiset itse ovat tietoisia omasta identiteetistään ja missä määrin ulkopuoliset voivat arvioida heidän identiteettiään. Missä määrin ulkopuoliset ”tekevät” heille identiteetin mm. joukkotiedotuksen ja koulutuksen kautta? Paasi kysyy, millainen ihminen on esimerkiksi pohjoiskarjalainen ja milloin hän on sellainen. Mitä alueellinen identiteetti merkitsee ihmisille heidän jokapäiväisessä elämässään ja toiminnassaan omassa elinympäristössään?

Ihmisen alueellista identiteettiä ei ole kovin helppoa löytää, koska sitä koskeviin kysymyksiin ei ole yksiselitteisiä vastauksia. Hervantalaiset joutuivat haastatteluissamme pohtimaan, ovatko he hervantalaisia vai tamperelaisia, mitä hervantalaisuus heille merkitsee jne. Paasi (1984, 65 - 66) esittää useita kysymyksiä, joita pitää pohtia ihmisten alueellista identiteettiä arvioidessa. Kysymyksiä ovat esimerkiksi seuraavat: Mitä alueellinen identiteetti merkitsee ihmisille heidän jokapäiväisessä elämässään? Mikä tekee ihmisen aluetietoiseksi? Milloin hän identifioituu johonkin alueeseen sillä tavalla, että voidaan puhua alueellisesta identiteetistä?

Perti Rautio (1989, 251) pohtii, voidaanko identiteettiä tutkia survey-haastattelulla. Hänen mukaan ongelmat liittyvät ennen kaikkea siihen, että tutkimusmateriaali on vuorovaikutuksessa syntyneitä ihmisten puhetta, arkikieltä. Emme tiedä, mikä on haastattelutilanteessa esitetyn puheen ja todellisten ajatusten suhde. Raution mukaan voi vain toivoa, että käytetty kielimateriaali ei ole lähes tyhjää ja tutkittavan asian kannalta mieletöntä, vaan välittää haastateltavien identiteetistä jotakin myös lukijalle saakka, ”joka ketjussa haastateltava – haastattelija – tutkija – lukija on jo peräti neljännellä ’tulkintaportaalla’”.

Kun tutkitaan ihmisten identiteettiä haastatteleamalla, törmätään lisäksi siihen, että arkinen puhe muodostuu suurelta osin tavanomaisista puhekultuurin mukaisista sanonnoista. Arkikeskusteluissa pelataan tutuilla sana- ja lausenappuloilla tiettyjen sääntöjen mukaan. Tavanomaisiin kysymyksiin on vakiintunut tavanomaisten vastausten varasto, jonka puitteissa vastaus annetaan. Haastattelussa käytetyt kysymykset voivat olla sellaisia keskustelun avauksia, joihin vallitsevassa puhekultuurissa on joukko sopivia jatkoja. Vastaukset ovat normien ja yleisten puhetapojen rajaamia. ”Haastattelijalle murtomies tuskin kertoo suunnitteilla olevista keikoistaan, konkurssin partaalla oleva yrittäjä tekeillä olevista taloudellisista järjestelyistä tai ’kahden lapsen onnellinen äiti’ työpaikkarakkauksistaan, vaikka nämä ensimmäisenä kysymyksen kuultua tulisivatkin mieleen.” (P. Rautio 1989, 252.)

6. HAASTATTELUAINEISTO

Haastattelimme hervantalaisia tiedotusopin laitoksen Lähiöjournalismi-projektin yhteydessä marras-joulukuussa 1996. Tarkoituksena oli selvittää hervantalaislukijoiden suhdetta Aamulehteen ja Aamulehden merkitystä hervantalaisten jokapäiväisessä elämässä.

Haastattelijoina oli seitsemän tiedotusopin opiskelijaa, minä itse mukaan luettuna. Aloitimme haastateltavien etsimisen sillä evästyksellä, että tarkoitus oli hankkia taustoiltaan mahdollisimman erilaisia ihmisiä. Tässä onnistuimmekin, sillä haastateltavien koulutus- ja ammattitaustat ovat hyvin erilaisia, he ovat asuneet Hervannassa eripituisia aikoja ja ikäjakauma on laaja (ks. liite 1). Haastatteluja tehtiin kaikkiaan 55, mutta yhden haastattelun Hervantaa koskevaa osiota ei ole käytettävissä kokonaan, koska litteroinnissa oli mennyt nauha poikki. Lisäksi yksi oma haastatteluni meni pieleen, koska nauhuri ei pyörinyt kunnolla. Kokonaisia haastatteluja on siis käytössä kaikkiaan 53, mikä tulee myöhemmin ilmi taulukoiden yhteydessä. Haastattelujen sukupuolijakauma on vino: haastatelluista naisia on 33 ja miehiä 22. Tämä saattaa johtua siitä, että yksi opiskelija haastatteli tutkimusongelmansa takia pelkästään naisia ja ehkä myös siitä, että kaikki me haastattelijat olemme naisia.

Haastatteluja tehtiin eri paikoissa ihmisten kodeista työttömien työpajoihin. Minä ja opiskelutoverini halusimme selvittää hervantalaisten työttömien suhdetta Aamulehteen ja löysimme haastateltavamme Hervannan seudun työttömien toimintakeskuksen kautta. Ensimmäisellä haastattelukerralla menimme suoraan toimintakeskukseen ja kyselimme paikalla olevilta ihmisiltä halukkuutta haastattelun tekoon. Saimme tehdyksi tuolloin kaksi haastattelua ja sovimme muutamasta myöhemmin tehtävästä. Saimme myös joidenkin ihmisten yhteystietoja ja otimme heihin yhteyttä puhelimitse. Tein itse neljä haastattelua työttömien toimintakeskuksessa ja yhden kirjastossa. Harmi kyllä, viimeinen haastattelu meni pieleen kömmähdyksen takia - kasettinauhuri ei ollut jostakin syystä pyörinyt haastattelun aikana.

Meihin suhtauduttiin työttömien toimintakeskuksessa mielestäni erittäin myönteisesti, vaikka kaikki eivät olleetkaan halukkaita haastateltaviksi. Luulen joidenkin haastateltaviemme osallistuneen innokkaasti projektiimme, koska he pääsivät kerrankin kertomaan työttömän elämään liittyvistä ongelmista ja siitä, miten heitä kohdellaan julkisuudessa.

Nauhurin käyttö haastatteluissa ei ollut haastateltaville yleensä ongelma. Vaikka haastateltava joskus aluksi jännittikin nauhuria, sen käyttö tuntui unohtuvan myöhemmin.

Jälkeenpäin ajateltuna olisi voinut olla parempi ottaa kaikkiin haastateltaviin yhteyttä etukäteen, jotta he olisivat saaneet tottua ajatukseen. Osa haastateltavista siirtyi haastattelutilanteeseen suoraan muista puuhistaan tietämättä kunnolla, mistä oli kysymys. Toisaalta näin saimme ehkä spontaanimpia vastauksia kuin olisimme saaneet, jos haastateltavat olisivat miettineet asioita etukäteen.

6.1 Haastattelujen rakenne

Käyttämässämme teemahaastattelurungossa (liite 2) oli neljä pääteemaa: (1) Joukkoviestinten käyttö haastateltavan jokapäiväisessä elämässä, (2) Sanomalehden (Aamulehden) paikka haastateltavan mediamaisemassa, (3) Haastateltava Aamulehden hervantalaisyleisönä sekä (4) Haastateltavan Hervanta.

Ensimmäisen pääteeman yhteydessä kyseltiin, mitä tiedotusvälineitä haastateltava seuraa ja millaiseen tärkeysjärjestykseen hän välineet asettaa. Toisen pääteeman alle kuuluivat kysymykset siitä, kauanko haastateltava on tilannut Aamulehteä ja minkä takia tai miksi hän ei tilaa sitä; minkä takia hän tilaa juuri Aamulehteä eikä jotakin muuta sanomalehteä; milloin ja miten hän lukee lehteä ja mistä syytä hän lopettaisi lehden tilaamisen. Lisäksi tähän teemaan kuuluivat kysymykset siitä, miten haastateltava suhtautuu sanomalehtien poliittiseen sitoutumiseen.

Kolmannen pääteemaan alla kyseltiin, mitä mieltä haastateltava on Aamulehdestä lehtenä, mitä hyvää ja huonoa siinä on; mitä mieltä hän on Hervannan Sanomista; minkälaista Aamulehden Hervantaa koskevasta kirjoittelusta haastateltavan mielestä on ja tuleeko siitä puhetta muiden hervantalaisten kanssa ja kiinnostavatko lähiöjutut haastateltavaa ylipäätään. Lisäksi tässä yhteydessä käytiin läpi päivän Aamulehti haastateltavan kanssa ja keskusteltiin lehdestä. Haastateltavalta kysyttiin myös, onko tämä itse kirjoittanut Aamulehden yleisöosastoon tai esittänyt lehdelle juttuvinkkejä.

Neljänten pääteemaan kuuluivat kysymykset Hervannassa asumisesta. Kauanko haastateltava on asunut Hervannassa ja missä osassa Hervantaa, mitkä ovat Hervannan hyvät ja huonot puolet, millainen elinympäristö Hervanta on, onko haastateltava tekemisissä muiden hervantalaisten kanssa, miten hän kokee muiden tamperelaisten suhtautuvan Hervantaan ja kokeeko hän olevansa hervantalainen. Lisäksi kysyttiin Hervannan merkittävistä paikoista ja tapahtumista, suhtautumisesta Hervannassa asuviin erimaalaisiin ihmisiin, siitä, pitäisikö

Hervannassa olla oma kaupunginosavaltuusto sekä mitä mieltä haastateltava on Hervannan lähiöparannushankkeesta.

Teemarunkoa oli mahdollista laajentaa oman kiinnostuksen mukaisesti. Koska tutkin opiskelutoverini kanssa työttömien hervantalaisten suhdetta Aamulehteen, haastattelurungon loppuun lisättiin kaksi teemaa: työtön hervantalainen, Aamulehti ja muut tiedotusvälineet sekä työttömän hervantalaisen suhtautuminen työttömyyteen.

Haastattelut kestivät vajaasta tunnista puoleentoista. Ne kulkivat yleensä melko tarkasti teemarungon mukaan, ja osittain tämän takia tarpeelliset lisäkysymykset saattoivat joskus jäädä tekemättä. Jos olisin haastatteluja tehdessäni tiennyt, että olen myöhemmin kiinnostunut erityisesti paikallisidentiteettiin viittaavasta puheesta, olisin käyttänyt enemmän aikaa siihen liittyviin kysymyksiin.

Haastattelunauhat litteroitiin tarkasti: tekstiin merkittiin esimerkiksi tauot, painotukset ja äkilliset puheen keskeyttämiset. Litteroitua tekstiä kertyi yhteensä noin 1500 liuskaa.

6.2 Aineiston käsittelytavat

Laadullinen aineisto esitetään usein ensin teemoittain ja analyysia voi jatkaa pitemmälle rakentamalla vastauksista yleisempiä tyyppejä (Eskola & Suoranta 1996, 142). Aivan ensiksi aloitin haastatteluaineiston jäsentämisen haastattelurungon avulla. Kokosin vastaukset haastattelun neljännessä pääteemasta (Haastateltavan Hervanta) haastattelurungon mukaisiin alateemoihin ja vastausluokkiin. Esittelen empiriaosuuden alussa näitä vastauksia ja pyrin muodostamaan yleiskuvan siitä, miten haastateltavat suhtautuvat Hervantaan ja hervantalaisuuteen.

Seuraavaksi ryhmittelen aineistoa tyypittelemällä sitä. Tyypittelyssä aineistoa ryhmitellään tyypeiksi etsimällä samankaltaisuuksia, jolloin aineisto esitetään yleensä yhdistettyjen tyyppien, eräänlaisten mallien avulla (Eskola & Suoranta 1996, 141). Etsin haastateltavien puheesta samankaltaisuuksia ja ryhmittelen heidät neljään eri tyyppiluokkaan sen perusteella, miten he suhtautuvat Hervantaan ja hervantalaisuuteen. Sen jälkeen kerron ensin yleisesti, miten haastateltavat suhtautuvat Aamulehden Hervanta-kirjoitteluun ja tarkastelen, miten haastateltavat yleisesti ja hervantalaistyyppit erikseen suhtautuvat Aamulehden Hervanta-kirjoitteluun. Apunani yleisessä hervantalaisten ja Aamulehden suhteen kuvailussa käytän Seija Ridellin tutkimusta samasta asiasta.

Taulukoinnin avulla yritän selvittää esimerkiksi sitä, onko haastateltavien paikkaidentiteetillä yhteyttä siihen, miten he kokevat muiden suhtautuvan Hervantaan tai onko Hervannassa asumisen kestolla yhteyttä siihen, kuinka voimakas Hervantaan liittyvä paikkaidentiteetti haastateltavalla on.

Lopuksi käsittelen saamiani tuloksia imago- ja identiteettiteorioiden valossa. Kuten Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen ja Saari (1994, 90) toteavat, etnografisen tutkimuksen analyysissä teorian avulla ei pakoteta aineistoa, vaan sen avulla rikastetaan aineistoa. Tarkoituksena on synnyttää tulkinta, joka nousee pelkän tapauskuvauksen yläpuolelle, ilmiöiden ja teemojen tasolle.

Tekstissä on otteita haastattelupuheesta. Oteissa kirjain H tarkoittaa haastateltavaa ja T tutkijaa. Alleviivaus merkitsee painokasta puhetta, isot kirjaimet koväänistä puhetta ja tavuviiva puheen äkillistä katkeamista. Merkintä <xxx> tarkoittaa, ettei litteroija ole nauhoja purkaessaan saanut puheesta selvää. Kaksoispiste kirjaimen jäljessä tarkoittaa kirjaimen ääntymistä pidentyneenä. Haastattelulainauksen perään olen merkinnyt sulkeisiin vastaajan sukupuolen, syntymävuoden ja Hervannan asumisen keston.

7. HAASTATTELUT PUNTARISSA – TUTKIMUSAINEISTON ANALYYSI

Pyrin aluksi antamaan jonkinlaisen näkemyksen siitä, minkälainen Hervanta on asukkaiden mielestä, miten asukkaat siihen suhtautuvat ja mitä hervantalaisuus voisi olla. Olen yrittänyt saada haastatteluista esiin haastateltavien yleisimpiä käsityksiä Hervannasta eli jonkinlaisen asukkaiden tyypillisimmän kuvan Hervannasta.

7.1 Hervanta kaupunginosana

Hervannan asukkaat tuntuvat viihtyvän asuinalueellaan. Selvästi tyytyväisimpiä haastateltavat ovat alueensa luonnonläheisyyteen ja palveluihin. Ulkoilualueet ovat hyvät ja aivan vieressä eikä keskustaan tarvitse mennä kuin joidenkin erityistavaroiden tai vaateostosten takia. Keskustaan pääsee hyvin, sillä liikenneyhteydet Hervannasta keskustaan ovat hyvät. Hervannassa on myös monipuoliset harrastusmahdollisuudet, ja monella on työpaikka tai koulu lähellä.

Hervannan hyvistä puolista haastateltavat ovat melko yksimielisiä. Huonoista puolista kysyttäessä hajontaa syntyy paljon enemmän. Yleisimmin koettuja ongelmia ovat rauhattomuus ja liian tiivis rakentaminen. Liian paljon ihmisiä asuu pienellä alueella ja ympäristö on masentavaa. Vielä enemmän mainintoja saavat Hervannassa näkyvät alkoholiongelmaiset. Läheskään kaikkia ”pultsareista” mainitsevia nämä eivät kuitenkaan häiritse. Monet ovat sitä mieltä, että on itsestä kiinni, antaako mahdollisten ”kähinöiden” ja muiden ongelmien häiritä itseään. Muita Hervannan huonoja puolia ovat mm. nuorisojoukot ja Hervannan huono maine, korkea työttömyys Hervannan etäisyys keskustasta. Joidenkin mielestä myöskään liikenneyhteydet eivät pelaa. Osa asukkaista välttää kulkemista ulkona myöhään tai pimeällä, jotkut välttelevät kaljakuppiloita ja yksi Opiskelijankadun seutua, koska hänestä vanhat kerrostalot ovat ympäristöltään puistattavia. Kahdeksan haastateltavaa ei keksi Hervannasta erityisiä ongelmia.

Hervantalaiset käyvät alueellaan eniten kaupassa ja luonnossa. Luonto onkin hervantalaisille kaikista tärkein ”paikka” (kysymys kuului: ”Mitkä ovat Hervannassa itsellesi tärkeitä tai merkityksellisiä paikkoja?”). Paljon käydään myös kirjastossa, ja moni käy Hervannan kuppiloissa. Aika monet osallistuvat myös yhdistysten ja kerhojen toimintaan sekä käy vapaa-aikakeskuksessa ja uimahallissa.

Hervannan tärkeimpiä maamerkkejä ovat vapaa-aikakeskus ja kauppakeskus, jotka sijaitsevat aika lähekkäin. Samalla alueella ovat kirjasto ja kirkko, jotka myös saavat mainintoja. Jotkut ovat sitä mieltä, ettei Hervannassa ole maamerkkiä.

Hervanta on vuosien varrella siistiytynyt ja muuttunut aiempaa rauhallisemmaksi. Aikaisemmin tiheimmin rakennettu alue oli synkkä, mutta sitä on kunnostettu ja maalattu kivemmäksi. Hervannassa on nykyään vähemmän ongelmia kuin ennen ja yhteisö on asettunut paikoilleen. Kaksi haastateltavaa tosin on sitä mieltä, että Hervanta on entistä rauhottomampi nuorisojengien takia ja ongelmat lisääntyneet työttömyyden vuoksi.

Hervannan imago on kohonnut alkuaajoista ja esimerkiksi asuntojen hinnat ovat nousseet. Hervanta on myös kansainvälistynyt, ja ikärakenne on muuttunut: nyt Hervannassa on myös vanhoja asukkaita. Palveluita on tullut lisää ja Hervanta on laajentunut. Joidenkin mielestä Hervantaan rakennetaan edelleen liikaa. 12 haastateltavaa ei kuitenkaan ole huomannut Hervannan muuttuneen juuri mitenkään.

Hervanta on kuin kaupunki kaupungissa, koska se koostuu erilaisista osista. Pohjois-Hervantaa pidetään usein rauhottomampana ja epäsosiaalisempana kuin Etelä-Hervantaa tai alueen muita osia. Eräs haastateltava kutsuu Pohjois-Hervantaa sosiaali-Hervannaksi. Käsitys eri osien levottomuudesta ei kuitenkaan ole aina samanlainen. Yleensä haastateltava pitää omaa asuinalueitaan pidetään parempana kuin muita, asuipa hän missä päin Hervantaa tahansa. Mielikuvat toisista alueista tuntuvat perustuvat lähinnä omiin ennakkoluuloihin tai huhuihin. Moni haastateltava kuvailee kuitenkin aika neutraalisti, miten alueet poikkeavat toisistaan eri asumismuotojen, asukkaiden ikärakenteen, alueen iän tai väljyyden perusteella.

Suurin piirtein sama määrä haastateltavista pitää Hervantaa erilaisena ja sama määrä samanlaisena kuin muita Tampereen kaupunginosia. Kymmenestä Hervantaan erilaisena pitävästä kahdeksan pitää sitä parempana kuin muita Tampereen kaupunginosia: *”Mää en vois kuvitellakaan että mä muuttasin johki Tesomalle tai sinne”*. Yhden haastateltavan mielestä Hervanta poikkeaa muista siitä, ettei siellä asu mitään miljonäärejä ja toinen sanoo, että Hervannan imago on joidenkin mielestä edelleen huonompi kuin muiden Tampereen kaupunginosien.

Moni haastateltava vertaa Hervantaa ja Tesomaa toisiinsa esimerkiksi viihtyisyydessä tai palvelujen tasossa. Eräs vastaaja sanoo muiden ennakkoluuloista kysyttäessä, että niitä oli ainakin ennen vanhaan, koska varsinkin 1970-luvulla Hervantaa parjattiin joka lehdessä. Joillakin on hänen mielestään vieläkin se käsitys, että Hervanta on hirveä paikka eivätkä he ikinä muuttaisi sinne. *”Ny mullon vähä samanlainen käsitys tosta Tesomasta että”*.

Mielenkiintoista on, että kun asukkaat sanovat, ettei Hervanta poikkeakaan muista kaupunginosista, he tarkoittavat monesti sitä, ettei se ole sen huonompi tai rauhottomampi kuin muutkaan alueet. Eli esiin tulee Hervantaa puolustava puhe. Kun taas vastaajat sanovat, että Hervanta poikkeaa muista, kysymys on yleensä hyvistä asioista, kuten siitä, että Hervannassa on paremmat palvelut kuin muualla.

Hervantaan halutaan kuitenkin lisää palveluita, kuten paremmat mahdollisuuden päästä lääkäriin. Toiset kaipaavat lisää puistoja ja liikunta-alueita tai nuorisotiloja. Jotkut haluaisivat, että taloja olisi vähemmän, ja jotkut jopa sitä, että puolet taloista hävitettäisiin. Seitsemän haastateltavaa kunnostaisi ja korjaisi taloja.

Haastateltavat tuntuvat välittävän siitä, miten Hervantaa kehitetään tulevaisuudessa. Ylivoimainen enemmistö kannattaa lähiöparannushanketta, joka oli meneillään haastattelujen teon aikaan. Hankkeessa oli tarkoitus kehittää ja kunnostaa Hervantaa. Melko tasaisesti mielipiteet jakautuvat oman kaupunginosavaltuuston tarpeellisuudesta; hieman enemmän on niitä, joiden mielestä oma valtuusto ei ole tarpeellinen.

7.1.1 Suhtautuminen hervantalaisuuteen ja toisiin hervantalaisiin

Haastateltavat jakautuvat sen mukaan, mikä suhde heillä on Hervantaan, miten he ovat siihen sitoutuneet. Hervantalaiseksi itsensä kokee 15 haastateltavaa, tamperelaiseksi 11 haastateltavaa ja useita paikkaidentiteettejä (esimerkiksi sekä hervantalainen että tamperelainen) on 14 haastateltavalla. (Paikkaidentiteettiä etsin vastauksista kysymykseen ”Koetko olevasi hervantalainen?”) Hervantalaisuuden moni liittyy tarkemmin rajattuun, Tampereen sisäiseen identiteettiinsä (olla hervantalainen Tampereen sisällä). Kun mennään laajemmalle tasolle, tamperelaisuus on identiteetti Suomen ja suomalaisuuden sisällä. Riippuu siis tilanteesta, mistä haastateltava kertoo muille olevansa kotoisin.

Osa haastateltavista kokee olevansa jostakin muualta kuin Hervannasta tai Tampereelta ja kaksi vastaajaa ei tunne olevansa sidoksissa mihinkään paikkakuntaan. Yksi vastaajista ei edes usko, että Hervantaa voi tuntea kotipaikakseen:

”Mut mä en, mun on hyvin vaikeeta kuvitella et kukaan, no Hervanta-seura suuttuu nyt mut et pitäis Hervantaa kotiseutunaan vaik olis siellä kuinka syntynytki, se ei oo, ei se oo sillä lailla inhimillinen ympäristö että sen vois mieltää jollain lailla kotiseuduks. Mä luulen että kaikilla on se sanasta koti, ja kotiseutu, tulee jotain muuta mieleen kun ne Hervannan kivitalot.”

(Nainen, s. 1956, 6 v. Hervannassa)

Kaksi haastateltavaa kertoo sanovansa muille, että on kotoisin Tampereelta, koska muilla on Hervantaa kohtaan ennakkoluuloja. Kolmas haastateltava ei halua korostaa hervantalaisuuttaan samasta syystä.

Joillekin haastateltaville hervantalaisuus on hyvin tärkeää, toisille sillä ei varsinaisesti ole merkitystä. Joillekin Hervanta on vain asuinpaikka, paikka, missä nukutaan ja vietetään vapaa-aikaa, tai vain yksi kaupunginosa muiden joukossa. Eräälle haastateltavalle hervantalaisuus on ”vähän niinku suomalaisuus suomalaisille, yhtä tärkeätä”. Toiselle hervantalaisuus on ihan muuta kuin tamperelaisuus:

H: On tietenkin se on ihan samalla tavalla kuin olla pohjalainen eikä hämäläinen. (T: Niin) että hervantalainen on ihan eri asia kuin olla tamperelainen.

T: Niin. Mitä hervantalaisuus sulle sitte omakohtaisesti tarkoittaa? (tauko)

H: Ehkä se toi vastarannan kiiskin luonne on sikäli että koska tällä on sellanen negatiivinen merkitys niin on jotenkin voi olla sillai ylpee hervantalaisuudesta kun kertoo että minä asun Hervannassa ja minä olen Hervannassa töissä ja Hervannassa on sitä ja Hervannassa on tätä ja mielellään kauniita kuvia joita minulla löytyy todella paljon. (...)

(Nainen, s. 1951, 21 vuotta Hervannassa)

Suurin piirtein puolet haastateltavista osallistuu Hervannan tapahtumiin ja puolet ei osallistu. Tapahtumista saa parhaiten tiedon Hervannan Sanomista, ja suurin osa haastateltavista lukee lehteä.

Haastateltavista 14 on paljon tekemisissä muiden hervantalaisten kanssa, 19 on jonkin verran, mutta 17 ei juurikaan ole tekemisissä muiden kanssa. Yhteenkuuluvuutta muiden hervantalaisten kanssa kokee 21 haastateltavaa. Muiden kanssa voitaisiin lyöttäytyä yhteen jonkun tietyn asian puolesta tai vähintäänkin voitaisiin asettua muiden hervantalaisten puolelle, jos Hervantaa mollattaisiin. Ne, jotka eivät tunne yhteenkuuluvuutta muiden hervantalaisten kanssa, ovat vähemmistönä. (Kysymystä ei ole kysytty kaikilta haastateltavilta.)

7.1.2 Haastateltavien omat ennakkoluulot Hervantaa kohtaan

Monet haastateltavista olivat itse aikoinaan jännittäneet Hervantaan muuttoa. He olivat kuulleet, miten rauhatonta siellä on. Myös kaukaa, toiselta puolelta Suomea tulleilla oli voimakkaita ennakkoluuloja, koska Hervanta oli näkynyt otsikoissa valtavana ongelma-alueena. Eräs haastateltava kuvaa ajatuksiaan näin:

”Olihan mulla niitä ennakkoluuloja niistä on pidetty niin hyvin huoli ettei ne ihmisiltä pääsee hävii, ennenku se muuttaa itte tänne ja näkee sen, jos rehellisiä ollaa.”

(Mies, s. 1956, 4,5 v. Hervannassa)

Niillä, jotka olivat käyneet Hervannassa esimerkiksi tuttujen luona, oli paikasta yleensä positiivisempi kuva. Viimeistään Hervantaan muuton jälkeen suurin osa haastateltavista oli huomannut, etteivät huhut olleetkaan totta. Yllättävän monella ei ollut Hervannasta minkäänlaisia ennako-odotuksia.

Enemmistöllä vastaajista ei ole suunnitelmia muuttaa Hervannasta. Ne, jotka haluaisivat muuttaa, haluavat esimerkiksi maalle tai keskustaan. Joku haluaa Helsinkiin, ja yksi on valmis lähtemään, jos Hervannan metsät lähtevät. Jotkut aikovat harkita muuttoa siinä vaiheessa, kun hankkivat omistusasunnon tai rakentavat oman talon, mutta heistäkin osa ostaisi uuden asunnon Hervannasta. Hervannan sisällä muutetaankin ilmeisesti paljon.

7.1.3 Miten hervantalaiset kokevat muiden tamperelaisten suhtautuvan Hervantaan?

Haastateltavat kokevat, että muilla tamperelaisilla on tai ainakin on aikaisemmin ollut paljon ennakkoluuloja Hervantaa kohtaan. Haastateltavien mielestä muut pitävät Hervantaa huonompana kuin muita Tampereen alueita; Hervannasta tulevat heille mieleen rikokset ja slummimaisuus. Monet kauhistelevat, miten Hervannassa voi asua. Haastateltavat ovat joutuneet puolustelemaan Hervantaa muille tamperelaisille, ja Hervannan kaiku on kielteinen muuallakin Suomessa.

H: Mää oon Tampereella kaiken kaikkiaan asunu sen vähän yli viis vuotta (T: Joo.) ja sitä ennen niinku käyny silloin tällön. Nin en osaa sanoa et mist se on alunperin lähteny, onko täällä sitten, sitten tota ollu kahinoita ynnä muuta tämmöstä, en osaa sanoa. (T: Joo.) Tarkkaan. Mutta niin, niin niin mainettaan parempi kyllä varmasti Hervanta on. (T: Joo.) Ja niin sanoo moni muukin jotka täällä, jotka on sitte tänne joutunu taikka sitte ihan suoranaisesti sitte hakeutunu niin. (T: Joo.) Ihan hyvä paikka asua.

(Nainen, s. 1958, 5 v. Hervannassa)

Joidenkin haastateltavien mielestä negatiiviset puheet Hervannasta ovat kuitenkin lähinnä huulenhaittoa.

Mielenkiintoista on se, että suurin osa suurin osa haastateltavista erottelee Hervannan eri osiin, parempiin ja huonompiin. Vaikuttaa siltä, että haastateltavien mielestä osa

Hervannasta ansaitseekin huonon maineensa, kunhan vain Hervantaa ei kokonaisuutena pidettäisi levottomana ja rumana alueena. Yksi haastateltava pohtiikin, ovatko muiden ennakkoluulot Hervannasta sittenkään totuudenvastaisia, koska Hervannan sisällä on joitakin ongelma-alueita.

Ennakkoluulot johtuvat vastaajien mukaan eri asioista. Syyt voidaan jakaa toisaalta alueen todellisiin ongelmiin ja kokemuksiin alueesta ja toisaalta ”toisen käden tietoihin” eli huhuihin ja tiedotusvälineiden tekemiin juttuihin.

Kolmannes haastateltavista kertoo suorasti tai epäsuorasti, että tiedotusvälineet ovat rakentaneen Hervannasta kielteistä kuvaa. Hervannasta kirjoitettiin negatiivisia juttua alueen alkuaikoina 1970-luvulla ja Hervanta oli otsikoissa myös seuraavalla vuosikymmenellä. Moni myös arvelee, että ennakkoluulot johtuvat Hervannan syntyhistoriasta. Erään vastaajan mukaan Hervannassa oli aluksi paljon lapsiperheitä, yksinhuoltajia ja nuoria, jotka eivät huolehtineet alueesta tai yhteisistä asioista, ja näin alue sai huonon maineen. Useat mainitsevat, että ongelmat syntyivät, kun paljon ihmisiä eri puolilta maata asutettiin yhteen sumppuun. Osa haastateltavista arvelee, että ennakkoluulot johtuvat ihmisten huonoista kokemuksista Hervannassa, huhuista, työttömien määrästä tai alueen sosiaalisista ongelmista. Syiksi mainitaan myös tietämättömyys, ihmisten paljous ja alueen rumuus. Myös opiskelijat ovat maalanneet kauhukuvia Hervannasta periferiana.

Seitsemän vastaajaa on sitä mieltä, ettei muilla tamperelaisilla ole ennakkoluuloja Hervantaa kohtaan, ja yhtä paljon on niitä, joiden mukaan ennakkoluuloja ei enää juurikaan ole. Ylipäänsäkin monet ovat sitä mieltä, että ajatukset Hervannasta ovat muuttuneet myönteiseen suuntaan. Hervannassa on jo omakotitaloalueita ja osia, jotka eivät kalpene minkään muun Tampereen osan kanssa. Yksi haastateltavista on jopa sitä mieltä, että kaikilla on jo hyvä käsitys Hervannasta.

Vain kahden haastateltavan mielestä muut suhtautuvat Hervantaan neutraalisti, ja heistäkin toiselle on vitsailtu Hervannan rikollisuudesta. Ainoastaan yksi haastateltava mainitsee Hervannan saaneen myös positiivista julkisuutta Pietilöiden suunnitteleminen rakennusten ansioista.

7.2 Erilaiset hervantalaistyypit

Lukiessani haastatteluja huomasin, että haastateltavien puhe jakautuu erilaisiin tapoihin suhtautua Hervantaan ja hervantalaisuuteen. Olen jakanut haastateltavat neljäksi eri tyypiksi: tosihervantalaisiksi, kriittisiksi hervantalaisiksi, välinpitämättömiksi hervantalaisiksi ja

kielteisiksi hervantalaisiksi. Tyypit kuvaavat sitä, kuinka tiivis suhde ja positiivinen tai negatiivinen suhtautuminen haastateltavilla on Hervantaan, kokevatko he Hervannan kodikseen vai onko se vain paikka, jossa nyt satutaan asumaan. Toinen ulottuvuus jaossa on se, miten voimakkaasti haastateltavat reagoivat muiden Hervanta-mielipiteisiin; puolustavatko he Hervantaa vai pitävätkö muiden kuvaa paikasta oikeanlaisena ja oikeutettuna. Kysymys on siis sekä Hervannan sisäisestä imagosta (haastateltavien esittämästä Hervanta-kuvasta) että hervantalaisesta identiteetistä (haastateltavien kokemasta hervantalaisuudesta).

Haastateltavien tyypittelyä varten olen lukenut haastatteluja laajasti, myös muista kohdista kuin vain siitä, missä nimenomaan kysytään Hervannassa asumisesta ja haastateltavan suhteesta Hervantaan. Olen siis saanut myös jonkinlaisen kokonaiskuvan jokaisesta haastateltavasta. Yritin keksiä tyypeille sellaiset määritelmät, että kaikki tai lähes kaikki haastateltavat voisi laittaa johonkin luokkaan. Sen takia luokat eivät ole kovin tarkkarajaisia ja osa vastaajista voisi kuulua useampaan luokkaan. Kaikki haastateltavat eivät välttämättä sovi näihin tyyppeihin, mutta ne kuvaavat mielestäni suurinta osaa vastaajista.

Olen käyttänyt tyyppien kuvailun apuna runsaasti esimerkkejä haastattelupuheesta. Niiden tarkoitus on selventää, miksi olen laittanut tietyt vastaajat tiettyihin luokkiin.

Tyyppi 1: Tosihervantalainen (13 haastateltavaa)

Tosihervantalainen vertaa Hervantaa muihin Tampereen kaupunginosiin ja on sitä mieltä, että Hervanta on muita parempi. ”...jos pitäis valita Tesoma ja tää sielläkin on paljon vihreetä ni kyllä ennemmin tänne jään (naurahtaa) mä oon jotenkin kotiutunu niin hyvin että...”

Hervannassa ole lainkaan ongelmia tai ainakaan enempää kuin muissakaan kaupunginosissa ja jos ongelmia on, ne ovat niin pieniä, ettei niillä ole merkitystä. Hervannassa ei esimerkiksi ole ongelmallisia ihmisryhmiä:

”Ee ei ei mun mielestä että et kaikenlaisia ihmisiä Hervannassa asuu ja se on hirveen hyvä että tää on hieno paikka sillä lailla että täällä on niinku öö elämisen kirjo niinku oikeen näkyvissä että täällä täällä on pakolaisia ja täällä on invalidien palvelutaloja ja täällä on on hyväosampia ja huono-osampia että tää on ihan ihan hyvää suomalaista yhteiskuntaa.”

(Nainen, s. 1950, 18 v. Hervannassa)

Tosihervantalaisella on kyllä yleensä käsitys siitä, mistä Hervannan huono maine on saanut alkunsa, mutta hänellä itsellään on ymmärtävä suhtautuminen Hervannan ongelmiin. Jos huono

maine syntyi haastateltavan mielestä Hervannan alkuaikoina, sille on hyvä selitys. Jos keskelle pusikkoa raivataan alue, rakennetaan kymmenen kerrostaloa ja lyödään asunnot täyteen ihmisiä eri puolilta maata, ”*niin ei siitä voi tulla mitään muuta ku ongelmia*”. Yksi haastateltava arvelee syyksi aikaisempaan nurjaan suhtautumiseen sen, että Hervantaan muutti paljon ”siirtolaisia” muualta Suomesta, joten kyseessä saattoi olla jonkinlainen muukalaisviha.

”Ja sitte tietysti siinä jossaki vaiheessa kun satsattiin hirveesti rahaa Hervantaan niin oisko siin kateellisuuttakin sitten ja sellasta. Ja ennakkoluuloja tietysti.”
(Nainen, s. 1945, 21 v. Hervannassa)

Tosihervantalaisen mielestä Hervannan hyvät puolet voittavat huonot. Hervanta on tämän tyyppin vastaajan mielestä hieno asuinpaikka, eikä hän mielellään muuttaisi sieltä pois. Tosihervantalainen kokee, etteivät hänen omansa ja muiden Hervanta-kuva käy yksiin. Muut kuvittelevat Hervannan olevan huono asuinpaikka ja Hervantaa joutuu jatkuvasti puolustelemaan. Osa puolustaa Hervantaa henkeen ja vereen. Hervannasta voi tosihervantalaisen mielestä olla ylpeä myös silloin, kun sitä joutuu puolustamaan.

”(…) vaikka on se negatiivinen niinkun sellanen tausta (T: Niin) kuva siitä tai muuta niin mää en sitä halua kieltää että (T: Joo) se on niinkun, sen verran se niinkun merkitsee, että siitä huolimatta (T: Joo) että mä asun Hervannassa, niin mää sen sanon (T: Joo) ja tota, sanon että en muualle muuttaskaan (T: Niin. Niin.) että voihan niinkun sillä kurin niinkun sitten tätä imagoo niin kun tavallaan nostaa.”
(Mies, s. 1957, 11 v. Hervannassa)

Eräälle tämän tyyppin haastateltavalle hervantalaisuus on samalla tavalla tärkeää kuin suomalaisuus suomalaisille, ja hän tuntee Hervantaa kohtaan kotiseuturakkautta. Myös seuraavalle haastateltavalle hervantalaisuus erottuu selvästi esimerkiksi tamperelaisuudesta:

H: On tietenki se on ihan samalla tavalla kun olla pohjalainen eikä hämäläinen (T: Niin) että hervantalainen on ihan eri asia kun olla tampereläinen.

T: Niin. Mitä hervantalaisuus sulle sitte omakohtaisesti tarkoittaa? (tauko)

H: Ehkä se toi vastarannan kiiskin luonne on sikäli että koska tällä on sellanen negatiivinen merkitys niin on jotenkin voi olla sillai ylpee hervantalaisuudesta kun kertoo että minä asun Hervannassa ja minä olen Hervannassa töissä ja Hervannassa on sitä ja Hervannassa on tätä ja mielellään kauniita kuvia joita minulla löytyy todella paljon (...)

(Nainen, s. 1951, 21 v. Hervannassa)

Seuraavalle haastateltavalle on selvää, ettei Hervannassa lähdetä pois. Koulut ja palvelut ovat lähellä ja lenkille ja uimarantaan pääsee helposti. Hervanta on haastateltavan mielestä muuttunut maalaamisen ja peruskorjauksen ansioista ja mm. kasvillisuus on saatu kuntoon. Muut tamperelaiset suhtautuvat Hervantaan kuitenkin negatiivisesti:

”No kyl se mut, kyllä se näin on että, että täällä niinkun, jotka täällä asuu niin ei täältä pois lähtis (T: Niin), mutta sitten taas ne jotka asuu vaikka Tammelassa että taikka jossakin Kalevassa niin ne ei taas tänne niinkun halusta muuttais että kyllä se niinkun, on siinä semmonen, semmonen non, no jossain jos asuu Leinolassa taikka Tasanteella tai mitä, ei o mitään kauppoja eikä postia (T: Niin.) eikä mitään, etten määkään sitä käsitä et kuinka ne voi sen perustella, perustella niinkun että siellä ois niinkun parempi olla (T: Niin) mutta kyllä siinä selkeesti on niinkun, vielä, kyllä tällä niinkun sellanen huvilipainanen maine vielä taustalla ainaskin on, mut onhan se paljon korjaantunut nyt...”

(Mies, s. 1959, 11 v. Hervannassa)

Tosihervantalaiset tuntevat yhteenkuuluvuutta muiden hervantalaisten kanssa. Joillekin tosihervantalaisille hervantalaisuus tarkoittaa selkeää yhteisöä:

H: No minusta se on oikeen tommosta, tommosta niinkun tavallaan semmosta pikkukaupunkilaisuutta, (T: Ahaa.) että sitä tuntee niinkun kuuluvansa tähän, tähän niinkun tähän yhteisöön että, että se on se on jotakin semmosta kodikkuuden tunnetta että kuuluu tämmöseen, tämmöseen niinkun tosiaankin pikkukaupunkiin että tää on niinkun yhtenäinen tämmönen yhteisö.

(Nainen, s. 1918, 10 v. Hervannassa)

Myös joidenkin tosihervantalaisten mielestä Hervannassa on erilaisia alueista, hyviä ja ongelmallisia. Vaikka he puolustavat Hervantaa ja haluavat antaa siitä muille nykyistä paremman kuvan, muiden kuva ei välttämättä ole ihan tuulesta temmattu.

Tyyppi 2: Kriittinen hervantalainen

(9 haastateltavaa)

Kriittinen hervantalainen viihtyy Hervannassa, mutta löytää paikasta myös kritisoitavaa. Joidenkin tämän tyyppin haastateltavien mielestä Hervanta on vähän turvattoman oloinen ja esimerkiksi lasten kanssa pitää olla varovainen. Silti positiiviset puolet yleensä voittavat negatiiviset ja negatiivisillekin ilmiöille on ymmärrettävä selitys.

”Täällön niin paljon ihmisiä että sekaan mahtuu sitten sitten vähän näitä laitapuolen kulkijoita ja kun on tämmönen iso alue jossa jo johon alunperin on rakennettu

valtava määrä kerrostaloja, sitten yhtäkkiä tänne on muuttanu ihmisiä jotka on täysin juurettomia, ei se ne ei tunne olevansa kotona eikä turvassa ja sitten kun on paljo kerrostaloja ja paljon tämmöstä asutusta jossa ei enää tunnetakaan naapureita niin ihmiset pysyy, ei ne koe sitä kodikseen, ne on aivan juurettomia ja se minusta näkyy siinä missä miten nuorisokin liikehtii täällä eli ett se on tämmöstä, lähentelee vandalismia aina välillä.”

(Mies, s. 1970, 6 v. Hervannassa)

Useat kriittiset hervantalaiset tekevät puheessaan selvän eron Hervannan hyville ja huonoille alueille.

”(...) juuri tää Etelä-Hervanta vallankin niin ensinnäkin ne oli nyt melkein suurin osa oli omistusasuntoja vuokratalojahan tossa on kyllä myöskin mutta noin ei tää oo maineeltaan niin paljon kun Pohjos-Hervanta kun Pohjos-Hervantaan enemmän toi epäsosiaalinen henkilöt sijottuu. Et siellon näitä sitte jotka mellakoivat kaiket yöt ja.”

(Nainen s. 1920, 11 v. Hervannassa)

Monen kriittisen hervantalaisen mielestä Hervannassa on ongelmallisia ihmisryhmiä, joilla tarkoitetaan alkoholisteja. Esimerkiksi erään haastateltavan entisellä asuinalueella Hervannassa oli ollut häirikköporukkaa eikä siellä ollut pystynyt ”inhimillisesti asumaan”. Nyt hän viihtyy Hervannassa eikä suunnittele muualle muuttoa. Hervanta on kuitenkin hänen mielestään asfalttiviidakkoa ja antaa sellaisen kuvan, että siellä asuu vain lokeroihmisiä.

”Se minun mielestäni täällä onkin onki vähä niinku pinnalla että tänne on kasautunu jostain kumman syystä sitten tai laitetaanko tänne ihan tuolta ylempää ihan tarkoituksella ihmisiä sitte asumaan tänne. Täällä alkoholismi ja työttömyys ja tämmönen epäsosialisuus on kyllä tavallista suurempaa.”

(Mies, s. 1944, 10 v. Hervannassa)

”Tosihervantalaisesta” tämä tyyppi poikkeaa siinä, ettei hän puolusta Hervantaa kritiikittömästi eikä hervantalaisuus ole hänelle yhtä tärkeää. Hän ei tunne kovin voimakasta yhteenkuuluvuutta muiden hervantalaisten kanssa, mutta kokee yleensä olevansa hervantalainen ja pitää Hervantaa loppujen lopuksi hyvänä asuinpaikkana.

T: No koet sä yhteenkuuluvuutta muiden Hervannassa asuvien kanssa?

(tauko)

H: Joo kyllähän siihen alkaa syntyä jo semmonen ett mikä varmaan tulee siitä että seuraa kuitenkin näitä näitä ihan Hervannan ympyröitä. Kyllä.

T: Onks täällä Hervannassa semmonen me-henki ett me hervantalaiset (H: Ei) ja muut tamperelaiset erikseen?

H: Ei en mä oo semmosta semmosta huomannu. Suomalaiset on aika huonoja muutenki <XXX> tossa me-hengessä että ainoastaan jossain ihan pienissä pienissä tuota kunnissa saattaa tulla semmosta tai jossain kylissä mutt se vaatii kyllä sitten taas sen että ihmiset tuntis toisensa paremmin ja semmostahan ei Hervannassa ole eikä missään muussakaan lähiössä kaiketi.

(Mies, s. 1970, 6 v. Hervannassa)

Seuraava haastateltava on joutunut puolustamaan Hervantaa esimerkiksi työkavereilleen, jotka ovat lukeneet paikasta vain kielteisiä juttuja. Hän tuntee, että hänellä on itsellään ”hervantalaishenkeä”. Se tarkoittaa sitä, että

”tästä lähiympäristöstä pitää ruveta olemaan kiinnostunu. Kun se on ruvennu kiinnostamaan minua niin silloin sitä tietysti omaa hevostaan kehuu elikä elikä kehuu just sitä ympäristöä missä asuu. Ei mull oo asuntoremontit mitä meillä ny meilläkin on ny käynnissä niin se on ihan hyvä asia. Silloin saaraan viihtysämpiä koteja ja kaikin puolin ja sitte jos vielä näihin puistoalueisiin ja muihin näihin jos ne ottaa kantaa niin sekin parantaa tottakai ympäristöä. Sitte jos saaraan vielä ihmisille harrastepaikkoja ja muuta tämmöstä tässä jos sitte ne iltasin viihtyy enempi kuin kapakoissa niin se on torella hyvä asia.”

(Mies, s. 1944, 10 v. Hervannassa)

Seuraava tuore hervantalainen kuvaa hyvin ”kriittisen hervantalaisen” määritelmäni: hän arvostelee Hervannan rakennuksia ja joitakin asukkaita paljonkin, mutta löytää paikasta myös hyviä puolia, kuten Hervanta-keskuksen, josta saa kaikkea:

H: Se on hyvä mun mielestä, ja sit tääl on itse asiassa yllättävän paljon tämmösiä tosi kauniita paikkoja että tommonen pikku järvi tossa pienen matkan päässä ja, et täällä on tosiaan kun lähtee sunnuntaikävelyllekin niin kun pääsee tästä betonibunkkereiden keskeltä pois niin on tosiaan nätti alue että (T: Joo.), ihan kiva.

T: Mitäs huonoja puolia sä oot kerennyt kokea?

H: Huonoja puolia? No ainoastaan nyt se että tää rapistuva ympäristö ja liian tiuhaan rakennettu just tämmönen ghettoalue, et en mä niinku, et just vähän niinku ne tämmösiin alueisiin liittyvät lieveilmiöt justiinsa että, että tua on noita enemmän tai vähemmän maistissa olevia jotka saattaa tulla heittää vähän ihmeellistä juttua et semmost semmosta niinkun on että, mut en mä sitten, niin, muuta keksi semmosta <mitä ois tapahtunu>.

(Nainen, s. 1965, 5 viikkoa Hervannassa)

Tyyppi 3: Välinpitämätön hervantalainen

(26 haastateltavaa)

Tämän tyyppin edustajia on haastateltavista ylivoimaisesti suurin osa. Välinpitämätön hervantalainen ei suhtaudu Hervantaan mitenkään intohimoisesti. Hän kyllä yleensä viihtyy siellä hyvin, mutta hervantalaisuudella sinänsä ei ole hänelle erityistä merkitystä. Hän saattaa sanoa muille olevansa hervantalainen, mutta Hervanta on hänelle kuitenkin vain asuinpaikka. Tämän tyyppin haastateltava saattaisi muuttaa Hervannasta poisikin; siellä asuminen ei ole itseisarvo.

Välinpitämättömissä hervantalaisissa on paljon niitä, jotka käyvät töissä muualla kuin Hervannassa ja joille Hervanta on jossakin määrin nukkumalähiö. Eräs haastateltava esimerkiksi sanoo että *"kotini on siellä misson hattu"*. Hervantalaisuus ei merkitse hänelle paljonkaan:

"No mitä se tarkoittaa? Se tarkoittaa sitä että mun kotini on Hervannassa. Ei sen enempää. (T: Nnn) En mä oo millään lailla voi ylpeillä Hervannan olotilalla tai aikaansaannoksilla koska ne on jokaisen ihmisen yhteensä tuottamia tuloksia en mä voi (T: Niin) niillä ylpeillä enkä sen kummemmin moittia. (naurahtaa)

T: Koetko sää yhteenkuuluvuutta muiden Hervannassa asuvien kanssa?

H: Eeen. Eeen. (T: Nnn) Asiat kun sujuu niin ei oo millään väliä.

(Nainen, s. 1948, 23 v. Hervannassa)

Välinpitämättömiin hervantalaisiin kuuluu myös opiskelijoita, jotka aikovat asua Hervannassa vain opiskeluaikansa. Esimerkiksi seuraava haastateltava, opiskelija hänkin, tarkastelee hervantalaisuutta jossain määrin ulkopuolisen silmin:

T: No koetsä olevas jotenki erityisesti hervantalainen?

H: En todellakaa.

T: Onks sun mielest Hervannassa mitää tämmöst me-henkeä?

H: Jaa.

T: Et me ollaan me hervantalaiset-

H: Ehkä ehkä ehkä tota ton jos kattelee niinku tuol on mitä Hervanta-lupaus yhdityksiä tai <xxx> perustettu en mä tiedä jotain jotain tällasiahan on perustettu pari pari <xxx> saattaapa vaikka olla <xxx> jotain hervantalaisten mutta kuten sanot niin kun olet täällä opiskelijana ja asut jossain Mikontalossa niin tämmönen yleishervantalaisuus ei välttämättä niin kauheesti koske.

(Mies, s. 1968, 8 v. Hervannassa)

Seuraava haastateltava ei ole mitenkään sitoutunut Tampereeseen. Hän vain asuu siellä ja on siellä töissä. Hän ei myöskään koe itseään hervantalaiseksi eikä usko, että Hervanta voisi muillekaan olla koti:

”En mä oo yhtään sitoutunu siihen, se ei ole mulle kotiseutu, en mä sitä mitenkään vihaa enkä inhoa, se on, mun koti siellä missä mun kirjat ja levyt on eli en mä en mä koe olevani sillä lailla Hervannasta tai hervantalainen vaan, mun tavarat on siellä niin mä oon siellä kanssa (...). Mut mä en, mun on hyvin vaikee kuvitella et kukaan, no Hervanta-seura suuttuu nyt mut et pitäis Hervantaa kotiseutunaan vaik olis siellä kuinka syntynykki, se ei oo, ei se oo sillä lailla inhimillinen ympäristö että sen vois mieltää jollain lailla kotiseuduks. Mä luulen että kaikilla on se sanasta koti, ja kotiseutu, tulee jotain muuta mieleen kun ne Hervannan kivitalot.”

(Nainen, s. 1956, 6 v. Hervannassa)

Välinpitämättömillä hervantalaisilla ei ole niin suurta tarvetta puolustaa Hervantaa kuin tosihervantalaisilla ja heidän mielestään muiden asenteet Hervantaa kohtaan ovat oikeastaan jo lieventyneet.

”mitä mää nyt oon oon kuullu tollai muilta kun tamperelaisilta niin mu mul mul on semmonen käsitys että **tää on** tää käsitys tästä Hervannasta se on muuttunu aika paljon positiiviseen päin. Että tätä al alkuaikoina ja sen näkee pelkästään siitä et kun vertailee näitä kämppien hintoja nykyään niin tuala täälä alkaa Hervannasta saamaan saamaan neliöhinnaltaan jo parempia hintoja kun jossain saattaa saada Tesomalla ja Lentävänniemessä että et siinä sii se on yks mittari millä voi niinku mitata sitä mun käsittääkseni.”

(Mies, s. 1944, 20 v. Hervannassa)

Välinpitämättömien hervantalaisten suhtautuminen Hervantaan ei ole erityisen myönteinen eikä erityisen kielteinen, vaan lähinnä neutraali. He eivät välttämättä ole juurikaan tekemisissä muiden hervantalaisten kanssa eivätkä erityisemmin tunne yhteenkuuluvuutta heidän kanssaan. Kuitenkin jotkut voisivat kuvitella lyöttäytyvänsä yhteen muiden hervantalaisten kanssa, jos Hervanta olisi jotenkin uhattuna. Eräs haastateltava esimerkiksi sanoo voivansa kuvitella menevänsä osoittamaan mieltä muiden hervantalaisten kanssa, jos Hervannan ainoaan vapaaseen paikkaan ruvettaisiin rakentamaan. Hän jatkaa:

”Joo, huvittava juttu ku sä kysyt, mut mä tunnen yhteenkuuluvaisuutta niiden ihmisten kanssa jotka tulee samalla bussilla (naurahtaa) aamulla mun kanssa, et siinä, en mä tiedä kenenkään nimee mut mä muistan niitä kasvoja ja suorastaan kattoo et missäs se on ja ehtiikö se tänään bussiin. (T: Joo.) Joo, ja Hervannan kirjasto on ehkä semmonen kokoova paikka, siäl on tosi kiva tunnelma, kivoja ihmisiä.”

(Nainen, s. 1956, 6 v. Hervannassa)

Tyyppi 4: Kielteinen hervantalainen

(3 haastateltavaa)

Tämän tyyppin vastaajat suhtautuvat muihin hervantalaisiin ja Hervantaan välinpitämättömästi, väheksyvästi tai jopa halveksuvasti. Heillä on Hervannasta huono kuva eivätkä he erityisemmin viihdy siellä. He eivät välitä olla tekemisissä muiden hervantalaisten kanssa ja jopa välttelevät näiden kohtaamista. He muuttaisivat mieluusti pois Hervannasta, jos se olisi mahdollista.

Löysin tämän tyyppin haastateltavia aineistosta vain kolme. Mielestäni he kuitenkin ansaitsevat oman luokkansa, koska heidän asenteensa Hervantaa kohtaan poikkeaa niin selvästi muiden haastateltavien asenteista.

Yksi näistä haastateltavista keksii Hervannasta melko paljon huonoja puolia, kuten sen, että Hervannassa on kauheasti kerrostaloja ja ihmisiä pienellä alueella. Muiden negatiivisella Hervanta-kuvalla on hänen mielestään pohjaa todellisuudessa:

”No kyllä mä uskon, että pienellä alueella on paljon ihmisiä ja sitä on työttömyyttä ja alkoholiongelmia ja huumeongelmia ja semmosta niin sellaset jos ne sitte kaupungin asuntoja ja <XXX> niille tuttuja paikkoja missä ne voi olla ni semmosta.”

Haastateltava on asunut Hervannassa vasta kaksi vuotta eikä ole tekemisissä muiden hervantalaisten kanssa. Hän ei koe olevansa hervantalainen eikä oikein tamperelainenkaan:

H: MÄ YRITÄN kauheesti. (nauraa) Mutta mä oon vielä vähän semmonen orimattilalainen. Että mä oon pikkuhiljaa tota noin yritän yritän kovasti tamperelaiseks.

T: No tota onks Hervannassa jotain tämmöstä me-henkee?

H: Kauheestihan nois paikallislehdissä kyllä tällä lailla yrittää niin kyllä niinku tässä talossaki ni kaikkia (tauko) tämmösiä mitä grillijuhlia ja semmosia kesällä niin kovasti houkuteltiin pihalle mutta meit ei jotenkin jaksa kiinnostaa. (nauraa) Meillon niin omat ympyrät että mutta kyllä kyyyyllä semmosta mahdollisesti löytyy.

T: No koet sä yhteenkuuluvuutta muiden Hervannassa asuvien kanssa?

H: En.

(Nainen, s. 1966, 2 v. Hervannassa)

Toinenkaan tämän tyyppin haastateltava ei ole kovin innoissaan Hervannassa asumisesta, vaikka siinä on hyviäkin puolia:

H: Niin no ehkä tässä nyt sitten on kumminkin että se on, o:n kummin kin sit ten vaikka sin täällä asukkaitakin paljon on kun enemmän kun monessa kaupungissa

niin, kumminkin sitten toi luonto on sitten taas kumminkin tos lähellä vaikka se onkin sitten roskanen >ja muuta<. Ei oo sillä tavalla, että iloitsee siitäkin vähästä.

T: No mitä huonoja puolia täällä on?

H: No emmä ti:ä. Ohan täällä nää kaikki, kuka nyt mitäkin palveluita sitten tahtoo, mutta meikäläiselle ne, kyllä täältäkin saa se kaikki mutta eihän tästä ny kaupunkiinkaan mikään o oo nyt mennä keskustaan että tulee aina <XXX>.

T: (Kihertää huvittuneena) Eikö täällä ole mitään ongelmia täällä Hervannassa asumisessa?

H: Em minä tiä, ei minuu ainakaan oo, että sen enempää ongelmaa kun Tesomalla asuessakaan.

Haastateltava suhtautuu epäilevästi Hervannan lähiöparannushankkeen onnistumiseen:

”...että kun sit tietää ketä täällä as:uu niin mää kokisin sen monesti aika toivottomaksikin saaha sitten se onnistum:aan sitten, kyllähän ne nyt oma aikansa niin kauan kun joku viittii niitä kunnos pitää niin.”

(Mies, s. 1951, 2 v. Hervannassa)

Kolmas tämän tyyppin vastaaja asuu Hervannassa vain sen takia, että opiskelee siellä. Hän ei ole lainkaan tekemisissä hervantalaisten ”alkuasukkaiden” kanssa, vaan pelkästään opiskelijoiden kanssa. Hän ei myöskään tunne minkäänlaista yhteenkuuluvuutta muiden hervantalaisten kanssa. Hervannassa ei hänen mielestään ole juurikaan hyviä puolia, paitsi oma asuinpaikka Ahvenisjärven rannalla sekä se, että koulu on lähellä. (Tosin tarkemmissa kysymyksissä käy ilmi, että esimerkiksi palvelut ovat haastateltavan mielestä hyviä.) Ongelmat ovat tyyppillisiä kaupungin ongelmia:

H: Omaisuus pöllitään jos se ei o lukkojen takia, auto, autot rikotaan siihen pihalle ja. Eikä siellä ollenkaan pysty, pysty niin vap:aasti elämään kuin mitä mä haluaisin. T: Joo. Miten se rajottaa jotenkin sun elämääsi siellä asuminen? H: No ylipäättänsä kerrostalossa, ei siä voi soittaa torvee ja ei voi tykittää stereoita niin paljon kuin haluaa eikä, en mä tykkää mistään hisseistä ja, tämmösestä ovien lukittemisesta ja (hörähtää) tämmösistä yksinkertaisista asioista. (...)

T: Joo. No mitä Hervannasta a Hervannassa asuminen sulle tarkoittaa omakohtaisesti?

H: No se on sitä että mä oon täällä sen pakollisen ajan mitämun opiskeluihin menee viikossa. Heti kun pystyn niist irtautuun niin mä lähden pois.

Muiden ennakkoluuloja Hervantaa kohtaan hän pitää silti lähinnä huulenheittona:

”Kyllä sitä varmaan tämmöistä ainakin huulta heitetään mutta emmä usko että se olis sen ihmeellisempi lähiö kun mik:ään muukaan. Emmä usko että se on. Se on lähiöksi ihan asiallinen paikka.”

(Mies, s. 1972, 3 v. Hervannassa)

Lähinnä haastateltavaa siis ärsyttää Hervannassa se, että se on lähiö, ei niinkään se, että se on juuri Hervanta tai juuri tietynlainen lähiö.

Poikkeavat tapaukset

Edellä kuvailemani typologian ulkopuolelle jäävät ainakin kaksi haastateltavaa, joista toinen ei koe Hervantaa asuinpaikakseen ja toinen ei sovi luokkiin puheensa ristiriitaisuuksien takia.

Edellinen on asunut Hervannassa kymmenen vuotta ja työskentelee teknillisessä korkeakoulussa. Miehen oma yhteisö on tiedeyhteisö eikä hän edes halua lähestyä muita hervantalaisia. Kun häneltä kysytään, pitäisikö Hervannassa olla asukkaiden yhteinen tapaamispaikka, hän sanoo, että jos sellainen on, varoita. Hän ei suhtaudu Hervantaan niinkään kriittisesti, vaan ennemminkin täysin välinpitämättömästi. Hänelle Hervanta ei ole asuinpaikka; asuinpaikka on oma asunto.

”Mä en oikeastaan elä Hervannassa. Se todellisuus missä mä elän on jotain muuta kun Hervanta. Eli tota mä en miellä tätä Hervantaa siinä mielessä asumisympäritöks, mä elän ööh huomattavasti enemmän kallon sisällä kun Hervannassa. Eli tota ööh Hervanta ei aikaansaa tähän elämiseen mitään semmosia suurempia ongelmia ja onnettomuuksia tai muuta tällasta puolta. (...) Se kuvio tai se piiri missä mä pyörin niin se on sen verran isompi ja laajempi ett mua ei ei jaksu kiinnostaa tällanen pieni alue. Ja tota se että niitä ihmisiä joita kiinnostaa se alue niin niille mä haluan kyllä jättää sen ihan täydellisen vapauden. Tehkää sille alueelle mitä tahansa. Niin pitkään kun se ei suoraan ala mua häiritsemään niin saatte vapaasti leikkiä.”

(mies, s. 1966, 10 v. Hervannassa)

Toinen luokkien ulkopuolelle jäävä haastateltava on 20 vuotta Hervannassa asunut mies. Hän ei osaisi asua missään muualla kuin Hervannassa: ”*MÄÄ EN VOIS kuvitellaka että mä muuttasin johki Tesomalle tai sinne.*” Asunnon saaminen Hervannasta oli aikoinaan kuin lottovoitto ja sama tunne haastateltavalla on vieläkin. Haastateltavasta tekee mielenkiintoisen, mutta luokkiin sopimattoman tapauksen se, ettei hän intohimoisesta Hervanta-suhteestaan huolimatta tunne itseään hervantalaiseksi:

H: En mää, mää on tamperelainen en mää (T: Sää oot tamperelainen) joo tää on Tampere muutenkin niinkun käpykylä piäni nin ei tässä ny viitti enää tää oon niin pikkukylä Tampere.

T: No onks hervantalaisilla yleensä sellasta me-henkeä ett me hervantalaiset vastaan muu Tampere tai?

H: En mää oo huomannu ainaka ei täälä semmosta. Kai se joku porukka tiätysti voi olla mutten mää en mää oo huomannu.

(Mies, s. 1951, 20 v. Hervannassa)

7.3 Hervantalaisten suhde tiedotusvälineisiin

Ennen kuin ryhdyn tutkimaan tarkemmin läpi sitä, miten eri hervantalaistyyppit suhtautuvat Aamulehden Hervanta-kirjoitteluun ja ylipäänsä Hervannan saamaan julkisuuteen, kytken tähän teemaan Seija Ridellin (2000) tutkimuksen hervantalaisten Aamulehti-puheesta.

Ridell on käyttänyt samaa haastatteluaineistoa kuin minä tässä tutkielmassa ja hänen havaintonsa hervantalaisten ja Aamulehden suhteesta antavat yleiskuvan Hervantalaisten ja Aamulehden suhteesta. Osa tuloksista on hyvin kiinnostavia oman tutkielmani kannalta.

7.3.1 Aamulehti hervantalaisten puheessa

Hervantalaishaastateltaville ylivoimaisesti tärkein syy lukea Aamulehteä on lehden paikallisuus. Heistä on tärkeää seurata elinympäristönsä asioista kertovaa sanomalehteä. Jos paikkakunnalle muuttaneesta uusi asuinpaikka ei alakaan tuntua ”omalta”, paikkakunnan lehtikin jää vieraaksi. Paikallisidentifikaation puuttuminen näkyy siis siinä, etteivät lehden paikallisjutut kiinnosta.

Erityisen kriittisesti Aamulehteen suhtautuu muutama teknisesti korkeakoulutettu mieshaastateltava, jotka lukevat Helsingin Sanomia. Heiltä puuttuu selkeästi Hervanta-identifikaatio. Yksi heistä on juuri edellä kuvailemani tyypeistä poikkeava tapaus, joka ei miellä Hervantaa asuinympäristökseen. Jotkut haastateltavat puolestaan ovat kasvaneet Aamulehden lukemiseen lapsesta lähtien. He kokevatkin Aamulehden ”perustamperelaisen peruslehdeksi”.

Ridellin (2000, 107) mukaan lehden välittämässä paikallistiedossa oleellista on se, että sen kautta ihmisille tarjoutuu mahdollisuus havaita oma paikallisyhteisönsä ja kokea olevansa siihen yhteydessä. Haastateltavien puheessa sanomalehti on tiettyyn maantieteelliseen alueeseen kiinnittyvä ja alueella asuvat ihmiset siihen kiinnittävä väline.

Erityisesti minua kiinnostava osa Ridellin työssä on Aamulehden Hervanta-kirjoittelua koskeva osuus. Puhetta Hervanta-teemasta viritettiin kysymällä haastateltavilta, ovatko he kiinnittäneet huomiota Aamulehden Hervanta-kirjoitteluun ja mitä he ovat panneet siitä merkille. Näin haastateltavat saivat itse nostaa esiin kirjoittelusta mieleen jääneitä tai tärkeinä pitämiään asioita. Lisäkysymykset koskivat mm. viime ajoilta mieleen jääneitä

Hervantaa koskevia juttuja, Hervanta-kirjoittelun määrää, laajuutta ja perusteellisuutta sekä vertailua muita kaupunginosia koskevaan kirjoitteluun.

Ridell (emt., 147) pitää hätkähdyttävänä, kuinka painokkaasti puheessa korostuu oletus kaupunginosan kielteisestä leimautumisesta muualla asuvien silmissä. Vaikka Hervannan maine on monien mielestä parantunut viime vuosina, sen huonous kummittelee koko ajan haastateltavien puheessa. Huonon leiman jatkuminen edelleen ihmetyttää haastateltavia, koska heidän oma kokemuksensa Hervannassa asumisesta on aivan toisenlainen. Ridellin mukaan Aamulehden ja ylimalkaan joukkoviestimien rooli Hervanta-kuvan luomisessa ja ylläpitämisessä on puheen perusteella kaikkea muuta kuin yksiselitteinen.

Jatkuva törmääminen kielteiseen Hervanta-kuvaan harmittaa haastateltavia, vaikka he tietävät itse asuvansa ihan hyvässä paikassa. Se aiheuttaa pahaa mieltä ja katkeruutta. Konkreettisia vaikutuksia sillä ajatellaan olevan esimerkiksi asuntokauppaan. Ridellin (mt., 149) mielestä kielteisen Hervanta-kuvan vaikutuksista kertoo paljon se, että haastateltavat kokivat tarpeelliseksi puolustautua tutkimustilanteessa sitä vastaan. ”Pelkkä Hervannan esiin nostaminen omana erityisaiheenaan riitti synnyttämään haastateltavissa tunteen hyökkäyksen kohteeksi joutumisesta.”

Aamulehden rooli negatiivisen Hervanta-kuvan synnyssä näyttäytyy haastattelujen perusteella sinänsä aktiivisena, muttei tarkoituksellisen pahantahtoisena. Lehti on kirjoittanut näyttävästi Hervannan ”kähystä”, mutta alkuajoina niistä oli ehkä syytäkin kirjoittaa. Huonon maineen synty oli siis tavallaan Hervannan oma vika, koska aluksi siellä tapahtuikin kaikenlaista. Toisaalta haastateltavien puheesta tulee esiin sekin näkemys, että Aamulehti heijastaa vain muiden tamperelaisten asenteita.

Vaikka jotkut pitävät tiedotusvälineitä suoranaisesti synnä Hervannan huonon maineen syntyyn, näitä syytöksiä ei kohdisteta niinkään Aamulehteen kuin tiedotusvälineisiin yleensä. Vain yksi haastateltava nimeää Aamulehden suoraan syylliseksi maineeseen. Tiedotusvälineiden aktiivinen toiminta kielteisen Hervanta-kuvan edistäjänä nousee esiin myös epäsuorasti: yksi haastateltava kertoo, miten työkaverit, jotka eivät olleet koskaan käyneet Hervannassa, kauhistelivat paikan hirveyttä luettuaan lehdistä, mitä Hervannassa oli taas tapahtunut.

Haastattelujen teon aikoihin Aamulehdessä julkaistiin tiedotusopin opiskelijoiden tekemä juttusarja Monta Hervantaa. Se saattoi vaikuttaa siihen, että niin monen haastateltavan mielestä Aamulehden Hervanta-jutut olivat noihin aikoihin lisääntyneet ja muuttuneet

aikaisempaa positiivisemmiksi. Haastateltavia ilahdutti se, että jutuissa pääsivät Hervannasta kertomaan ihan oikeat Hervannassa asuvat ihmiset.

Kaikki eivät kuitenkaan suhtaudu Hervanta-kirjoittelussa tapahtuneisiin muutoksiin samalla tavalla. Ridell erottaa kolme suhtautumistapaa: kannattavan suhtautumisen mukaan kirjoittelun lisääntyminen ja muuttuminen myönteisemmäksi ovat hyviä asioita; torjuvan suhtautumisen mukaan todellista muutosta ei ole tapahtunut ja nykykirjoittelu - valkomaalaus - pitää yllä Hervannan vanhaa mainetta; varauksellisen suhtautumisen mukaan muutokset ovat sinänsä hyviä, mutta on epävarmaa, kuinka todellisia muutokset loppujen lopuksi ovat.

Joidenkin haastateltavien puheesta paistaa läpi syvä ja pitkäaikainen harmistuminen Aamulehden Hervanta-kirjoitteluun. Osa haastateltavista on asunut Hervannassa kauan ja identifioituu siihen vahvasti. Ridellin (emt., 158 - 159) mukaan lähes omakohtainen loukkaantuminen Hervannan puolesta näyttäisi samalla toimivan eräänlaisena kilpenä, jota lehden aiemmasta poikkeavan kirjoittelun on vaikea läpäistä. Näille haastateltaville Aamulehti onkin vahvasti aiemman kirjoittelun vanki.

Haastateltavat kaipaavat Aamulehteen monipuolisia juttuja Hervannasta. Tosiasioista saa kirjoittaa rehellisesti, mutta hyvistäkään asioista ei pitäisi vaieta. Haastateltavat haluaisivat Aamulehden kirjoittavan Tampereen kaupunginosista monipuolisesti ja tasapuolisesti. Ne voisivat haastateltavien mielestä hälventää ennakkoluuloja eri kaupunginosia kohtaan ja rakentaa tamperelaista kotiseuturakkautta.

7.3.2 Tiedotusvälineiden vaikutus Hervannan imagoon

Yritän nyt tarkentaa kuvaa siitä, miten hervantalaiset suhtautuvat Aamulehteen Hervannan imagonrakentajana. Kaiken kaikkiaan 23:n haastateltavan mielestä Aamulehden Hervanta-kirjoittelu on neutraalia. Negatiivisena sitä pitää 13 haastateltavaa ja positiivisena 12. 19:n haastateltavan mielestä Aamulehden Hervanta-kirjoittelu on muuttunut vuosien varrella paremmaksi.

Haastateltavat ovat saaneet kuulla Hervannan huonosta imagosta usein muilta tamperelaisilta ja muualla Suomessa asuvilta. Tiedotusvälineillä on saattanut olla merkittävä osa negatiivisen Hervanta-kuvan muodostamisessa.

”MEILLÄ ei oo ollu sillä lailla mitään kielteistä koko aikana, mutta sen niinku huomaa. Mullakin on mun tuttuja on, jotka lukee, niin aina ne sanoi, että kyllä se on

hirveetä, että kuinka te voitte siellä olla ja. Ettei missään tapella, ja missään oo semmosta.”

(Nainen, s. 1932, 22 v. Hervannassa)

Eräs haastateltava on jopa harkinnut Aamulehden tilauksen lopettamista huonojen Hervannasta kertovien juttujen takia.

”Siitä syystä että Aamulehti kirjottaa hyvin epätasaisesti Hervannan asioista valehtelee suut silmät täyteen...siinä on tota erittäin paljon aina negatiivista Hervannasta ja väärää tietoo justiin niinku nyt on viime aikoina niin teollisuudesta saa väärän kuvan kaikki työttömät asuu Hervannassa ja pummit ja sitte toiseksi kaikki rikolliset asuu Hervannassa.”

(Nainen, s. 1951, 21 v. Hervannassa)

Haastateltava ei kuitenkaan muista Hervannasta kertovaa juttua viime ajoilta, mutta arvelee, että se on ollut joku ammuskelu tai muu vastaava. Hän ei siis ole huomannut esimerkiksi tiedotusopin opiskelijoiden tekemää Hervannasta kertovaa juttusarjaa, joka oli pääpiirteissään positiivinen. Hän ei kuitenkaan ole ainoa tuttavapiirissään, joka arvostelee Hervannan saamaa julkisuutta, koska siitä tulee usein puhetta työpaikalla:

”(...) siitä se lähtee että varsinkin semmoset ihmiset jotka asuu kaupungissa niin jotka ovat siellä aina asuneet eivät oo koskaan Hervannassa asuneetkaan niin antavat sen heti ensimmäisen minuutin sisällä ymmärtää että tämmöseen paikkaa eivät koskaan muuttaisi että se mielikuva on tullut heille ilman muuta jostakin...ja ainakaan se ei oo tullu tota...mun eikä mun tuttavieni suusta että mää oon asunu niin monessa paikassa mutta mää oon täällä viihtynyt asua...”

Negatiiviseen kirjoitteluun ei ole syylistynyt vain Aamulehti, vaan tiedotusvälineet yleensä. Eivätkä tiedotusvälineen yksin ole levittäneet huonoa mainetta, koska se on ollut yleinen linja Hervannasta puhuttaessa.

H: (...) Mutta ohan tää ny ollu koko ajan niinkun kuitenkin sillain niinkun näissä tiedotusvälineissä täällä täällä tää on ihan hirvee paikka asua ohan se ny kyllä ihan tosiasia jos jos sää niitä seuraat niin kyllä sää sellasen kuvan saat (T: Nii.), kaikista yhteensä mää tarkotan

T: Mm. Mut ettei sit Aamulehdessä eri- erityisesti vaa-

H: E:i ei ei mut että sehän on vaan yleislinja, onks se ihmisten puheissa ja muussa.

T: Nii et kuitenkin susta tuntuu että lähiöt ja varsinki Hervanta on ni vähän-

H: (puhuu päälle) NII MUTTA SEHÄN KESTÄÄ OMAN AIKANSAA, siis kaikissa lähiöissä. Kalevassa oli sama tilanne ku se rakennettii mää muistan se oli kamala paikka siihen aikaa (hekottaa) (T: Joo joo.), se on oman aikansa kestää ja tottakai tääl

on paljon nuoria ihmisiä niin täällä tapahtuu kaikennäköstä. (T: >Nii, nii just.<)
Kalevassa on jokunen mummo ni ei siel kovin paljon tapahu.
(Mies, s. 1942, 16 v. Hervannassa)

Yhden haastateltavan mielestä nimenomaan Aamulehti on syyllinen Hervannan huonoon maineeseen:

”...täähän on ihan kamala paikka ollu Aamulehden mukaan aina. (...) Eihän täällo ku juappoja ja varkaita ja kaikki tamperelaisekki on saanu tästä just semmosen kuvan että Hervanta on huano paikka.”
(Mies, s. 1951, 20 v. Hervannassa)

Suuri osa haastateltavista on sitä mieltä, että Aamulehti kirjoitti Hervannasta negatiivisia juttuja varsinkin alueen synty- ja alkuaikoina. Silloin tosin saattoi olla syytäkin kirjoittaa alueen ongelmista. Hyvin monessa vastauksessa tulee kuitenkin ilmi, että kirjoittelu on ollut ristiriidassa haastateltavan omien Hervanta-kokemusten kanssa. Kuten eräs haastateltava sanoo:

T: Nn.Luuleksää että niillä toimittajat jotka on (yskäisee) kirjottanu Hervannasta ni onks niillä jossain vaiheessa on tai on vieläkin ni ollu jotain ennakkoasenteita sitte Hervantaa kohtaan?

H: Niin. Tää on mulle vaikee sillai sanoo mitään. Tuntuu niinku joskus ois ollu. Emmä tiä mistä se johtuu mutta noin ehkä se mut mut mut mää olettasin että jos ihminen asus täälä ja olis täälä itte niin huomais että tää on tosi hieno paikka olla ja asua. Mut se on semmonen tietysti joka se oli helppo kirjottaa sää asut jossain tuala Amurissa tai muualla sanotaan ny noissa hianommissa paikoissa. Se on tiätysti hiano lähtee sitte kirjottaa tämmösestä paikasta että noin täälä nyt tapahtuu kaiken näköstä ja tollai. Ja ja sehän on tiätysti sensaatio se on joka lisää tota levikkiä. Ainahan tiätysti täytys kirjottaa jotain semmosta mikä mikä myy sitä tuotetta. Ja ja se on helppo sit jos jotain tulee niinku tääläkin siihen aikaan kun tossa oli se ampumishomma ja ja sitten mulle tulee mieleen se tossa Ässä oli se se se romaani romaanihomma kun ne pojat taklas sitä yhtä romaania tossa la sitä turkulaista kaveria niin veteli sillai et se kuoli.

(Mies, s. 1944, 20 v. Hervannassa)

Haastateltavien mielestä vain Hervannassa asuvilla on alueesta oikea kuva. Muualla asuvat – myös Aamulehden toimittajat - muistavat vain Hervannan huonon maineen, median kertomat negatiiviset asiat Hervannasta tai omat kokemuksensa Hervannan alkuajoilta. Ne, jotka eivät ole käyneet Hervannassa, perustavat mielipiteensä alueesta tiedotusvälineiden luomaan kuvaan ja huhuihin. Jos kirjoittaja asuisi Hervannassa, hän huomaisi, että se on tosi hieno paikka. Suuri osa

haastateltavista ajattelee, että Aamulehden Hervanta-jutut ovat negatiivisia, koska toimittajat eivät asu Hervannassa.

”NIIN ET SIINON SEMMOSTA...niinku kuulopuheiden mukaan kirjottamista. Niinkun monesti tuolla kun ollaan noin kävellään ja liikkeellä, ihailaan ja puhutaan, että kun tästäkään tuu kukaan tuu kattomaan ja nyt oli just nii hyvä esimerkki kun tonne on tehty uus lenkkipolku tonne tienvier, tonne järvenrantaan. Puhuttiin että KUKAAN EI varmaan tästäkään ollu missään, ei sitä ollu Hervantalaisessa, eikä missään lehdessä.”

(Nainen, s. 1932, 22 v. Hervannassa)

Erään haastateltavan mukaan Aamulehti peilaa Hervanta-jutuissa muiden tamperelaisten asenteita, niiden jotka eivät asu Hervannassa.

H: <xx> halus lehdistö tai ei ni semuokkaa ihmisten asenteita ja jos haluttas niinku niitä asenteita muutta ni se kirjottelu vois olla myönteisempää (T: Mm.) ja kertoo muillekki tamperelaisille ettei tää Hervanta ole sellanen ku tää on ollu seitkytluvulla.

T: Nii. Et sun mielestä jos Aamulehteä vaan lukee eikä muuten Hervantaa tunne niin ni asenteet voi olla i- vielä ihan samanlaisia ainakaa Aamulehti ei anna aihetta niitten muuttamiseen?

H: No ei mun mielestä isommasti oo kyllä antanu.(T: Mm.) Koska jos Aamulehti lähtis kirjottaa niinku siihen suuntaan muuttaa asenteita että Hervanta on hyvä paikka tänä päivänä elää ja asuu ja olla niin Aamulehti on kuitenkin sen verran iso lehti että se informaatiohan leviäis valtakunnallisesti muualleikki. (T: Mm.) Helsi- Helsingissä joka on meidän pääkaupunki niin (hymähtää) jos siel ei Tampereesta mitään muuta tiedetä ni HERVANTA siel tiedetää ihan varmasti.

(Mies, s. 1956, 4,5 v. Hervannassa)

Myös tämän haastateltavan mielestä Aamulehti kirjoittaa Hervannasta eri tavalla kuin muista lähöistä:

”(...) kyllä minusta Hervannalla on kuitenkin semmonen erityinen maine että täällähän seurataan tai kirjottajilla kirjottajat peilaa sitä kirjoituksissaan usein Hervannan taustaa vasten. No hyvä tavaton tämä on niinku hyvinkin semmonen ongelma-alue ja on monilta osiltaan ongelma-alue vieläkin eli kyllä tällä on selvästi lehdissä niin huonompi maine kun muilla muilla Tampereen vastaavilla tai tämmösillä osilla.”

(Mies, s. 1970, 6 v. Hervannassa)

Monien haastateltavien mielestä myös muista lähöistä on kirjoitettu lehdissä kielteisiä juttuja; Hervanta ei ole siis ainoa. Yleensä negatiivinen kirjoittelu liittyy uuden lähion syntyyn ja siihen, ettei kaikki suju aluksi ihan niin kuin on ajateltu eivätkä esimerkiksi palvelut ole heti kunnollisia.

Näin ollen kielteinen lähiökirjoittelu toistuisi aina ja liittyisi todellisiin alun vaikeuksiin. Moni haastateltava ottaa esiin sen, miten tiedotusvälineet ovat käsitelleet Tesomaa. Eräs haastateltava sanoo, että muista lähiöistä saatetaan kirjoittaa positiivisempaan sävyyn, mutta Tesoma on kuitenkin saanut kärsiä samankaltaisesta julkisuudesta kuin Hervanta:

”Samankaltasuutta vois ajatella Tesoman kanssa, siis Tesomasta on kanssa kirjoitettu negatiiviseen sävyyn. Kyllä se tietenkin leimaa. Kyllä mäkin ajattelin, että minkähänlainen paikka se Tesoma -, mä en tunne niin hyvin. Mutta mä oon ollut sielläkin joskus kerhon vetäjänä ja >aattelin< etteihän tää oo sen kummempi kun mikään muukaan. Mutta sinne meneeki sitte jo sillai varautuneena kun kerrotaan tämmösiä asioita. Mun mielestä ei kannattais leimata.”

(Nainen, s. 1943, 17 v. Hervannassa)

Haastateltavista moni on sitä mieltä, että alussa Hervannassakin oli ongelmia. Ihmisiä tuli eri puolilta maata eikä yhteiselo tiiviisti rakennetussa uudenkarheassa lähiössä heti ruvennut luistamaan. Siksi alkuaikojen jutut Hervannan vaikeuksista olivat oikeutettuja. Joidenkin, aika monienkin, mielestä Hervannassa on edelleen alueita, jotka ovat muita rauhattomampia ja ankeampia. Negatiivinen julkisuus ei siis vieläkään aina ole totuudenvastaista. Erään haastateltavan mielestä esimerkiksi Aamulehden aikaisempi kirjoittelu vastasi hyvinkin hänen omia ensi kokemuksiaan Hervannasta.

H: No periaatteessa me asuttiin sellasella alueella täällä Hervannassa silloin kun me muutettiin puoltoista vuotta mikä oli tosi järjestyttävää aluetta et meil todella oli- Me oltiin tuolla Muroleen kadulla ja se oli just sellanen nämä Hervannan vanhimpia vuokrataloja, me ei vielä tiedetty et minne me asetutaan, ja se oli kyllä niin että hiukset oli pystyssä joka päivä (...) Et se on todella niin katukohtasta et missä on sellasta kun on että. Saattaa olla paratiisi nurkan takana ja toisella puolella ihan hirveen elämäntyylillä.

T: Häiritsikö se että Aamulehti kirjotti semmosia negatiivisia juttuja?

H: No periaatteessa jos se on. Siis ei sais yleistää silleen että on niin laaja-alaista se että Hervanta on kamala paikka koska tää ei oo kamala periaatteessa. Joka kaupunginalueella sattuu jotain hirveyksiä et ei sitä voi niinku väittää etteikö joka paikassa niitä ois.

(Nainen, s. 1963, 7 v. Hervannassa)

Haastateltavan mielestä Hervanta-kirjoittelu on muuttunut vuosien varrella positiivisemmaksi, mutta silti jutuissa pitää aina mainita se, että Hervanta on joskus ollut häirikköpaikka. Hän uskoo, että ihmisten mielikuva Hervannasta onkin tullut median kautta.

Monen muunkin mielestä Aamulehti on viime aikoina pyrkinyt murtamaan lukijoiden Hervantaan kohdistuvia ennakkoluuloja positiivisilla ja Hervannan asioihin perehtyneillä jutuillaan. Moni on selvästi huomannut juuri haastattelujen tekemisen aikaan Aamulehdessä olleen Hervanta-kirjoitussarjan, jota tiedotusopin opiskelijat tekivät. Eräs haastateltava sanoo, että Hervannasta yritetään nyt kirjoittaa positiivisesti ja luodaan siitä uutta mielikuvaa. Yleensä positiivista kirjoittamista pidetään hyvänä, mutta joidenkin haastateltavien mielestä sillä on nurinkurinen vaikutus: kun sanotaan, että Hervanta on mainettaan parempi, muistutetaan siitä, mitä Hervannasta on aiemmin kirjoitettu. Tämä osoittaa haastateltavien mielestä myös, että toimittajilla on Hervannasta tietynlainen ennakoajatus, jota he yrittävät jutussa korjata.

Eräs haastateltava sanoo, ettei Aamulehti itse ole kirjoittanut Hervannasta negatiivisia juttuja, mutta kun asukkaat puolustivat jutuissa tai yleisönosastossa Hervantaa, niin silloin sai selville negatiiviset asiat, vaikkei niitä olisi aiemmin tiennytkään. Hervannan puolustelulla on siis ollut huonoakin vaikutusta. Sama haastateltava sanoo myös, ettei ole Aamulehden syy, jos Hervannassa ammutaan; se on uutisen paikka, koska ”media ei saa parantaa eikä luhistaa”.

Suuri osa haastateltavista arvelee, että Hervannasta kirjoitetaan Aamulehdessä enemmän kuin muista Tampereen lähiöistä. Useimpien mielestä Hervantaa ei tarvitsisi nostaa esille enempää kuin muitakaan kaupunginosia, mutta positiivisista asioista pitäisi kirjoittaa enemmän.

”Aamulehti toistaa sitä ihan samaa mitä muut lehdet eli täst Hervannan niinkun erityisestä äöh lähiöhuonoudesta vaikka vaikka Aamulehdessä sitä nyt yritetään sitte ottaa tavallaan tällä lailla kertoa ne aina näis jutuissa et vaikka hervantalaiset nyt itse ei ei pidäkään Hervantaa mitenkään huonona asuinalueena pikemminkin niinku kehuvat sitä mutta mut että silti mun mielestä niissä on on semmonen sävy että tai ei nyt ihan aina mutta pikkusen liikaa kuitenkin että et Hervanta otetaan esiin. Sitte se otetaan esiin jotenki niinku semmosena kummallisena esimerkkinä siitä että voiko Hervanna-lla mennä hyvin ja voiko hervantalaiset todella niinkun viihtyä Hervannassa ja niin edelleen joka ei mun mielestä todellakaa oo oo mukavaa kirjottelua. Itse asiassa tietysti voi sanoa että Aamulehtikin mun mielestä kirjottaa Hervannasta paljon enemmän ku monest muusta kaupunginosasta et et sinänsä se siellä niinku jotenki näkyy kyllä.”

(Nainen, s. 1950, 18 v. Hervannassa)

Seuraavan haastateltavan mielestä lähiökirjoittelu ei ole mitenkään viatonta:

H: Mut en mä tiä onks se nynniin onko se ny niin tarpeellista näistä erikoista numeroo pitää (T: Nii.), mutta mutta nehän haluaa laittaa ihmiset arvojärjestykseen ne (naurahtaa) ihmiset jotka en mä tiä vai toimittajatko sitä tekee vai kuka sitä tekee.

T: Mut et kuitenki (H: Mm.) tuntuu vähän siltä että (naurahtaa)-

H: Joo että ne lyö niinku eri arvojärjestykseen näitä lähiöitä.

T: Joo joo. Ja Hervanta ei sit välttämättä siinä-

H: EI SE ON SITÄ VIIMISIÄ AINA (hekottaa).

(Mies, s. 1942, 16 v. Hervannassa)

Moni sanoo, että juttujen pitäisi olla asiallisia ja totuudenmukaisia. Jutut eivät aina voi olla myönteisiä, mutta eivät pelkästään kielteistäkään. Jutuilla on merkitystä paikan asukkaille:

”Sillon varsinkin kun mä olin tuola työpaikalla nii niin monesti kuuli ku ne sano, että että taas, taas täällä on tehty nii ja nii, että eiköhän missään muualla tehdä. Että ei Tesomalla tappele kukaan eikä siälä lyörä ketään, eikä (nauraa). Niin täälä, se vähä niinku semmosella katkeroittaa, että omaa asuinpaikkaa mollataan Kai sitä ollaan semmosia kotiinpäin olijoita (alkaa nauraa).”

(Nainen, s. 1932, 22 v. Hervannassa)

Muutama haastateltava sanoo, että Hervanta mainitaan otsikossa aina, kun tapahtuu jotakin pahaa. Se saisi jäädä jo pois.

H: Joo. Periaatteessahan se on sillai että että mistä Aamulehdestä löytää jonkun asian Hervannasta niin se on se mitä on Tampereella tapahtunut, täällä on joku rikos, joku on puukottanu jotain niin se on yleensä Hervannasta-

T: Ai jaa (naurahtaa), no luulet sä että antaaks se sitten oikean kuvan hervantalaisista jos Hervanta pääsee vaan sillon Aamulehteen kun täällä on joku puukottanu toisen?

H: Tapahtuuks täällä muka jotain muuta (ironinen äänensävy)? Täältä lähdetään aamulla töihin, tullaan takasin, <tehdään ruakaa> ja mennään nukkuun.

(Mies, s. 1974, 18 v. Hervannassa)

Suurin osa haastateltavista pitää lähiöjuttuja tärkeinä ja mielenkiintoisina. He haluaisivat Aamulehden kirjoittavan lähiöiden - tai ainakin Hervannan - arkipäivästä ja tavallisista ihmisistä. Osa kaipaa Hervannasta positiivisia juttuja, joiden avulla muiden pelot ja kauhukuvat hälvenisivät, osa taas kaipaa kaikenlaisia, totuudenmukaisia juttuja niin hyvistä puolista kuin ongelmistakin. Ylipäänsä toivotaan siis juttuja, jotka antaisivat alueesta ja sen nykypäivästä totuudenmukaisen eivätkä vanhoihin ennakkoluuloihin perustuvaa kuvaa. Arkielämästä ja tavallisista ihmisistä kirjoittaminen kertoisi muillekin, että Hervannassa eletään tavallista elämää eikä asukkaiden tarvitse pelätä siellä elämistä ja liikkumista.

7.4 Hervantalaistyyppien suhtautuminen Aamulehden Hervanta-kirjoitteluun

Seuraavaksi käyn läpi sitä, miten erilaiset hervantalaistyyppit suhtautuvat Hervanta-kirjoitteluun ja onko eri tyyppien suhtautumisessa eroja. Tässä pitää ottaa huomioon, että olen johtanut tyyppit haastattelupuheesta, josta en yleensä ole löytynyt yksiselitteisiä vastauksia kysymyksiin. Sama haastateltava saattaa siis pitää kirjoittelua yhtä aikaa esimerkiksi negatiivisena mutta aiemmasta parantuneena, joten mielipiteiden yhteenlasketut summat eivät välttämättä ole samoja kuin tyyppiin kuuluvien haastateltavien lukumäärä.

7.4.1 Tosihervantalaiset

Tosihervantalaisissa on eniten - kuusi - niitä, jotka kritisoivat Aamulehden Hervanta-kirjoittelua. Positiivisena kirjoittelua pitää kolme ja neutraalina neljä tosihervantalaista. Viiden mielestä kirjoittelu on muuttunut aiempaa paremmaksi. (Tässä siis 13 tosihervantalaista jakautuvat niihin, jotka pitävät kirjoittelua negatiivisena, niihin, jotka pitävät sitä positiivisena ja niihin, joiden mielestä kirjoittelu on neutraalia. Sen lisäksi osa näistä 13 pitää kirjoittelua aiempaa paremmaksi muuttuneena.)

Kirjoittelua kritisoivien mielestä Aamulehti kirjoittaa Hervannasta edelleen negatiivisesti, vaikkei siihen olisi enää aihetta. Haastateltavat eivät kuitenkaan kiellä, etteikö Hervannassa olisi joskus ollut ongelmia ja etteivätkö alkuaikojen negatiiviset jutut olisi olleet oikeutettuja ja tosia.

Esimerkiksi seuraavan tosihervantalaisen mielestä Aamulehti tuo Hervannassa edelleen esille enemmän huonoja kuin hyviä asioita:

H: Jotenkin kyllä on semmonen käsitys, että vähän kaikille tiedotusvälineille on oikein pinttynyt semmonen asenne Hervantaa kohtaan, että tää on jotenkin häirikköpaikka tai täällä on paljon just semmosta – Sitte kuitenkin kun ihmiset tulee tänne, ne hämmästyvät, täähän onkin rauhallinen alue ja kyselee melkein missä ne häiriköt on ja (naurahtaa). Että annetaan väärää kuvaa. (XX) se alkuvaiheen käsitys jotenki sitte jäänyt elämään, en mä tiedä. Ehkä se johtuu siitä, että täällä on niin paljon eri puolilta Suomea tulleita ihmisiä, nyt jo eri puolilta maailmaa tulleita ihmisiä, että pidetään semmosena – Täällä tapahtuu paljon, täytyy sanoa, että täällä tapahtuu paljon, niin sitten täällä tapahtuu sekä hyvää että huonoa.

Haastateltava on toiminut opettajana myös muissa Tampereen lähiöissä ja Tampereen ulkopuolella.

”Ja tota ihan sama tilanne on joka koulussa ja paikassa. Eikä Hervannassa oo niinkään paljo ollu häiriköintiä kun jossain muualla. (XX) on leimattu. Ja siitä pitäis päästä pois sitte.”

(Nainen, s. 1943, 17 v. Hervannassa)

Kirjoittelua positiivisena pitävistä kolmesta haastateltavasta kahden mielestä kirjoittelu on aiemmin ollut negatiivisempaa, mutta se on muuttunut parempaan suuntaan.

H: En mää oo ainaka mitään haukkumisia nykyään. Ennen vanhaan se oli ku tää Hervanta oli nuorisopaikka. Nykyään täällä ei ole ku vanhuksia ja sairaita. (T: Nih. Onks se sitte-) Ja eläkeläisiä. Ei on täällä helvetisti lapsia mutta se rikollisjoukko täältä on hävinny. Täällä uskallat kulkee nykyään ihan ku et me tohon keskustaan.

(nauraa)

(Mies, s. 1950, 9 v. Hervannassa)

7.4.2 Kriittiset hervantalaiset

Kriittisten hervantalaisten mielestä Aamulehti kirjoittaa Hervannasta neutraalisti. Yhdenkään mielestä kirjoittelu ei varsinaisesti ole negatiivista ja kahden mielestä se on positiivista.

T: Tuntuuks susta joskus että Aamulehdessä olis kirjoitettu jotenkin, ois jonkinlainen asenne Hervannasta ku kyllähän nyt kaikenlaisia juttuja kuitenkin (nauraa) (H: Niin) kuitenkin niin tuota puhutaan Hervannasta?

H: Ei mun mielestä. Mun mielestä Aamulehdessä ei oo ainaka oo semmosta niinkun että joo Hervanta on tämmönen huligaanien paikka että (T: Nnn) sillä ei oo niinku sillai mitään kantaa siihen asiaan ett se vaan niinku kertoo asioista ja sillai. (T: Nnn) Ihan hyvä.

(Nainen, s. 1980, 16 v. Hervannassa)

Yhden tämän tyypin edustajan mielestä tosin Aamulehdessä on toisaalta negatiivisia tilastouutisia, toisaalta juttuja, joissa hervantalaiset puolustavat Hervantaa. Aasukkaiden haastattelut antavat paikasta toisenlaisen kuvan kuin tilastojutut. Hän ei ole huomannut, että Hervantaa korostettaisiin jutuissa kielteisesti ja hän ihmetteleeekin, mistä paikan huono maine on saanut alkunsa.

Toinen haastateltava arvelee, että Hervanta-innostus laantuu muutenkin; siellä ei enää tapeta yhtä paljon kuin ennen. Hänen mielestään Aamulehti kirjoittaa Hervannasta kuitenkin eri tavalla kuin muista kaupunginosista:

”(...) kyllä minusta Hervannalla on kuitenkin semmonen erityinen maine että täällähän seurataan tai kirjottajilla kirjottajat peilaa sitä kirjoituksissaan usein Hervannan taustaa vasten. No hyvä tavaton tämä on niinku hyvinkin semmonen ongelma-alue ja on monilta osiltaan ongelma-alue vieläkin eli kyllä tällä on selvästi lehdissä niin huonompi maine kun muilla muilla Tampereen vastaavilla tai tämmösillä osilla.”

(Mies, s. 1970, 6 v. Hervannassa)

Vastaajan mielestä ennakkoluulot Hervantaa kohtaan ovat kuitenkin edelleen vahvat. Hänestä Aamulehti voisi kirjoittaa esimerkiksi Ruskon yritystoiminnasta ja toimia Hervannan suuren asukasmäärän äänitorvena. Muut haastateltavat kaipaavat Aamulehteen juttuja mm. Hervannan arkipäivästä ja ongelmistakin ja asioista pitäisi ylipäänsä kirjoittaa niin kuin ne ovat. Yhden vastaajan mielestä pitäisi kertoa siitä, ettei Hervanta ole mikään hirveä paikka.

Tuntuukin luonnolliselta, ettei haastateltava miellä lehden Hervanta-kriittisyyttä epäoikeudenmukaiseksi, jos hän itsekin suhtautuu Hervantaan kriittisesti. Hervannan huonoista puolista kertovat jutut ovat neutraalia asioiden käsittelyä, jos ne kuvaavat todellisia asioita. Toisaalta taas, jos itsellä on kovin kriittinen suhtautuminen Hervantaan, kiinnittää ehkä huomiota siihen, miten positiivisesti lehti kirjoittaa siitä.

Kriittisten hervantalaisten kohdalla kysymys on varmaan myös siitä, että jos ei itse koe joutuvansa aina puolustamaan Hervantaa ja siellä asumistaan, uskaltaa varmaan myös kritisoida aluetta helpommin ulkopuoliselle tutkijalle.

7.4.3 Välinpitämättömät hervantalaiset

Välinpitämättömien hervantalaisten mielipiteet Aamulehden Hervanta-kirjoittelusta hajoavat. Eniten, 12, on niitä, joiden mielestä kirjoittelu on neutraalia. Positiivisena sitä pitää seitsemän tämän tyyppin haastateltavaa ja negatiivisena kuusi. Kahdeksan haastateltavan mielestä kirjoittelu on muuttunut aiemmasta, mutta neljä ei osaa sanoa, millaisia Aamulehden Hervanta-jutut ovat.

Erään tämän tyyppin haastateltavan mielestä Aamulehdessä ei ole tullut vastaan erityisen positiivisia tai negatiivisia juttuja Hervannasta. Hän arvelee, että Hervannan alkuaikoina

kirjoittelu saattoi olla pahempaa, mutta hän ei itse ollut sitä vielä lukemassa. Kuitenkin hän myöhemmin myöntää, että negatiivista uutisointia on:

H: Joo. Periaatteessahan se on sillai että että mistä Aamulehdestä löytää jonkun asian Hervannasta niin se on se mitä on Tampereella tapahtunut, täällä on joku rikos, joku on puukottanu jotain niin se on yleensä Hervannasta-

T: Ai jaa (naurahtaa), no luulet sä että antaaks se sitten oikean kuvan hervantalaisista jos Hervanta pääsee vaan silloin Aamulehteen kun täällä on joku puukottanu toisen?

H: Tapahtuukse täällä muka jotain muuta (ironinen äänensävy)? Täältä lähdetään aamulla töihin, tullaan takasin, <tehdään ruakaa> ja mennään nukkuun.

(Mies, s. 1974, 18 v. Hervannassa)

Myös välinpitämättömien hervantalaisten toiveet hyvästä Hervanta-jutusta vaihtelevat. Joidenkin mielestä pitäisi kirjoittaa ihmisläheisiä juttuja Hervannan arkielämästä. Yksi kaipaa syvällisiä juttuja kipeistäkin asioista ja toinen positiivisista asioista. Yhden mielestä jutut ovat ylimalkaisia ja Aamulehteen voisi perustaa Hervanta-liitteen, jossa kerrottaisiin asiantuntevasti esimerkiksi alueen kehityssuunnitelmista. Erään haastateltavan mielestä turha negatiivisuus saisi jäädä pois, ja yhden mukaan Aamulehti on jo pyrkinyt korjaamaan Hervantaan kohdistuvia ennakkoluuloja. Yksi sanoo, että Aamulehti peilaa Hervanta-jutuissa niiden tamperelaisten asenteita, jotka ei asu H:ssa. Hervannasta kirjoitetaan ennakkoluulojen mukaan; se on maineensa vanki.

Toimittaja voisi myös tulla Hervantaan viikonlopuksi ja kertoa mitä siellä tapahtuu ja mitä ei. Yhden mielestä voisi kertoa Hervannan kuppiloista ja siitä, että niitä saisi siistiä, sekä siitä, että apteekin pitäisi olla pitempään auki. Jonkun mielestä ei tarvitse kirjoittaa kuin isommista asioista, kuten rakennushankkeista. Monelle niistäkin, joille hervantalaisuus ei sinänsä ole merkittävää, näyttää kuitenkin olevan tärkeää, että muiden ennakkoluulot paikasta muuttuisivat.

Välinpitämättömät hervantalaiset suhtautuvat Hervantaan ja hervantalaisuuteen neutraalisti. Ehkä siksi on luontevaa, että heistä monet pitävät myös Aamulehden Hervanta-kirjoittelua neutraalina tai eivät edes osaa sanoa, millaista se on. Vain noin neljännes välinpitämättömistä hervantalaisista pitää Hervanta-kirjoittelua kielteisenä.

7.4.4 Kielteiset hervantalaiset

Niistä, jotka suhtautuvat kielteisesti Hervantaan tai muihin hervantalaisiin, yksikään ei ole kiinnittänyt huomiota Aamulehden Hervanta-kirjoitteluun eivätkä lehtien lähiöjutut ylipäänsä kiinnosta heitä. Kaksi näistä kolmesta kuitenkin pitäisi hyvänä Hervanta-juttuna esimerkiksi

siitä, miten lähellä palvelut ovat ja miten Hervanta on kuin kaupunki kaupungissa. Juttuja voisi olla myös muista asioista kuin tapahtumista ja murhista.

Näyttää siltä, että vaikei ihmisellä ole voimakasta paikkaan liittyvää identiteettiä tai hän ei halua tulla liitetyksi asuinpaikkaansa ja sen muihin asukkaisiin, hän voi olla kiinnostunut siitä, mitä muut paikasta ajattelevat. Positiiviset jutut eivät olisi pahitteeksi, vaikka itse paikkaa moittiikin.

7.5 Miten paikkaidentiteetti näkyy vastaajien mielipiteissä?

Haastateltavien identiteettiä selvitettiin haastatteluissa kysymällä, kokevatko he itsensä hervantalaisiksi vai ennemmin tamperelaisiksi. Haastateltavista yli puolet pitää itseään hervantalaisena ainakin jossakin tilanteessa. Yhteensä 29 haastateltavaa sanoo olevansa hervantalainen tai että hervantalaisuus on yksi hänen paikkaidentiteeteistään. 15 haastateltavaa kokee itsensä nimenomaan tai etupäässä hervantalaiseksi, ja 11 kokee olevansa ensi sijassa tamperelainen. Kuudella haastateltavalla ei ole ainakaan hervantalaista identiteettiä ja joku muu paikka saattaa olla tärkeämpi, 14 haastateltavalla on useita paikkaidentiteettejä (heitä olisi varmaan enemmänkin, jos haastattelussa olisi kysytty sitä tarkemmin) ja 3 haastateltavaa ei koe olevansa sidoksissa mihinkään paikkaan.

Selvitin taulukon avulla ensin, onko Hervannassa asumisen kestolla yhteyttä siihen, miten haastateltava määrittelee oman paikkaidentiteettinsä. Aikaväleistä olisi voinut tehdä lyhyempiäkin kuin olen tähän laittanut, mutta silloin luokat olisivat jääneet niin pieniksi, etten usko, että niistä olisi voinut sanoa enää paljon mitään. Luvut ovat absoluuttisia lukuja eli kuvaavat todellisten haastateltavien todellista määrää. En ole muuttanut niitä taulukoissa prosentteiksi, koska haastateltavia on niin vähän, että prosentit saattaisivat mielestäni vääristää kuvaa.

Haastateltavalla voi olla monenlaisia mielipiteitä ja tuntemuksia yhtä aikaa, minkä vuoksi mielipiteiden yhteenlaskettu summa on erilainen kuin haastateltavien määrä. Lisäksi kysymystä ei kysytty kaikilta haastateltavilta eikä sitä aina voinut löytää edes haastattelun muista osista, joten esimerkiksi ensimmäisessä taulukossa haastateltavien kokonaismäärä on pienempi kuin haastateltavia oikeasti oli.

TAULUKKO 1.

Hervannassa asumisen keston yhteys vastaajan paikkaidentiteettiin

Paikkaidentiteetti	Asumisen kesto vuosina				Yhteensä
	<1 – 5	6 – 10	11 – 20	20<	
Hervantalainen	1	8	4	2	15
Hervantalainen + muita paikkaidentiteettejä	2	1	8	3	14
Tamperelainen	5	2	4	-	11
Ei hervantalainen eikä tamperelainen/ joku muu	5	1	-	-	6
Ei sidoksissa paikkaan	-	2	-	1	3
Ei kysytä	-	-	3	1	4
Yhteensä	13	14	19	7	53

Alle viisi vuotta Hervannassa asuneista vain yksi kokee olevansa etupäässä hervantalainen. Suurin osa niistä, jotka kokevat itsensä tamperelaiseksi, ovat asuneet Hervannassa alle kuusi vuotta. Ehkä lähiohjon sitoutuminen kestää kauemmin. Kirjoissa ja kansissa ollaan kuitenkin tamperelaisia, joten se omaksutaan helpommin identiteetiksi. Niistä, joilla hervantalaisuutta ja tamperelaisuuttakin tärkeämmäksi nousee joku muu paikka, ei yksikään ole asunut Hervannassa yli kymmentä vuotta. Ehkä tämä kertoo siitä, että esimerkiksi entisen asuinpaikan tai syntymäpaikkakunnan väistyminen uuden paikkaidentiteetin tieltä, kestää jonkin aikaa.

Niitä, joilla on sekä hervantalainen identiteetti että muita paikkaidentiteettejä, on selvästi eniten niissä, jotka ovat asuneet Hervannassa yli kymmenen vuotta. Heille on ehtinyt siis syntyä tunne Hervantaan kuulumisesta, mutta se, mikä paikkaidentiteetti nousee milloinkin päällimmäiseksi, vaihtelee tilanteen mukaan. Jos haastattelijat olisivat kyselleet tarkemmin, näitä haastateltavia olisi löytynyt todennäköisesti vielä enemmän.

Mielestäni on aika yllättävää, että ne, jotka eivät ole sidoksissa mihinkään paikkaan, ovat kuitenkin asuneet yhdessä paikassa melko pitkään. (Taulukosta nämä tarkat kestot eivät ilmene, mutta yksi heistä on asunut Hervannassa 23 vuotta, toiset 10 ja 6 vuotta.) Ehkä siihen, ettei sitoudu mihinkään paikkaan, tarvitaan aivan erityinen elämänasenne, jossa paikalla ei todellakaan ole merkitystä.

Kun lukee taulukkoa ylhäältä alas, näkee, että alle kuusi vuotta Hervannassa asuneista suurin osa kokee itsensä tamperelaiseksi tai on sitoutunut johonkin muuhun paikkaan kuin Tampereeseen tai Hervantaan. Kuudesta kymmeneen vuotta Hervannassa asuneista enemmistö kokee jo itsensä etupäässä hervantalaiseksi. Niistä, jotka ovat asuneet siellä 11 – 20 vuotta, suurimmalla osalla on useita paikkaidentiteettejä, joista yksi on hervantalaisuus. Näistä, kuten myöskään yli 20 vuotta Hervannassa asuneista, yksikään ei koe tärkeimmäksi jotakin Tampereen ulkopuolista paikkaidentiteettiä. Kaikilla on joko hervantalainen tai tampereläinen identiteetti, suurimmalla osalla ilmeisesti kumpikin.

Yli 20 vuotta Hervannassa asuneista kaikilla (lukuun ottamatta häntä, jolla ei ole mitään paikkaidentiteettiä) on identiteettinipussaan myös hervantalainen identiteetti, vaikka siellä olisi muitakin paikkaidentiteettejä. Taulukon 1 perusteella näyttääkin siltä, että Hervannassa asumisen kestolla on merkitystä silloin, kun asukas määrittelee omaa paikkaidentiteettiään.

Seuraavaksi katsoin, onko haastateltavan paikkaidentiteetillä yhteyttä siihen, miten hän arvelee muiden suhtautuvan Hervantaan. Seuraavia taulukoita lukiessa pitää ottaa huomioon, että olen ottanut niihin mukaan saman haastateltavan erilaisia vastauksia. Jos haastateltava on esimerkiksi kertonut, ettei muilla enää ole ennakkoluuloja Hervantaa kohtaan, mutta aiemmin niitä oli paljon, olen kirjannut hänet sekä ”Ei ennakkoluuloja”- että ”Ajatukset muuttuneet positiivisemmiksi” kohtaan. Myös taulukoissa, joissa käsittelen haastateltavien suhdetta Aamulehden Hervanta-kirjoitteluun, sama asia tulee vastaan. Jos haastateltava sanoo esimerkiksi, kirjoittelu on negatiivista, mutta on se jo muuttunut parempaan suuntaan, olen laittanut hänet sekä ”Negatiivista”- että ”Muuttunutta”-kohtaan. Vaikeutena onkin se, ettei taulukoista näe, mikä mielipide haastateltavan puheessa on korostunut.

Seuraavissa taulukoissa olen laittanut ”Yhteensä”-sarakkeen ennen muutosta ilmaisevaa saraketta. Syynä on juuri edellä mainittu ongelma eli se, että olen joutunut kirjaamaan monen haastateltavan kahteen sarakkeeseen, esimerkiksi ”Positiivista”- ja ”Muuttunutta”-sarakkeeseen. Koska monen haastateltavan puheesta tulee ilmi muutos – ”Positiivista”-, ”Negatiivista”-, ”Neutraalia”- tai ”Ei osaa sanoa”-vastauksen lisäksi - olen laittanut nämä vastaukset omaan sarakkeeseensa enkä ole laskenut niitä mukaan ”Yhteensä”-sarakkeeseen.

TAULUKKO 2.

Paikkaidentiteetin yhteys siihen, miten haastateltava arvelee muiden suhtautuvan Hervantaan

Paikkaidentiteetti	Vastauksia kpl			
	Muilla ennakkoluuloja	Ei ennakkoluuloja	Yhteensä	Ajatukset muuttuneet positiivisemmiksi
Hervantalainen	7	3	10	4
Hervantalainen + muita paikkaidentiteettejä	9	1	10	5
Tamperelainen	10	1	11	2
Ei hervantalainen eikä tamperelainen/joku muu	3	2	5	1
Ei sidoksissa paikkaan	2	-	2	1
Paikkaidentiteettiä ei kysytty	1	1	2	3
Yhteensä	32	8	40	16

Tulos on jossakin määrin yllättävä, sillä niistä, jotka kokevat olevansa ensisijaisesti hervantalaisia, vain puolet ajattelee, että muilla on ennakkoluuloja. Toinen puoli on sitä mieltä, ettei ennakkoluuloja ole tai että mielipiteet ovat muuttuneet positiivisemmiksi. Olisin kuvitellut, että juuri kaikkein ”hervantalaisimmat” olisivat kokeneet muiden ennakkoluulot voimakkaimmin.

Yhtä lailla yllättävää mielestäni on se, että ne, jotka pitävät itseään etupäässä tamperelaisina arvelevat useimmin muilla olevan ennakkoluuloja Hervantaa kohtaan. Ehkä voi ajatella, että jos ihminen kokee muiden ylenkatsovan hänen asuinaluettaan, hän mieluummin liittyy niiden muiden joukkoon kuin korostaa kuuluvansa tuohon ylenkatsottuun paikkaan ja sen asukkaisiin. Tämä saattaa olla ylitulkintaa, mutta periaatteessa varmaankin mahdollista.

Halusin myös katsoa, onko haastateltavan paikkaidentiteetillä mitään yhteyttä siihen, mitä tämä ajattelee Aamulehden Hervanta-kirjoittelusta. Seuraavassa taulukossa (taulukko 3) mielipiteiden yhteenlaskettu määrä on suurempi kuin haastateltavien määrä, koska joillakin haastateltavilla oli useammanlaisia mielipiteitä, enkä voinut laittaa niitä vain yhteen sarakkeeseen.

TAULUKKO 3.

Paikkaidentiteetin yhteys siihen, mitä haastateltava ajattelee Aamulehden Hervanta-kirjoittelusta

Paikkaidentiteetti	Vastauksia kpl					
	Positiivista	Neutraalia	Negatiivista	Ei osaa sanoa	Yhteensä	Muuttunutta
Hervantalainen	5	8	2	1	16	4
Hervantalainen + muita paikkaidentiteettejä	3	6	6	-	15	7
Tamperelainen	3	3	2	2	10	6
Ei hervantalainen eikä tamperelainen/joku muu	1	3	1	3	8	-
Ei sidoksissa paikkaan	-	-	1	2	3	-
Ei kysytä	-	3	1	-	4	2
Yhteensä	12	23	13	8	56	19

Tämäkin taulukko antaa mielestäni yllättävän tuloksen. Sen mukaan suurin osa hervantalaisen identiteetin omaavista pitää Aamulehden kirjoittelua neutraalina. ”Hervantalaisista” vain kaksi pitää sitä negatiivisena ja peräti viisi positiivisena. Myös ”tamperelaisista” suurin osa pitää kirjoittelua neutraalina tai positiivisena. Suhteessa eniten kirjoittelua negatiivisena pitäviä on niissä, joilla on useita paikkaidentiteettejä.

Jos katsoo samaa asiaa hervantalaistyyppien kannalta, saa hieman samankaltaisia tuloksia:

TAULUKKO 4.

Haastateltavan tyyppin yhteys siihen, mitä tämä ajattelee Aamulehden Hervanta-kirjoittelusta

Tyyppi	Vastauksia kpl					
	Positiivista	Neutraalia	Negatiivista	Ei osaa sanoa	Yhteensä	Muuttunutta
Tosihervantalainen	3	4	6	-	13	6
Kriittinen hervantalainen	2	7	-	-	9	3
Välinpitämätön hervantalainen	7	12	6	4	29	9
Kielteinen hervantalainen	-	-	-	3	3	-
Luokkiin sopimattomat	-	-	1	1	2	1
Yhteensä	12	23	13	8	56	19

Kolmestatoista tosihervantalaisesta vain kuusi eli alle puolet pitää Aamulehden Hervanta-kirjoittelua nykyisin negatiivisena. Kuuden mielestä se on muuttunut parempaan suuntaan. Positiivisena tai neutraalina kirjoittelua pitää seitsemän tosihervantalaista. Verrattuna muihin tyypeihin tosihervantalaisissa on kuitenkin suhteessa enemmän niitä, jotka pitävät Aamulehden Hervanta-kirjoittelua negatiivisena. Tosihervantalaisista 46 prosenttia ajattelee näin, kun taas muissa tyypeissä osuus on paljon pienempi tai olematon.

Kaikki kriittiset hervantalaiset pitävät kirjoittelua positiivisena tai neutraalina tai ainakin siihen suuntaan muuttuneena. Yksikään tämän tyyppin haastateltavista ei pidä kirjoittelua negatiivisena. Tietysti, jos itsekin löytää Hervannasta kritisoitavaa, ei ehkä kiinnitä niin paljon huomiota lehden mahdollisesti esittämään kritiikkiin tai se tuntuu aivan oikeansuuntaiselta kirjoittelulta.

Myös välinpitämättömistä hervantalaisista suurin osa pitää Hervanta-kirjoittelua neutraalina, mutta kuusi heistä pitää sitä negatiivisena. Itse asiassa vain tosi- ja välinpitämättömien hervantalaisten mielestä kirjoittelu on negatiivista.

Mielenkiintoisia tuloksia antoi taulukko, jossa katsoin, onko Hervannassa asumisen kestolla mitään tekemistä sen kanssa, millaisena haastateltava pitää Aamulehden Hervanta-kirjoittelua:

TAULUKKO 5.

Hervannassa asumisen keston yhteys siihen, millaisena haastateltava pitää Aamulehden Hervanta-kirjoittelua

Asumisen kesto vuosina	Vastauksia kpl					
	Positiivista	Neutraalia	Negatiivista	Ei osaa sanoa	Yhteensä	Muuttunutta
<1 – 5	5	5	2	4	16	1
6 – 10	2	7	1	3	13	4
11 – 20	4	9	5	1	19	10
20 <	1	2	5	-	8	4
Yhteensä	12	23	13	8	56	19

Yhdestä viiteen vuotta Hervannassa asuneista suurimman osan mielestä kirjoittelu on joko positiivista tai neutraalia. 6 - 10 vuotta Hervannassa asuneista suhteessa vielä hieman suurempi osuus pitää sitä neutraalina tai positiivisena. Vain yhden mielestä kirjoittelu on negatiivista. 11 - 20 vuotta Hervannassa asuneista vajaa neljäsosa pitää kirjoittelua negatiivisena eli edelleen positiivinen tai neutraali ovat yleisempi vastaus. 20 vuotta tai kauemmin asuneiden kohdalla suhteet muuttuvat, sillä näistä haastateltavista suurempi osa pitää kirjoittelua negatiivisena kuin positiivisena tai neutraalina.

Taulukossa 5 korostuu selvästi se, että eniten negatiivisena kirjoittelua pitäviä on pitkään, yli kymmenen ja erityisesti yli 20 vuotta Hervannassa asuneissa. Luulen, että osalla haastateltavista tulee Aamulehden Hervanta-kirjoittelusta puhuttaessa mieleen Hervannasta aiemmin kirjoitetut jutut, joissa kerrottiin paljon Hervannan ongelmista.

Ne, jotka ovat ryhtyneet tosissaan seuraamaan Hervanta-juttuja vasta myöhemmin, ehkä muutama vuosi sitten Hervantaan muutettuaan, ovat nähneet vain viime vuosien positiivisempia juttuja. Alle viisi vuotta Hervannassa asuneista vain yksi sanoo, että jutut ovat muuttuneet. Jos ihminen on seurannut juttuja vasta vähän aikaa, hän ei tietenkään ole nähnyt niiden kehitystä vuosien kuluessa.

Mielenkiintoista on myös se, että mitä pitempään Hervannassa asuneista on kysymys, sitä vähemmän on niitä, jotka eivät osaa sanoa, millaista kirjoittelu on. Yli 20 vuotta Hervannassa asuneissa ei ole ketään, jolla ei olisi mielipidettä kirjoittelusta. Tämä saattaa selittyä

sillä, että nämä haastateltavat ovat seuranneet Aamulehden Hervanta-kirjoittelua kauemmin kuin vähän aikaa alueella asuneet.

Taulukoiden laatiminen on ollut tämän työn ehdottomasti hankalin ja aikaa vievin osa. Koska tutkimusaineistona on melko vapaamuotoinen haastattelupuhe, on ollut joskus vaikea erottaa siitä selvärajaisia mielipiteitä, jotka voi laskea taulukon sarakkeisiin. Pidin kuitenkin kiinni taulukoiden tekemisestä, koska halusin niiden avulla tarkistaa, olivatko omat olettamukseni asioiden yhteyksistä oikeita.

8. JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Mikä on hervantalainen identiteetti?

Hervantalaisuus ei ole tärkeä osa kaikkien hervantalaisten yksilöllistä identiteettiä. Osa haastateltavista on sitoutunut Tampereeseen ja jotkut johonkin aivan muuhun paikkaan, kuten aiempaan asuinpaikkaansa tai synnyinpaikkakuntaansa, ja jotkut eivät ole sitoutuneet pakkoihin ollenkaan. Haastateltavien joukossa on myös sellaisia hervantalaisia, joita Hervanta, muut hervantalaiset ja hervantalaisuus ylipäänsä eivät kiinnosta lainkaan. Nämä haastateltavat kokevat Hervannan joko väliaikaispaikaksi, johon ei halua eikä voikaan kasvattaa juuria. Hervanta nyt vain sattuu olemaan se paikka, jossa sillä hetkellä asutaan. Nämä haastateltavat eivät ole kiinnittyneet hervantalaiseen yhteisöön eivätkä heitä kiinnosta paikalliset asiat tai toisinpäin: paikka ja paikalliset asiat eivät kiinnosta heitä, joten he eivät myöskään ole kiinnittyneet yhteisöön.

Hervantalaisuudelle löytävät sisällön ja merkityksen lähinnä ne, jotka nimesin tosihervantalaisiksi. Heille se merkitsi esimerkiksi pikkukaupunkilaisuutta, vastarannan kiiskin luonnetta ja sitä, että on ylpeä hervantalaisuudesta, vaikka muut mollaavat Hervantaa. Tämä seikka vahvistaa sitä ajatustani, että näillä haastateltavilla on vahva hervantalainen identiteetti. He pitävät itseään nimenomaan hervantalaisina ja hervantalaisuudella on heille merkitystä.

Hervantalaiset jakavat joitakin arkielämän kokemuksia, kuten käyvät samoissa päivittäistavarakaupoissa käynti ja liikkuvat luonnossa. Myös samoilla busseilla kulkeminen kuuluu näihin arkielämän kokemuksiin, jotka saattavat rakentavat hervantalaisten yhteisöllisyyttä. Joidenkin asukkaiden hervantalaista identiteettiä varmasti vahvistaa se, että he ovat paljon tekemisissä muiden hervantalaisten kanssa esimerkiksi eri yhdistyksissä ja harrastuspiireissä.

Enemmän kuin jaettu arkipäivä hervantalaisuutta rakentaa ehkä kuitenkin jaettu tietoisuus muiden suhtautumisesta Hervantaan. Hervantalaisuuteen kuuluu ajatus siitä, että Hervanta on mainettaan parempi paikka. Jos paikkaa kritisoidaan kohtuuttomasti, hervantalaiset ovat valmiita liittymään yhteen. Hervantalaisten kollektiivinen identiteetti aktivoituu silloin, kun he joutuvat ryhmänä arvioinnin kohteeksi tai esimerkiksi tässä tutkimuksessa silloin, kun he joutuvat vertaamaan omaa asuinpaikkaansa ja omaa ryhmäänsä toisiin ryhmiin (esimerkiksi, kun heiltä kysytään, eroaako Hervanta muista Tampereen kaupunginosista, tai silloin, kun he kertovat siitä, miten muut ryhmät arvioivat heitä).

Hervantalaisia yhdistää myös se kuva, jonka he haastattelussa antavat omasta asuinpaikastaan. Tämä kuva, jota kutsun Hervannan sisäiseksi imagoksi, sisältää lähes poikkeuksetta samat hyvät puolet: luonnonläheisyyden, ulkoilumaastot ja hyvät palvelut. Negatiiviseksi puoliksi lähes joka haastattelussa mainitaan Hervannan ensimmäiset kerrostalot, jotka ovat rumia ja liian tiheästi rakennettuja. Nämä ovat tekijöitä, joiden perusteella Hervanta erottuu muista lähiöistä. Hervannassa on asukkaiden mielestä niin hyvät palvelut ja se on niin luonnonläheinen, että se on paljon parempi asuinpaikka kuin esimerkiksi toinen tamperelainen lähiö Tesoma.

Pitää ottaa huomioon se mahdollisuus, että osalla haastateltavista on puheessaan onnellisuusmuuri, jonka läpi eivät pääse mahdolliset ajatukset Hervannan ankeudesta tai sen huonoista puolista. Voi myös olla, että osalle hervantalaisia käy Hervannassa ja hervantalaisuudesta puhuessa niin, että he tuntevat joutuvansa puolustamaan Hervantaa ja heillä vahvistuu tunne Hervannan erityisyydestä. Kuten Hujanen (1997, 103) sanoo, alueellisuus näyttäytyy tällöin ulkopuolisille liioitellunkin yhtenäisenä kuvana, eräänlaisena maskina.

Haastattelutilanteessa haastateltavia myös ohjattiin tiedostamaan oma hervantalainen identiteettinsä. Heidät asemoitiin nimenomaan hervantalaisiksi ja he joutuivat pohtimaan omaa hervantalaisuuttaan. Voi olla, että se vaikutti siihen, kuinka voimakkaalta joidenkin haastateltavien hervantalainen identiteetti näyttää.

8.1.1 Myös Hervanta jakaantuu ”meihin” ja ”heihin”

Yksi näkökulma hervantalaisen identiteettiin tulee hervantalaisten suhteesta toisiin tamperelaisiin. Identiteetinhän katsotaan muodostuvan myös suhteessa toisiin ihmisiin; on olemassa ”me” ja ”he”. Haastatteluissa hervantalaiset joutuivat pohtimaan oman alueensa ja muiden tamperelaisten lähiöiden eroa. He joutuivat myös pohtimaan sitä, miten ”muut” suhtautuvat ”meihin” ja lisäksi sitä, miten heidän oma asuinalueensa eroaa muista Hervannan osista.

Me – he-vastakkainasettelu tulee ilmi ainakin kohdassa, jossa kysytään, miten muut tamperelaiset suhtautuvat Hervantaan. Siinä haastatteliija tavallaan ehdottaa haastateltavalle tällaista vastakkainasettelua, ja haastateltavat luonnollisesti asettuvat hervantalaisten asemaan. Lähes kaikki haastateltavat kokevat, että muut suhtautuvat tai ainakin ovat aikaisemmin suhtautuneet Hervantaan ennakkoluuloisesti ja pitävät Hervantaa huonompana kuin muita lähiöitä. Vakka monien mielestä asenteet ovat lieventyneet viime vuosina, hervantalaiset joutuvat

edelleen puolustamaan aluettaan ennakkoluuloja vastaan. Tämän takia hervantalaisten puheessa erottuu melko selvästi jako ”meihin” hervantalaisiin ja ”muihin” tamperelaisiin ja jopa ”muihin” suomalaisiin, koska Hervanta tunnetaan huonon maineensa takia ympäri maata.

Suurin osa tässä tutkimuksessa haastatelluista hervantalaisista ei koe kovin voimakasta hervantalaisten ”me”-henkeä. Saattaa olla ennemminkin niin, että suurin osa kokee yhteenkuuluvuutta tiettyjen hervantalaisten kanssa, muttei kaikkien.

T: Koetko sä yhteenkuuluvuutta muiden hervantalaisten kanssa?

H: Nnnnnnn jossain määrin kylläkin jossain määrin mutta en ihan (tauko) sanotaan ny näin että on hervantalaisia joita joihin en katso kuuluvani (T: Nnn) ja on hervantalaisia joihin katson kuuluvani.

(Nainen, s. 1954, 14 v. Hervannassa)

Tämä saattaa olla tietysti aivan luonnollista vaikkapa silloin, jos haastateltava on tekemisissä vain tiettyjen alueen asukkaiden kanssa esimerkiksi vapaa-ajallaan. Toisaalta kysymyksessä voi olla se, että haastateltavat haluavat identifioitua tiettyyn hervantalaisten joukkoon. Suurimmalla osalla haastateltavia nimittäin näyttää olevan tarve erottaa oma asuinalue ”vuokratalo-Hervannasta” tai ainakin huonoimpina pidetyistä vuokrataloalueista.

Myös monet ”tosihervantalaiset” ajattelevat, että Hervannassa on erilaisia osia, hyviä ja huonoja. ”Kriittisistä hervantalaisista” tämä sopii perusteluksi muiden ennakkoluuloille Hervantaa kohtaan. Heidän mielestään ennakkoluulot eivät siis ole tuulesta temmattuja, vaan niillä on pohjaa todellisuudessa. Hervannassa on vieläkin katuja tai alueita, joilla on ongelmia.

Haastateltavat suhtautuvat siis itsekkin osaan Hervantaa ennakkoluuloisesti. Ne osat, jotka ovat heille itselleen yleensä vieraita, ovat ”ulkopuolisia”, joihin he suhtautuvat stereotyyppisesti. Näillä ”ongelmakaduilla”, vuokrataloalueilla, asuu huonompaa väkeä ja elämä on levotonta. Siellä ei haluttaisi kasvattaa omia lapsia. Vaikka hervantalaiset kaipaavat lehteen stereotyyppistä vapaata kirjoittelua Hervannasta, he eivät aina pysty välttämään omia stereotyyppisiä ajatuksiaan Hervannasta.

8.2 Miten Aamulehti on rakentanut Hervannan imagoa?

Haastateltavien mielestä Hervannalla on edelleen kielteinen ulkoinen imago. Heidän mielestään muut tamperelaiset pitävät Hervantaa rauhattomana, vähätuloisten, työttömien ja syrjäytyneiden ihmisten asuinalueena. He uskovat, että Hervanta on ulkopuolisten mielestä ruma ja ankea

paikka eikä siellä uskalla liikkua iltaisin. Tämä mielikuva ei kuitenkaan vastaa haastateltavien enemmistön kuvaa kotikaupunginosastaan. Hervanta on heidän mielestään maineensa vanki.

Noin kolmannes tämän tutkielman haastateltavista mainitsee tiedotusvälineet yhdeksi negatiivisen Hervanta-kuvan muodostajaksi ja joidenkin mielestä ne pitävät tätä kuvaa yllä edelleen. Vain yksi haastateltava syyttää suoranaisesti Aamulehteä Hervannan huonon maineen luomisesta. Monet sanovat, että kirjoittelu on muuttunut viime aikoina tai vuosina myönteisemmäksi, mutta useassa haastattelussa tulee ilmi se, että aikaisemmin tiedotusvälineet ovat mollanneet Hervantaa.

Se, että osa haastateltavista kuitenkin pitää tiedotusvälineitä syypäänä Hervannan negatiivisen (ulkoisen) imagon muodostumiseen ja että osan mielestä Aamulehden Hervanta-kirjoittelu on tai on ollut negatiivista, on mielenkiintoisessa ristiriidassa Roivaisen (2000) tutkimuksen kanssa. Roivainenhan tutki Aamulehden Hervanta-kirjoittelua vuosilta 1970 – 1993 ja tuli siihen tulokseen, että jutut ovat olleet enimmäkseen positiivisia. Mistä tämä käsitys tiedotusvälineiden negatiivisesta asenteesta sitten johtuu?

Yksi vaihtoehto on se, että haastateltavien mielikuva on syntynyt useista Hervantaa koskevista pienistä rikosuutisista, jotka puuttuvat Roivaisen analyysistä. Muutama haastateltava mainitsi, että rikosuutisissa korostetaan aina sitä, että rikos on tapahtunut Hervannassa. Haastateltavat saattavat myös muistaa Hervanta-juttujen kuvituksen, joka 1980-luvun puolivälissä painottui Hellstenin (2000) mukaan kuvaamaan betonierämaata.

Eräs vaihtoehto on, että muut tiedotusvälineet kuin Aamulehti ovat kirjoittaneet lähiöiden ongelmista, jolloin esimerkkinä on saatettu käyttää Hervantaa. Voi myös olla, että haastateltavat liittävät kaiken lähiökirjoittelun mielessään Hervantaan, ja jos lähiökirjoittelu on ollut ongelmapainotteista, se on luonut kuvan, että Hervanta-kirjoittelu keskittyy ongelmiin. On myös mahdollista, että haastateltavat sekoittavat muiden tamperelaisten ennakkoluulot ja lehtikirjoitukset. Mutta taas kerran: mistä ulkopuoliset sitten ovat saaneet huonon kuvan Hervannasta?

Ne haastateltavat, jotka mainitsevat syypääksi tiedotusvälineet, perustelevat tätä mm. sillä, että 1970-luvulla Hervanta-jutut olivat kielteisiä, että yleisönosastossa on ollut negatiivisia mielipiteitä ja että aina, kun sattuu jotain kielteistä, tehdään juttua Hervannasta, mutta myönteisistä asioista ei. Pari haastateltavaa päättelee lehdissä olleen negatiivisia juttuja, koska jostakinhan Hervannan huonon maineen on oltava peräisin. Yksi taas sanoo, että jostakinhan kielteinen kirjoittelukin on saanut alkunsa, kumpi siis oli ensin, muna vai kana.

Yksi syy siihen, että toisten tamperelaisten ja tiedotusvälineiden asenteet sekoittuvat haastateltavien mielessä, voi olla se, että toimittajat ovat hervantalaisten silmissä ”ulkopuolisia”. Moni haastateltava ottaa esiin sen, etteivät toimittajat todennäköisesti asu Hervannassa, jolloin heillä on samat ennakkoluulot kuin muillakin tamperelaisilla ja nämä siirtyvät juttuihin. ”Eiväthän muut tiedä, millaista täällä on asua.” Ajatus toimittajien ulkopuolisuudesta saattaa tulla hervantalaislukijoille myös sitä kautta, että Hervantaa koskevissa jutuissa ääneen pääsevät enimmäkseen ulkopuoliset eli virkamiehet tai muut asiantuntijat (Kunelius ym. 2000).

Mielenkiintoisen kuvan muiden asenteista ja niiden muutoksesta antaa nuori haastateltava, ”kriittinen hervantalainen”, joka on asunut ikänsä Hervannassa. Hän on huomannut, että vanhemmilla ihmisillä on Hervannasta huono kuva, mutta hänen omat nuoret kaverinsa eivät suhtaudu siihen mitenkään erikoisesti. Hänen ei tarvitse puolustella Hervantaa omassa kaveriporukassaan ja voi olla, ettei hänen sen takia tarvitse myöskään pelätä Hervannan arvostelemista niissä asioissa, joissa arvosteltavaa on. Hänen ei tarvitse yrittää luoda Hervannasta muille parempaa mielikuvaa kuin minkälainen Hervanta todellisuudessa on.

Samanlainen kokemus on eräällä toisella haastateltavalla, jonka mukaan hänen itsensä ikäisillä ihmisillä ei ole Hervannasta lainkaan negatiivinen kuva, mutta esimerkiksi töissä vanhemmat ihmiset kyselevät, uskaltaako hän jättää autonsa sinne. Hän arvelee, että vanhempien ihmisten käsitys on syntynyt alkuaikojen negatiivisesta Hervanta-kirjoittelusta, mihin saattoi hänen mielestään olla aihehtakin.

Monet haastateltavista ajattelevatkin, että muilla tamperelaisilla ja suomalaisilla on vanhentunut Hervanta-kuva. Ne, jotka ovat nähneet Hervannan nykyisellään, ei ole siitä enää kauhukuvaa. Hervanta on nykyään tavallinen lähiö.

8.3 Miten Aamulehti on muovannut hervantalaista identiteettiä?

On selvää, etteivät tiedotusvälineet ole tyhjästä luoneet Hervannan imagoa eikä Aamulehti ole yksinään tai välttämättä edes kovin voimakkaasti ollut rakentamassa hervantalaista identiteettiä, ovatpa sen jutut olleet millaisia tahansa. Hervantalaiseen identiteettiin siihen ovat vaikuttaneet monet muutkin asiat, kuten asukkaita yhdistäneet paikalliset tapahtumat, hervantalaisten keskinäiset suhteet, Hervannan maantieteellinen erillisyys muusta Tampereesta jne.

Aamulehti ei tutkimusten perusteella (Roivainen 2000, Kunelius 2000) ole mässäillyt Hervannan ongelmilla. Roivaisen (emt.) mukaan myönteinen Hervanta-kirjoittelu

saattoi olla jopa lähiön imagopulman torjumista, vastaisku voimistuneelle lähiökritiikille. Aamulehti on kertonut mm. kamppailusta Hervannan oman vaakunan saamiseksi ja tämänkaltaisilla jutuilla rakentanut Hervantalaista me-henkeä ja Hervannan imagoa.

Aamulehti on saattanut vahvistaa alueen asukkaiden kollektiivista tunnetta heitä yhdistävistä tekijöistä, alueen vahvuuksista ja ylpeyden aiheista. Jostakin syystä hervantalaisilla on kuitenkin sellainen käsitys, että varsinkin aiemmin lehti keskittyi Hervannan huonojen puolien kuvaamiseen. Ehkä tämä johtuu niistä ilmeisen lukuisista pikku-uutisista, joissa on kerrottu Hervannassa tapahtuneista rikoksista. Pitää edelleen muistaa, ettei Roivainen (2000) ottanut analyysiinsä mukaan pikku-uutisia, vaikka niillä on voinut olla suuri merkitys sekä ulkopuolisten Hervanta-kuvan muodostumisessa että sen mielikuvan luomisessa, mikä hervantalaisilla itsellään on Hervannan saamasta julkisuudesta.

Haastateltavat ovat myös sitä mieltä, että vaikka Aamulehti korostaisi nykyään Hervannan positiivisia puolia, se vertaa niitä Hervannan aikaisempaan rauhattomuuteen ja epäviihtyisyyteen eikä anna lukijoiden unohtaa paikan aikaisempia ongelmia. Hyvistä yrityksistä huolimatta lehti siis pitää yllä Hervannan huonoa mainetta.

Kunelius (1997) toteaa, että jos lehtijutut ovat olleet aina stereotyyppisiä kuvauksia joko uudesta uljaasta kaupungista tai betoniviidakosta, ne eivät vastaa hervantalaisten omia kokemuksia Hervannan asumisesta. Tällainen Hervannan käsittely on varmasti herättänyt asukkaissa vastustusta. Se taas on saattanut vahvistaa heidän hervantalaista identiteettiään voimistamalla tunnetta siitä, että Hervanta on ”meidän asuinpaikka”, me tiedämme, minkälainen paikka tämä on ja millaista täällä on elää. Jotkut ”tosihervantalaiset” katsovat, että hervantalaisuus merkitsee vastarannan kiiskin luonnetta, sitä, että Hervannasta ollaan ylpeitä, vaikka sitä muut kuinka mollaisivat.

Aamulehti on aina kuvannut Hervannan omaksi erityiseksi alueekseen Tampereen sisällä. Kun Hervantaa rakennettiin, Aamulehti puhui voimakkaasti Hervannan puolesta ja mainosti sitä uutena, uljaana asuinalueena. Myöhemminkin Aamulehti on puhunut Hervannasta ”tytärkaupunkina” tai ”Tampereen tyttärenä” (Roivainen 2000). Hervanta on ollut esimerkki siitä ja tästä uudesta keksinnöstä. Aamulehdelle Hervanta on ollut kurioositeetti tamperelaisessa elämänmenossa, ei niinkään tasavertainen kaupunginosa muiden kaupunginosien joukossa. Hervantalaiset eivät ole tamperelaisten ”meitä”, he ovat korostetusti hervantalaisia. Voisi ehkä ajatella, että koska Hervannan ja muiden Tampereen lähiöiden välille tehtyä eroa on vaikea enää hävittää ihmisten mielistä, hervantalaiset yrittävät kääntää sen positiiviseksi. Heidän asuinpaikkansa onkin paljon hienompaa kuin muut. ”Ja missä on hienompaa kuin täällä!”

Tiedotusvälineiden esittämä Hervanta-kuva on myös herättänyt keskustelua hervantalaisten keskuudessa. Osa haastateltavista sanoo, että muiden kanssa on tullut puhetta siitä, mitä lehdessä on kirjoitettu Hervannasta ja sitten he ovat keskustelleet siitä, miten hyvä Hervannassa onkaan asua. Näin Aamulehti on ollut osaltaan rakentamassa hervantalaisten yhteisöllisyyttä.

Pitää kuitenkin ottaa huomioon myös se, että asukkaan identiteetti varmaankin vaikuttaa siihen, miten hän lukee Hervanta-juttuja. Vahva hervantalainen identiteetti on saattanut syntyä esimerkiksi siitä, että ihminen on paljon tekemisissä muiden hervantalaisten kanssa tai on yleensäkin kiinnostunut paikallisista asioista ja asuinalueensa kehittämisestä. Jos hänellä on voimakas hervantalainen identiteetti, hän kiinnittää juttuihin todennäköisesti muita enemmän huomiota ja häntä ärsyttää, jos Hervantaa kohdellaan epäoikeudenmukaisesti. Eli vaikka Hervannasta kertovat jutut vaikuttavat alueen asukkaiden identiteettiin, myös asukkaan identiteetti vaikuttaa siihen, miten tämä lukee juttuja.

Myös Hervannan alueen omalla ilmaisjakelulehdellä Hervannan Sanomilla saattaa olla osansa hervantalaisen identiteetin rakentamisessa. Monet haastateltavista pitävät Hervannan Sanomia tarkempana Hervannan asioiden kuvaajana kuin Aamulehteä, vaikkei siinä kovin paljon juttuja olekaan. Joidenkin mielestä lehti on tyhjänpäiväinen kauppojen ja seurakunnan yhteinen mainos- ja ilmoituslehdyykä. Joillekin Hervannan Sanomat on kuitenkin ”kotipaikan lehti” ja suurin osa haastateltavista suhtautuu siihen positiivisesti. Eräs haastateltava kuvaa sitä näin:

”Hervannan Sanomat luo selvästi niinku tämmöstä hervantalaisten hyvää yhteishenkeä ja kertoo hyvistä ja myönteisistä asioista ja tällaisista Hervannassa.”
(Nainen, s. 1950, 18 v. Hervannassa)

8.3.1 Vaiheittainen imagonmuokkaus

Arvelen, että Aamulehden vaikutus Hervannan ulkoiseen imagoon - ja sitä kautta ehkä myös hervantalaiseen identiteettiin - on ollut erilainen eri aikoina. Ensimmäinen vaihe oli Hervannan rakennusvaihe ja sen alkuajat. Tuolloin Hervannasta kirjoitettiin positiivisia juttuja, joissa korostettiin sitä, miten uljas ja erilainen lähiö Hervannasta tulee. Hervanta oli erilainen kuin muut, mutta hyvässä mielessä.

Toisessa vaiheessa jutuissa alkoivat ehkä korostua Hervannan ongelmat, kuten yleensäkin lähiökirjoittelussa. Hervannasta tulikin julkisuudessa ongelmalähiön arkkityyppi. Vaikka tämä ei välttämättä pidä paikkaansa Hervanta-kirjoittelua selvittäneiden tutkimusten

valossa, hervantalaisten mielestä kirjoittelu on jossakin vaiheessa ollut hyvin kielteistä. Ainakin Hervanta-kuvitus on kertonut tarinaa ankeasta kivierämaasta (Hellsten 2000).

Kolmas vaihe Hervanta-kirjoittelussa on viime vuosien melko myönteinen ja aiempaa monipuolisempi Hervanta-kirjoittelu. Toimittajat ovat yrittäneet jo päästä sisälle hervantalaiseen elämänmenoon. Ehkä on jopa kuunneltu vähän enemmän sitä, mitä mieltä hervantalaiset itse ovat asioista. Useiden tämän tutkimuksen haastateltavienkin mielestä Hervanta-kirjoittelu on muuttunut aikaisempaa positiivisemmaksi.

Näissä eri vaiheissa julkisuus on muovannut Hervannan imagon ohella hervantalaista identiteettiä eri tavoin. Ensimmäisessä vaiheessa se on saattanut rakentaa hervantalaaisuutta positiivisessa mielessä, pyrkinyt yhdistämään eri puolilta maata tulleita Hervannan asukkaita. Joka tapauksessa se on luonut tietoisuutta Hervannan olemassaolosta myös uusille hervantalaisille.

Toisessa vaiheessa kielteinen julkisuus on saattanut aluksi olla asukkaidenkin mielestä oikeutettua, mutta jatkuessaan se on alkanut ärsyttää ja herättää asukkaissa vastustusta. Hehän ovat itse kokeneet Hervannan aivan kelpo asuinpaikaksi. Tässä vaiheessa julkisuus on saattanut vahvistaa hervantalaissyhteisöä, koska yhteisön on täytynyt ”liittoutua yhteen” (vaikkakin lähinnä mielikuvatasolla) vastustamaan vääränlaista ulkoista imagoa.

Kolmannessa vaiheessa hervantalaiset ovat olleet periaatteessa tyytyväisiä alueen julkisuuden muuttumiseen positiivisemmaksi, mutta ongelmana on ollut se, että positiivisissa jutuissa muistutetaan Hervannan vanhasta ja asukkaiden silmissä vanhentuneesta imagosta. Asukkaiden yhteisyyttä rakentavalle ”imagonparannusprojektille” on siis edelleen tarvetta.

8.4 Syntykö hervantalainen identiteetti Hervannan imagon vastustamisesta?

Suurin osa hervantalaisista on siis sitä mieltä, että muilla on Hervannasta edelleen kuva, joka perustuu Hervannan alkuaikojen ongelmiin. He eivät kiellä, etteikö ongelmia olisi joskus ollut – erityisesti silloin kun alueelle tuli paljon ihmisiä eri puolilta maata - mutta heidän mielestään Hervanta on muuttunut parempaan suuntaan. Siksi he kokevat, että Hervannan ulkoinen imago on väärä. Muiden vanhat ennakkoluulot ovat säilyneet, jos he eivät ole käyneet Hervannassa viime vuosina eivätkä ole nähneet sen muutosta betonierämaasta viihtyisäksi, luonnonläheiseksi ja rauhalliseksi lähiöksi.

Haastateltavat halusivat, että muiden mielikuvat Hervannasta korjaantuisivat. Erityisesti ”tosihervantalaiset” puolustavat Hervantaa ja kertovat siitä muille positiivisia asioita,

jotta paikan ulkoinen imago kohenisi. Joillekin haastateltaville muiden mielikuvien vastustamisesta näyttää tulleen osa heidän identiteettiään. Mielikuvia täytyy korjata kertomalla Hervannan hyvistä puolista ja olemalla ylpeä Hervannasta ja siellä asumisesta. Voi olla, että tämä ”paine” Hervannan kuvan muuttamisesta vaikuttaa myös näiden haastateltavien puheeseen Hervannasta ja saa heidän välttelemään alueen huonojen puolien esiin tuomista.

Kaikille Hervannan huonon maineen vastustaminen ei ole yhtä tärkeää. Jotkut ajattelevat, että ennakkoluulot ovat aivan oikeutettuja, koska heillä ei itselläänkään ole Hervannasta kovin hyvä kuva. Positiiviseen sisäinen imago liittyy useimmiten vahvaan hervantalaiseen identiteettiin. Se, että jotkut niistäkin, joilla ei ole voimakasta hervantalaista identiteettiä, olisivat valmiita liittymään yhteen toisten kanssa Hervantaa puolustaakseen, on mielestäni kuitenkin merkki siitä, että oman asuinalueen puolustaminen toisten mielipiteitä vastaan yhdistää asukkaita.

8.5 Hervannan imagon ja hervantalaisen identiteetin kohtaupaikka

Hervannan imago ja hervantalainen identiteetti kohtaavat mielestäni siinä, missä ihmiset kuvaavat Hervantaa ja hervantalaisuutta. Haastateltavat kertovat Hervannasta hyvin samanlaisin sanoin; esiin tulevat luonnonläheisyys, hyvät ulkoilumahdollisuudet ja palvelut. Puhe muodostuu lähes täydelliseksi vastakohtaksi Hervannan ulkoiselle imagolle.

Hervantalaisten onkin varmasti hankalaa, ellei mahdotonta, kuvata Hervantaa ja hervantalaisuutta ilman viittausta vallitsevaan Hervanta-kuvaan eli Hervannan ulkoiseen imagoon. Heillä ei välttämättä ole sanoja eikä keinoja kertoa siitä muuten kuin vertaamalla sitä siihen Hervannan julkikuvaan, joka on muidenkin nähtävissä ja ymmärrettävissä. Koska Hervanta on asukkaiden mielestä ulkoiselta imagoltaan levoton betonierämaa, jossa tapahtuu paljon rikoksia ja joka on asuinympäristönä epämiellyttävä, he kertovat ulkopuoliselle, ettei asia ole näin. Hervanta on rauhallinen ja luonnonläheinen asuinpaikka, siellä asuu enimmäkseen tavallisia ”kunnon” ihmisiä, hienoimmilla aluilla jopa Tampereen rikkaimpia ihmisiä, ja että Hervanta on ylipäänsä viihtyisä asuinalue. Nämä ovat Hervannan sisäisen imagon, mutta samalla myös hervantalaisen identiteetin tärkeitä rakennuspuita.

Hervannan sisäinen imago eli se, miten asukkaat kuvaavat Hervantaa, ja asukkaiden kokema hervantalaisuus (ne menevät tässä osittain päällekkäin, ks. myös kuvio 1) ovat toisenlaiset kuin se imago, joka heille on ulkopuolelta annettu. Samalla ne ovat kuitenkin vahvasti ulkoa ohjautuvia.

9. POHDINTAA

H: (...) Niin no Helsingin Sanomissa on ollu hyviä hyviä tuota tuota sarjakirjotuksia paikallisista ongelmalähiöistä ja sitten on seurattu niitä ett siinä on on käyty läpi jonkun Helsingin osan historiaa viimesen kolmenkymmenen vuoden ajalta, katsottu mihin suuntaan se on kehittyny. Ne on ollu ihan hyviä hyviä artikkeleja minusta. Niissä onkin joutunu toimittaja tekemään töitä.

(...)

T: No minkälaisia ja minkätyyppisiä juttuja sä haluaisit lukee Aamulehdestä, Hervantaan liittyviä?

(pitkä tauko)

H: No joo. Tässön kuitenkin onko toi nyt Hervantaa toi mejän Ruskon alue mutta olis ihan kiva että joku kertois minkälaista yritystoimintaa täällä on koska se ei juuri tule ilmi. Ääh (pitkä tauko) ja olis tietysti hyvä jos jos lehti toimis enemmän kun kuitenkin on näin isosta isosta asukasmäärästä kyse niin tämmösenä äänitorvena. Mutt tietysti se vaatis sen että pitäs varmaan ihmisiä saada aktivoitua puhumaan suunsa puhtaaksi. Mutt se ei taida näin passiivisessa maassa onnistua mitä Suomi on. (Mies, s. 1970, 6 v. Hervannassa)

Hervantalaiset torjuvat Hervantaa koskevan kirjoittelun, jos se ei sovi heidän omaan kuvaansa asuinpaikastaan. Tällöin he eivät voi identifioitua julkisuuskuvaansa. Heidän mielestään se on erityisesti aikaisemmin ollut selvästi negatiivinen ja nykyäänkin Aamulehden Hervantaa koskevissa jutuissa viitataan edelleen Hervannan pahamaineiseen menneisyyteen. Ulkopuolisten on luultavasti ollut helpompi ottaa vastaan tiedotusvälineiden Hervanta-juttuja kuin hervantalaisien itsensä. Muualla asuvat ovat voineet helposti sovittaa negatiiviset Hervanta-jutut omiin mielikuviinsa Hervannasta, koska jutut eivät ole riidelleet valmiiden mielikuvien kanssa.

Hujanen ja Pietikäinen (2000, 19) toteavat, että jos uutinen esimerkiksi maakunnasta tai etnisestä ryhmästä on tunnistamaton tai epärelevantti maakunnan asukkaalle tai etnisen ryhmän jäsenelle, teksti jää vieraaksi ja lukematta. Jos alueen ihmisten tai etnisten ryhmien jäsenten nimissä puhuvatkin virkamiehet tai lehti itse, lukijalle ei rakennu osallistuvat kansalaisen identiteettiä. Tällöin ”meidän” tehtävä ei ole osallistua julkiseen keskusteluun, vaan seurata, mitä seurauksia politiikan, talouden ja hallinnon julkisten toimijoiden päätöksillä on.

Suurin osa haastateltavista haluaisi tiedotusvälineiden kertovan rehellisesti Hervannan elämästä: siitä, mitä siellä tapahtuu, sekä tavallisesta arkielämästä ja tavallisista hervantalaisista. Jos hervantalainen kertoisi itse elämästä Hervannassa, se saattaisi muuttaa Hervannan imagoa. Hervantalaiset olisivat itse parhaita imagonmuokkaajia. Haastateltavat eivät kuitenkaan haluaisi, että lehdessä jätettäisiin kertomatta alueen ongelmista. Heidän mielestään

tiedotusvälineissä pitää kertoa rehellisesti, miten asiat ovat, mutta huonoilla puolilla ei saa mässäillä. Eikä Hervantaa tarvitsisi mainita aina ikävien uutisten otsikoissa, koska silloin lehteä selaavalle jää mieleen vain, että Hervannassa on taas sattunut jotakin kielteistä.

Kun Helsingin Sanomien kaupunkisivujen toimittaja Juha Honkonen oli kirjoittanut lehden kaupunginosia käsittelevässä sarjassa Kontulan puliukoista, hän oli saanut vihaista palautetta. Kun Honkonen oli kysynyt soittajilta, olisiko lähiön puliukoista pitänyt jättää kertomatta, soittajat olivat vastanneet, ettei tietenkään. Virheenä oli ollut, että toimittaja oli nostanut heidät esiin heti eräästä lähiöstä kertovan juttusarjan alussa, eivätkä lukijat enää olleet kiinnittäneet huomiota seuraaviin myönteisiin juttuihin. (Honkonen 11.8.2001, B 8.)

Minusta olisi edelleen tutkimisen arvoista, mikä olisi lukijoiden ja lähiöasukkaiden mielestä oikea tapa kirjoittaa lähiöistä. Miten saavutettaisiin tasapaino Hervantaa koskevien hyvien ja ikävien asioiden kertomisessa? Onko esimerkiksi Hervannan mainitsemisella rikosuutisten otsikoissa muuta merkitystä kuin se, että se saattaa vahvistaa lukijan mielikuvaa Hervannasta levottomana paikkana? Entä pitäisikö sanomalehdessä kertoa vain niistä asioista, joita lähiöasukkaat itse haluavat kertoa asuinpaikastaan? Rakentaisiko se paikalle imagoa, joka vastaisi asukkaiden omaa kokemusta paikasta? Pitäisikö kynä antaa asukkaille itselleen?

9.1 Ikuiset stereotypiat?

Olen viime aikoina huomannut tiedotusvälineissä usein hyvin samantapaista lähiöidenpuolustuspuhetta kuin tässä tutkimuksessa on tullut esiin. Sinä aikana, kun olen tehnyt tätä työtä, silmiini on sattunut mielipidekirjoituksia ja myös joitakin lehtijuttuja, joissa lähiöiden asukkaat puhuvat asuinalueistaan samankaltaisin ilmaisuin. Asukkailla tuntuu olevan aina melko yhdenmukaiset perustelut sille, miksi oma lähiö on ihan kelvollinen ja mukava asuinpaikka. En väitä, etteivät perustelut olisi tosia; usein lähiöissä ovat esimerkiksi palvelut ja luonto lähellä ja useimmille ne ovat rauhallisia ja mukavia asuinpaikkoja.

Esimerkiksi Helsingin Sanomat kirjoitti elokuun alussa Helsingin Merihaasta. Merihakaan rakennettiin 1970-luvun alussa tornitaloja, ja alue on saanut osakseen voimakasta arvostelua. Merihaka-seuran monivuotinen puheenjohtaja Timo Puska sanoo lehden haastattelussa (Laine, 5.8.2001, B 11), että ”Ryöpytys loukkasi meitä kauheasti, sillä jokainenhan on ylpeä omasta alueestaan”.

Lehti kertoo, että tornitalot on opittu vähitellen hyväksymään osaksi kaupunkikuvaa ja kielteinen kommentointi on Puskan mukaan alkanut vähentyä. Puska kertoo,

että suurin osa asukkaiden muutosta tapahtuu Merihaan sisällä eli alueelta ei hevin lähdetä pois. ”Merihaka on siitä erikoinen paikka, että se on kuin kaupunki kaupungin keskellä. Tai oikeastaan kylä, jonka kaikki 2500 asukasta kokevat omaksi, yhtenäiseksi alueekseen.” Puska pitää myönteisenä myös sitä, että kaikki on lähellä: Hakaniemen tori ja kaupat, oma urheilutalo tenniskenttineen ja monet yhteistoimintatilat.

Mietin, onko lähiöasukkaiden puhe asuinalueistaan nykyisin jopa stereotyyppisempää kuin tiedotusvälineiden lähiökirjoittelu. Esimerkiksi Helsingin Sanomat teki aiemmin tänä vuonna juttusarjan (Täällä Kontula, Täällä Myllypuro jne.), joissa yritettiin selvästi tuoda esiin lähiöiden eri ulottuvuuksia kyselemällä asukailta, millaista paikassa on asua, mitkä ovat alueen ongelmia ja mikä toisaalta tuo asukkaille iloa.

Lähiöiden asukkaat ja tiedotusvälineet näyttävätkin puhuvan toistensa ohi. Vaikka tiedotusvälineet yrittävät ilmeisesti tehdä aiempaa moniarvoisempia juttuja lähiöistä, joidenkin asukkaiden mielestä tiedotusvälineiden (ja ainakin muualla asuvien) asenteet lähiöitä kohtaan ovat edelleen negatiivisia. Vaikka esimerkiksi hervantalaisista monet eivät syytäkään tiedotusvälineitä enää nykyisin negatiivisesta kirjoittelusta, jossakin vanhaa mainetta silti pidetään yllä. Ja vaikka muiden asenteet ovat muuttuneet, asukkailla on edelleen tarve puolustella lähiössä asumistaan.

Lähiöiden asukkaat ja ”muut” (muualla asuvat ja tiedotusvälineet) ovat ikään kuin polarisoituneita. Lähiöasukkaat on tehty tiedotusvälineissä ”toisiksi”, mutta samaan aikaan he itse asettavat tiedotusvälineiden edustajat ”toisiksi”. Tämä on tyypillistä stereotyyppisessä keskustelussa. Kumpikin osapuoli jää toiselle vieraaksi, toiseksi, kummajaiseksi.

9.2 Yrityksiä toimittajien ja lukijoiden lähentämiseksi

Lukuisat kansalaisjournalismikokeilut ovat yrittäneet löytää ratkaisua siihen, miten lukijoiden ja toimittajien välistä kuilua voitaisiin kaventaa. Kansalaisjournalismi on journalismin uudistusliike, joka lähti liikkeelle 1990-luvulla Yhdysvalloista. Sen keskeisenä ajatuksena on, että journalismi ja journalistit ovat vieraantuneet yleisöstään. Kansalaisjournalismin lähtökohtiin kuuluu sanomalehden julkisen palvelun rooli paikallisessa yhteisössä sekä yhteisön arjesta nousevien keskustelunaiheiden, asioiden ja ongelmien esiin nostaminen. (ks. Rosen 1999.)

Journalismin on Rosenin (teoksessa Kunelius & Heikkilä 1996) mielestä luovuttava omasta totaalisen ulkopuolisen ihanteestaan ja myönnettävä, että se on osa niitä yhteisöjä, joista se kertoo. Siksi journalismin pitää tuoda ihmisille nykyistä enemmän mahdollisuuksia osallistua

julkiseen keskusteluun. Kansalaisjournalismin kokeiluja yhdistää pyrkimys muuttaa journalismin käsittelemiä asioita ja niiden käsittelyn näkökulmia sellaisiksi, että ne paremmin vastaisivat yleisön arkista näkökulmaa ja puhuttelisivat ihmisiä osallisina yhteisissä ongelmissa. (Kunelius & Heikkilä 1996, 2-3.) Tämäkin tutkimus liittyy yhteen kokeiluun, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen ja Aamulehden lähiöjournalismiprojektiin.

Haastattelujen teon aikaan Aamulehti julkaisi juuri tiedotusopin opiskelijoiden kirjoittamaa juttusarjaa Hervannasta. Moni haastateltava oli huomannut, että Hervannasta oli ollut aikaisempaa enemmän juttuja ja että toimittaja oli näyttänyt todellakin käyneen Hervannassa. Jutut vaikuttivat haastateltavien mielestä positiivisilta. Ehkä opiskelijoilla oli erilainen asenne Hervantaa kohtaan kuin Aamulehden vakituisilla toimittajilla. Asenne johtui myös varmasti opiskelijoiden saamasta evästyksestä juttujen tekoon; tarkoituksenahan oli kokeilla kansalaisjournalismin tuottamista Hervannassa. Opiskelijoille annettiin tehtäväksi tuoda tavallisia kansalaisia keskustelemaan yhteisön ongelmista ja kehittelemään niihin ratkaisuja. Ohjeena oli käsitellä Hervantaa ennakkoluulottomasti ja tasapuolisesti. (Puhakka, 1997, 1.)

Projektiin osallistunut opiskelija Kimmo Puhakka (1997, 19) ihmettelee kuitenkin, miksi Aamulehti kerran toisensa jälkeen kumosi myönteiset ja neutraalit jutut otsikoilla ja valokuvilla. ”Koska otsikon ja alarivin on perinteisesti oltava saman mittaisia, niihin lisäiltiin täytesanoja ja –päätteitä, jotka usein muuttivat sävyä kielteisemmäksi. (...) Aamulehden valokuvat suorastaan torpedoivat muutaman jutun sanoman.” Opiskelijoiden yhteyshenkilö Aamulehdessä kirjoitti sarjan ensimmäisen jutun seuraksi kolumnin, jossa hän esitteli juttusarjan ideaa. Vaikka kolumnin sävy olin sovitteleva, sen sana- ja asiavalinnat kertoivat Puhakan mukaan muusta. ”Kirjoittaja muistuttaa moniongelmaisia täynnä olevista kerrostaloista ja Pohjois- ja Etelä-Hervannan reviiirijaosta. Myös yläpuolella olemisen sävyä välittyy: tekstissä ’opiskelijat ovat jalkautuneet Hervantaan katsomaan tytärkaupungin elämää ihmisten tasolta.’” Puhakka kysyykin, onko Hervanta-kielteisyys Aamulehden toimituskunnan selkäytimessä.

Jos jo vuosia töitä tehneillä toimittajilla on selkäytimessä tietynlainen ylenkatse lähiötä kohtaan, kannattaisi mielestäni miettiä, miten se vältettäisiin tulevien toimittajien kohdalla. Olisiko toimittajakoulutuksessa korostettava kansalaisjournalistista asennetta toimittamiseen vai olisiko ratkaisu se, että kaikilla olisi pääsy julkisuuteen?

Elizabeth Blanks Hindman (1998) on tutkinut viestinnän, demokratian ja yhteisön suhteita yhdysvaltalainen kaupunginosalehden kautta. Kyseinen lehti, Alley, toimii lähiön ainoana yhteisenä äänenä kaupungin etnisesti monimuotoisimmalla ja köyhimmällä alueella. Sen tavoitteena on esittää uutiset ja mielipiteet lähiön näkökulmasta, joka on usein täsmälleen

vastakkainen verrattuna siihen kuvaan, joka lähiöstä esitetään kahden kaupungin johtavan sanomalehden sivuilla (Blanks Hindman 1998, 27).

Lehden päätoimittaja ja työntekijät näkevät itsensä demokratian asiamiehiksi. Ensinnäkin lehti tarjoaa mahdollisuuden osallistua lähiökulttuurin luomiseen, koska se on ilmainen ja laajalti jaettu ja se ottaa vastaan kirjeitä ja juttuja keneltä tahansa. Toiseksi se rohkaisee osallistumaan lähiön asioihin, koska se kirjoittaa yhteisön yhdistyksistä, politiikasta ja muista toiminnoista, ja kolmanneksi päätoimittaja ja kirjoittajat ovat sitoutuneet lähiöön. Lisäksi lehti ei vetäydy konflikteista, vaan se tarjoaa foorumin eri ryhmien keskustelulle. Päämääränä ei aina niinkään ole konfliktin ratkaiseminen kaikkia tyydyttävällä tavalla, vaan se, että konfliktin osapuolet ymmärtäisivät toisiaan paremmin. (Blanks Hindman 1998, 37 – 38.)

Myös Suomessa on kokeiltu sitä, että lukijat päästetään kertomaan, mitkä ovat heistä tärkeitä aiheita julkisuudessa käsiteltäviksi. Savon Sanomissa toteutettiin kolme kokeiluhanketta vuosina 1998 ja 1999. Niihin kutsuttiin yhteensä 46 kansalaista keskustelemaan itseään askarruttavista ajankohtaisista ongelmista. Tavoitteena oli antaa ihmisille tilaisuus päästä julkisuuteen, tuottaa kiinnostavia juttuaiheita ja näkökulmia sekä virittää alueella julkista keskustelua kansalaisten esiin nostamista teemoista. (Heikkilä & Kunelius 2000.)

Heikkilän ja Kuneliuksen mukaan kokeilut vahvistivat ajatusta siitä, että tiedotusvälineiden tulisi kehittää kykyään nähdä julkisen huomion arvoisia asioita yhtä monitasoisesti kuin kansalaiset näyttävät niitä tarkastelevan. Paikallislehtien olisi avauduttava yleisemmille ja abstraktimmille kysymyksille, maakunnallisten ja valtakunnallisten tiedotusvälineiden olisi puolestaan löydettävä paikallisuus. (Heikkilä & Kunelius 2000, 33, 97.)

Heikkilä ja Kunelius (emt., 99) esittävät toiveen, että julkisuudessa avauduttaisiin keskustelemaan ongelmista. Toimitusten pitäisi kehittää tiedonhankintatapojaan ja uusia juttutyyppejä ja kuntahallinnon pitäisi höllentää ajatusta siitä, että julkisuutta pitää ensisijaisesti kontrolloida ja luottaa siihen, että julkinen keskustelu elävöittää kuntaa todennäköisesti paremmin kuin tarkasti suunniteltu imagonrakennus. Ongelmien avoin käsittely voi lisätä kuntalaisten onnellisuuden tunnetta ja viihtymistä.

Jos Hervannankin asioita pääsevät määrittelemään vain virkamiehet, ei esille välttämättä nouse asioita ja ongelmia, joita alueen asukkaat pitävät merkityksellisinä. Eivät hervantalaiset ainakaan tämän tutkimuksen perusteella vastusta ongelmista kirjoittamista, he ennemminkin toivovat, että asioita käsiteltäisiin monipuolisesti eri näkökulmista ja kaikista lähiöistä tasa-arvoisesti. Mielestäni olisi oikein Hervantalaisia kohtaan, jos he voisivat kokea olevansa lehtienkin palstoilla samanarvoisia muiden tamperelaisten kanssa ja että he pääsisivät

itse määrittelemään hervantalaisuutta virkamiesten ja asiantuntijoiden sijaan. Hervannastakin voisi tulla osa oikeaa kansalaisyhteiskuntaa eikä vain esimerkki ylhäältä päin ohjatusta yhteiskunnasta.

9.3 Lopuksi

Ongelmia tässä työssä on aiheuttanut erityisesti se, ettei haastatteluja kerätty oman tutkimusongelmani selvittämistä varten, vaan aivan toisesta lähtökohdasta. Kysymykset haastateltavien paikkaidentiteetistä olivat haastatteluissa aivan pieni seikka, vaikka vastaukset olisivat olleet minulle hyvin tärkeitä. Haastatteluja oli tekemässä useita ihmisiä, jotka painottivat eri asioita. Kaikilta haastateltavilta ei esimerkiksi kysytty, tuntevatko he itsensä hervantalaiseksi. Haastattelijat eivät myöskään aina tehneet jatkokysymyksiä niistä asioista, jotka minua erityisesti kiinnostivat. Siksi jouduin etsimään itseäni kiinnostavaa puhetta usein hyvin laajasta osasta haastattelua ja tulkitsemaan haastateltavien vastauksia.

Aineiston keräämisen tapa vaikutti siihen, mitä identiteettinsä osaa haastateltavat korostivat. Haastateltavat puhuvat nimenomaan hervantalaisina, he ovat tiettyssä, tutkijoiden ”antamassa” identiteettitilanteessa. Haastatteluissa heräteltiin nimenomaan haastateltavien kollektiivista identiteettiä esimerkiksi kyselemällä, miten muut ihmiset ja Aamulehti suhtautuvat Hervantaan. Haastateltavia houkuteltiin puhumaan ”meinä”, hervantalaisina. Tämä varmaankin vahvisti hervantalaisnäkökulmaa keskustelussa esiin tulleisiin asioihin.

Vaikka haastateltavien jako erilaisiin hervantalaistyyppeihin oli vaikeaa ja kohteli ehkä joitakin haastateltavia kaltoin, se antoi mielestäni melko hyvän kuvan siitä, miten eri tavoilla haastateltavat suhtautuvat Hervantaan ja siellä asumiseen. Tyypittely auttoi selvittämään sitä kuvaa, joka itselläni etukäteen oli haastateltavien identiteetistä.

Käsittelin haastateltavia kuitenkin melko pitkälti yksilöinä ja ehkä työtä kirjoittaessani mielessäni ovat koko ajan olleet haastateltavien ääripäät. Voi olla, että teksti on liian yleistävää eivätkä haastattelut vielä tarkemmin luokiteltuina olisi antaneet aivan samanlaisia tuloksia. Yritin tietysti tehdä luokitteluistani nytkin mahdollisimman paikkansa pitäviä. Mielestäni olen kuitenkin saanut jonkinlaisen yleiskuvan hervantalaisten suhteesta hervantalaisuuteen ja julkisuuteen.

Lisähaastattelut vaikkapa samojen haastateltavien kanssa olisivat voineet olla tarpeen, jotta olisin saanut käsiteltäväkseni enemmän puhetta haastateltavien identiteetistä ja mahdollisesti enemmän tietoa siitä, kuinka suuri vaikutus juuri tiedotusvälineillä on ollut

hervantalaiseen identiteettiin. Tällöin olisin myös voinut saada kaikilta haastateltavilta nyt puuttunutta tietoa esimerkiksi siitä, kuinka paljon he ovat tekemisissä muiden hervantalaisten kanssa. Olisin silloin voinut ehkä kertoa enemmän mm. siitä, mitkä asiat vaikuttavat asukkaiden Hervantaan sitoutumiseen.

Haastateltavia ei oikeastaan ole tarpeeksi, että voisin todella määritellä hervantalaisen identiteetin tai kertoa yleistäen, mitä hervantalaiset ajattelevat siitä ja tästä. Mielestäni aiemmin tehdyt tutkimukset, jotka pitkälti tukevat tässä työssä saamiani tuloksia, antavat tähän työhön yhdistettynä kuitenkin mahdollisuuden puhua hervantalaisista suurempana joukkona kuin vain 55 haastateltavana.

LÄHTEET

Aarnio, Aulis (1999) *Identiteettiä etsimässä. Pirkanmaan kulttuuriselvitys*. Pirkanmaan liitto, sarja B, julkaisu nro 51.

Alasuutari, Pertti (1994) *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Anderson, Benedict (1991) *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London, New York: Verso.

Biddle, Bruce J. (1979) *Role Theory. Expectations, Identities and Behaviors*. London: Academic Press.

Blanks Hindman, Elizabeth (1998) Community, Democracy, and Neighbourhood News. *Journal of Communication*, Spring 1998, 27 – 39.

Boulding, Kenneth E. (1956) *The Image*. (alkuteos 1956) The University of Michigan Press and Don Mills, Canada.

Broman, Eeva-Liisa (1994) Pohjoismaisia kokemuksia lähiöiden korjaamisesta. Haverinen, Riitta (toim.) *Ihminen lähiökehittämisessä: Näkökulmia sosiaalisen sisältöön*. STAKES, raportteja 145, Jyväskylä, 51 – 74.

Cooper, Mick & Rowan, John (1999) *The Plural Self: Multiplicity in Everyday Life*. London: Sage.

Dayan, Daniel & Katz, Elihu (1992) *Media Events: The Live Broadcasting of History*. Cambridge, Massachusetts and London, England: Harvard University Press.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1996) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja C 13, Rovaniemi.

Goffman, Erving (1990) *The Presentation of Self in Everyday Life*. (alkuteos 1959) Harmondsworth, Middlesex, England: Penguin Books.

Hall, Stuart (1988) Kulttuuritaistelu ja vastarinta. Allardt, Erik, Hall, Stuart & Wallerstein, Immanuel: *Maailmankulttuurin äärellä*. Jyväskylän yliopisto, Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 11, 68 – 86.

Hall, Stuart (1990) Cultural Identity and Diaspora. Rutherford, Jonathan (ed.) *Identity. Community, Culture, Difference*. London: Lawrence & Wishart, 222 – 237.

Hall, Stuart (1999) *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.

Hartfiel, Günter (1976) *Wörterbuch der Soziologie*. Stuttgart: Kröner.

Heikkilä, Heikki & Kunelius, Risto (2000) *Julkisuuskoe. Kansalaiskeskustelun opetuksia koneistoille*. Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 21, Vammala.

Hellsten, Iina (2000) Kansalainen kivierämaassa: Aamulehden Hervanta-kuvituksen analysointia. Kunelius, Risto (toim.) *Juttuja lähiöstä*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, julkaisuja, sarja A 93, 56 - 79.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1982) *Teemahaastattelu*. Helsinki: Gaudeamus.

Hujanen, Jaana (1997) Media alueellista identiteettiä rakentamassa. Virtapohja, Kalle (toim.) *Puheenvuoroja identiteetistä. Johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 97 – 112.

Hujanen, Jaana (2000) *Journalismin maakunnallisuus. Alueellisuuden rakentuminen maakuntalehtien teksteissä ja tekijöiden puheissa*. Jyväskylä Studies in Communication 11. Jyväskylän yliopisto.

Hujanen, Jaana & Pietikäinen, Sari (2000) Syrjäinen ja aito, vallan pitäjä ja ulkopuolinen. Paikka ja etnisyys 'meidän' ja 'toisten' rakentumisena journalismissa. *Tiedotustutkimus* 4/2000, 4 – 21.

Häikiö, Liisa (toim.) (1997) *Lähiöt kaupungin rakentajina*. Tampereen yliopisto, sosiaalipoliittikan laitos, Asumisen ja ympäristön tutkimuksen yksikkö, työpapereita, 1/1997.

Ihonen, Markku (2000) Mediakummajainen? Herätysliikkeen julkisuusongelmien äärellä. *Tiedotustutkimus* 4/2000, 68 – 78.

Ikävalko, Elisa (1996) Organisaatiot julkisuuden pelikentillä. Uimonen, Risto & Ikävalko, Elisa: *Mielikuvien maailma. Miten mediajulkisuutta muokataan ja imagoja rakennetaan?* Helsinki: Inforviestintä.

Karvonen, Erkki (1999) *Elämää mielikuvayhteiskunnassa. Imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa*. Helsinki: Gaudeamus.

Kaunistmaa, Pekka (1997) Mitä on kollektiivinen identiteetti? Virtapohja, Kalle (toim.) *Puheenvuoroja identiteetistä. Johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 37 – 54.

Kivikuru, Ullamaija (1990) *Muinaisjäänne vai villakoiran ydin? Keskustelua paikallisuudesta tiedonvälityksessä*. Helsingin yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisu, sarja 1A/1990/8.

Kivikuru, Ullamaija (1998) Identiteetit viestinnässä. Kivikuru, Ullamaija & Kunelius, Risto (toim.) *Viestinnän jäljillä. Näkökulmia uuden ajan ilmiöön*. Juva: WSOY, 319 – 338.

Kivikuru, Ullamaija (2000) Kansalaisten yhteisyys ja ”he”. Tapper, Helena (toim.) *Me median maisemissa. Reflektioita identiteettiin ja mediaan*. Helsinki: Palmenia-kustannus, 11 – 50.

Koivula, Ulla-Maija, Lehtonen Anja, Rautio, Pertti & Sinisalo, Hannele (1972) *Hervanta-tutkimus*.

Tampereen yliopisto, sosiaalipsykologian pro gradu –tutkielma.

Kortteinen, Martti (1982) *Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kunelius, Risto (2000) Maakuntalehti ja lähiö: suunnitelmakapitalismin kaksoset. Kunelius, Risto (toim.) *Juttuja lähiöstä*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, julkaisuja, sarja A 93, 1 – 27.

Kunelius, Risto & Heikkilä, Heikki (1996) Public Journalism. Journalismi julkisen harkinnan areenana. Yleisradio Oy, tasa-arvotoimikunnan julkaisuja, sarja B:1/1996.

Kunelius, Risto, Hellsten, Iina & Renvall, Mika (2000) Hankittuja ominaisuuksia: Hervanta ja hervantalaiset Aamulehden uutisvirrassa. Kunelius, Risto (toim.) *Juttuja lähiöstä*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, julkaisuja, sarja A 93, 107 – 135.

Kunnallisalan kehittämissäätiö (1997) *Kansalaismielipide ja kunnat. Ilmapuntari 1997*. Kunnallisalan kehittämissäätiön Polemia-sarjan julkaisu nro 27.

Lehtonen, Heikki (1990) *Yhteisö*. Tampere: Vastapaino.

Lehtonen, Jaakko (1997) Kansallinen identiteetti ja yhteisöidentiteetti – käsitteitä ja käsityksiä. Virtapohja, Kalle (toim.) *Puheenvuoroja identiteetistä. Johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 21 – 36.

Liebkind, Karmela (1984) Enemmistövalta ja etnisen vähemmistön identiteetti. Myllyniemi, Rauni & Helkama, Klaus (toim.) *Sosiaalipsykologian näköaloja*. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY, 152 – 166.

Moring, Inka (2000) Heimojen maa? Paikallistamisen politiikka ja identiteetti alueellisissa lehdissä. Tapper, Helena (toim.) *Me median maisemissa: Reflektioita identiteettiin jamediaan*. Helsinki: Palmenia, 80 – 113.

Mustonen, Anu (1997) Media ja identiteetti. Virtapohja, Kalle (toim.) *Puheenvuoroja identiteetistä. Johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 145 – 159.

Mäkinen, Elisa, Määttä, Veikko, Puranen, Pekka & Vähätalo, Kaija (1975) *Hervanta eilen, tänään, huomenna*. Tampereen yliopisto, psykologian ja sosiologian pro gradu –tutkielma.

Mäkinen, Mirva (1997) Asuminen ja kaupunki. Häikiö, Liisa (toim.) *Lähiöt kaupungin rakentajina*. Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan laitos, Asumisen ja ympäristön tutkimuksen yksikkö, työpapereita, 1/1997, 17 – 24.

Närhi, Mikko (1993) *Hervanta - Vuorenpeikkojen maa*. Tampereen kaupunginosat, julkaisusarja 2, Tampere.

Paasi, Anssi (1984) *Aluetietoisuus ja alueellinen identiteetti ihmisen spatiaalisen sidoksen osana*. Suunnittelumaantieteen yhdistyksen julkaisuja 13.

Piirainen, Timo (1994) Vuorovaikutus asuinalueella ja sosiaalisten ongelmien kasautuminen. Haverinen, Riitta (toim.) *Ihminen lähiökehittämisessä: Näkökulmia sosiaalisen sisältöön*. STAKES, raportteja 145, Jyväskylä, 105 - 120.

Power, Anne (1994) Asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen. Haverinen, Riitta (toim.) *Ihminen lähiökehittämisessä: Näkökulmia sosiaalisen sisältöön*. STAKES, raportteja 145, Jyväskylä 1994, 11 – 49.

Rautio, Marjatta (1990) *Paikallislehti, yhteisö ja konflikti. Paikallislehden tehtävien ja sidonnaisuuksien tarkastelu Koillis-Lappi-lehden Vuotos-kirjoittelun pohjalta*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin pro gradu –tutkielma.

Rautio, Pertti (1989) ”Keitä me oikein olemme?” Suomalaisten identiteetin muutoksista. Suhonen, Pertti (toim.) *Suomi – muutosten yhteiskunta*. Juva: WSOY, 242 – 265.

Relph, E (1976) *Place and placelessness*. London: Pion Limited.

Ridell, Seija (2000) Kuuliainen kuluttaja vai kiihkeä kansalainen? Kunelius, Risto & Ridell, Seija (toim.) *Kaksi katsetta journalismiin*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, julkaisuja, sarja A 94, 79 – 180.

Roivainen, Irene (1999) *Sokeripala metsän keskellä. Lähiö sanomalehden konstruktiona*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1999:2.

Roivainen, Irene (2000) Hervanta – Tampereen tytär. Kunelius, Risto (toim.) *Juttuja lähiöstä*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, julkaisuja, sarja A 93, 28 – 55.

Roos J.P. (1996) Yhteisöllisyys ja kommunitarismi. *Tiede & edistys* 1/1996, 45 – 49.

Rosen, Jay (1999) *What Are Journalists For?* New Haven and London: Yale University Press.

Salomonsson, Anders (1996) Regionalitet som problem. Idvall, Markus & Salomonsson, Anders (red.) *Att skapa en region – om identitet och territorium*. Holstebro: NordREFO, 13 – 20.

Sihvola, Juha (2000) *Yksilönä yhteisössä. Näkökulmia paikallisuuteen, globalisaatioon ja hyvään elämään*. Kunnallisalan kehittämissäätiön Polemia-sarjan julkaisu nro 37.

Syrjälä, Leena, Ahonen, Sirkka, Syrjäläinen, Eija & Saari, Seppo (1994) *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Tampereen kaupunki (1993) *Hervanta 1993. Uuden ajan nousuvoimaa*. Tampereen kaupungin tutkimuksia ja selvityksiä 98.

Tapper, Helena (toim.) (2000) *Me median maisemissa: Reflektioita identiteettiin ja mediaan*. Helsinki: Palmenia.

Turkki, Teppo (1998) *Minuus mediassa: uusia identiteettejä metsästävässä*. Juva: WSOY.

Uimonen, Risto (1996) Katkeria kyyneliä ja makeita voittoja. Imagot, mielikuvat ja julkisuuden hallinta mediayhteiskunnassa. Uimonen, Risto & Ikävalko, Elisa: *Mielikuvien maailma. Miten mediajulkisuutta muokataan ja imagoja rakennetaan*. Helsinki: Inforviestintä.

Uimonen, Risto & Ikävalko, Elisa (1996) *Mielikuvien maailma. Miten mediajulkisuutta muokataan ja imagoja rakennetaan?* Helsinki: Inforviestintä.

Vesterinen, Eija (1998) *Paikka-identiteetin ilmeneminen kahdella tamperelaisella asuinalueella*. Tampereen yliopisto, psykologian pro gradu –tutkielma.

Woodward, Kathryn (ed.) (1997): *Identity and Difference*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage.

JULKAISEMAT TOMAT LÄHTEET

Kunelius, Risto (1997) *Lähiöjournalismin läksyjä I. Lähiöjournalismi-hankkeen ensimmäisen toimintavuoden yhteenvetomuistio*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, Journalismin tutkimuksen ja kehitystyön yksikkö, Lähiöjournalismi-projektin työraportti 5/1997.

Puhakka, Kimmo (1997) *Kuka puhuu? Kansalaisen vaikutusmahdollisuudet Monta Hervantaa – sarjan jutussa*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin journalistinen lopputyö.

Ridell, Seija (1997) *Aamulehti Hervannassa asuvien puheessa. Laadullinen tutkimus hervantalaislukijoiden suhteesta Aamulehteen*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, Journalismin tutkimuksen ja kehitystyön yksikkö, Lähiöjournalismi-hankkeen työraportti 2/1997.

SANOMALEHDET

Honkonen, Juha (2001) Täällä Kotikontu – kuinka tuhota kaupunginosan maine. *Helsingin Sanomat*, toimittajan kommentti. 11.8., B 8.

Laine, Riitta-Eliisa (2001) Merihaassa arvostelu vaietaan kuoliaaksi. *Helsingin Sanomat*, uutinen.

5.8., B 11.

Launonen, Tapani (2001) Uu leke leke. *Oulun Sanomat*. *Puolueeton joukkojulkaisu Oulun talousalueelle*, pakina. 4.4., 15.

Pekonen, Laura (2001) 2000-luvun jupit elävät boheemisti. *Helsingin Sanomat*, reportaasi.14.4., D7.

Uusitalo, Kaisa (2001) Puuhaväki vaihtaisi Jakomäen nimen Jaakonmäeksi imagon parantamiseksi. *Helsingin Sanomat*, uutinen. 11.8., B8.

Nimimerkki Ylpeä keravalainen (2001) Haukku voi tehdä haavan. *Ilta-Sanomat*, yleisönosaston kirjoitus. 18.5., 25.

LIITTEET

Liite 1: Haastateltavien taustatietoja

Lyhenteillä on merkitty haastateltavan sukupuoli, syntymävuosi, koulutus, ammatti, asumismuoto (vuokralla, omassa, kerrostalo, rivitalo tai omakotitalo), poliittinen suuntautuminen ja halukkuus osallistua jatkotutkimukseen (kyllä/ei).

Naisia 33

N 80	lukiolainen	o/krs	16	hlö	-
N 71	FK perus.opettaja	v/krs	3,5	-	k
N 70	yo opisk./datanomi	o/krs	19	hlö	e
N 70	fil.yo, opiskelija/kotiäiti	v/krs	3	oik	k
N 68	perusk. tarjoilija työtön/kotiäiti	v/krs	6	sit	k
N 68	yo-merk. tsto.siht. Tre yo	o/r	2	kok	e
N 66	opistoaste sos.kasv. kotiäiti ts/r	3kk	oik	k	
N 66	opisto part.kamp./opisk. lab. hoit.	v/krs	2	ei	?
N 65	FM tutkija työtön raskaana	v/krs	5vk	vihr	k
N 64	yo amm.kurssi rav. kassanhoit.	o/krs	7,5	kok	k
N 63	kouluaste myyjä työtön/kotiäiti	o/krs	7	sit/kok	k
N 63	opisto tstovirk. ”muissa hommissa”	o/krs	13	sdp	k
N 62	ei koul. (?) työtön/kotiäiti	v/krs	4,5	-	e
N 59	perusk. koneistaja työtön	v/krs	9	ei	k
N 58	opistotaso matk.neuv. Treen kaup.	v/krs	5	sit	k
N 56	HuK matk.tied. Treen kaup. o/krs	6	punavihr.	k	
N 54	dipl.ins. free lance –opas tulkki	o/krs	10	ei	k
N 54	yo-merk. sihteeri TTKK	o/krs	14	oik	k
N 52	ammattik. ompelija työtön	v/?	13	vas	k
N 52	perusk. tukkumyyjä aik.op. o/krs	22	vaiht.	k	
N 51	kansak. siivooja Treen kaup. o/krs	13	sdp	e	
N 51	merkonomi pankkitoim. PSP o/krs	21	kok	k	
N 50	HTM sos.oik. lehtori Tre yo o/r	18	vihr	k	
N 49	ammattik. pakkaaja Prmaan Kotityö	v/krs	16	sdp/vihr	k
N 49	YTK museolehtori Lenin-museo	o/krs	22	vl	k
N 48	keskiaste tstosiht. Tre yo	o/krs	23	ei	e

N 45	yo-merk. atk-sovell.neuv. työtön	o/krs	21	sdp	k
N 43	akat. lopput. opettaja työllistetty	o/okt	17	ei	k
N 32	kansak. myy.hoit. eläkkeellä	o/krs	22	sit	k
N 29	kansak. l-autonkulj. eläkkeellä	v/krs	5	ehs	k
N 28	kansak- siivooja eläkkeellä	o/krs	10	ehs	k
N 20	keskik. laborantti eläkkeellä	o/krs	11	oik/vihr	k
N 18	kauppak. libristi eläkkeellä	o/krs	10	sdp	k

Miehiä 22

M 74	merkon. järjestelysuunn. N-Lokomo	v/krs	18	oik	k
M 73	yo opiskelija TTKK	v/krs	3	vihr	e
M 72	tekn. yo opisk. maanviljelijä	v/krs	3	kesk	k
M 70	TKK tutkija TTKK	o/r	6	oik	k
M 69	YTM tutkija Purso Oy	v/krs	3	oik	k
M 68	TKK tutkimusapul. TTKK	v/krs	8	sit	k
M 66	TKK atk-ala Scifi Communic.	o/krs	10	nusu/vihr	k
M 66	DI tutk.ins. Nokia tutkimuskeskus	v/krs	11	liikk.	k
M 65	ammattik. varastotyöntek. työtön	v/krs	6	oik	e
M 60	HTM tstotyöntekijä työtön	v/?	11	vas/vihr	k
M 57	kansak. edustaja työtön	v/krs	4,5	-	e
M 51	ammattik. putkimies Treen kaup.	o/r	20	vl	k
M 51	ammattik. puutarhuri työtön	v/krs	2	sit	k
M 50	kansak. autonkulj. Säkkiväline	o/krs	9	sdp	k
M 47	keskik. paperinleikkaaja työtön	v/krs	16	vl	k
M 45	FM tostopääll. Teatterikork.	o/r	5	sdp/vihr	k
M 44	yo-merk. betonimies Partek	o/krs	20	oik	k
M 44	ammattik. sähköas. työtön	v/krs	10	vl/sdp	k
M 42	kansak. eläkeläinen	o/krs	16	vas	k
M 41	kansak. sulattaja N-Lokomo	o/r	14	-	k
M 18	kansak. eläkel. (IVO, työnjoht.)	o/krs	11	sdp	k

Liite 2: Haastattelujen teemarunko

1. Joukkoviestimet haastateltavan jokapäiväisessä elämässä

- mitä välineitä seuraa päivittäin
 - televisio, radio, paikallisradiot (mitä kanavia kultakin)
 - sanomalehdet, iltapäivälehdet
- onko kaapeli-tv/satelliittiantenni (mitä sieltä katsoo); jos ei ole, kiinnostaako/aikooko hankkia jatkossa
- mitä muista välineitä seuraa ja kuinka säännöllisesti
 - paikallislehdet
 - aikakauslehdet (yleis-, perhe-, naisten- ja muut)
 - harrastus- ja erikoislehdet
 - ammatti- ja järjestölehdet
 - ilmaisjakelulehdet
- mitä lehtiä tulee kotiin tilattuna
- mitä seuraa/selailee jossain muualla (missä – kirjastossa, työpaikalla, koulussa, kaupan lehtihyllyllä tai kassajonossa), kuinka usein
- onko verkkoyhteydet kotona/töissä
 - jos ei kummassakaan, käyttääkö esim. kirjastossa tai jossain muualla
 - mihin käyttää verkkoyhteyksiä (sähköposti, internet, tiedonhankinta, muu/mikä)
 - aikooko hankkia jossakin vaiheessa kotiin/kiinnostaako verkkoteknologia ylimalkaan (mitä siitä tietää)
 - sanomalehden lukeminen verkossa
 - radio- tai tv-uutisten seuraaminen verkossa
 - voisiko siirtyä/kuvitella siirtyvänsä kokonaan verkkolehteen ja luopua paperilehdestä
 - miltä tuntuu ajatuksena television/kaikkien nykyisten viestinten korvautuminen tietokonepääteellä
- onko jokin/jotkin nykyisistä joukkoviestintävälineistä tärkeämpi kuin muut (ajankäytön kannalta tai jossakin muussa suhteessa)
 - jos ajattelee tavallista arkipäivää aamusta iltaan, millä tavalla eri viestimet sisältyvät siihen
 - mistä välineestä luopuisi ensimmäiseksi/viimeiseksi (mistä syystä)
 - täydentävätkö eri välineet toisiaan, millä tavoin
- ovatko talouden muiden jäsenten (jos niitä on) välinemieltymykset ja välineiden käyttö samanlaisia vai erilaisia kuin haastateltavan, millä tavoin?

2. Sanomalehden (Aamulehden) paikka haastateltavan ”mediamaisemassa”

- haastateltavasta riippuen: AL:n vakinaiset tilaajat:
 - kauanko lehti on tullut, onko tullut yhtäjaksoisesti pitkään, onko tilausta katkaistu välillä ja jos miksi, onko harkinnut tilaukset lopettamista; mistä syystä alun perin tilannut Aamulehden
 - ei koskaan tilanneet/ei-tilaajat: mistä syystä ei tilaa, lukeeko jossain muualla, missä (kahvilassa, kirjastossa, tuttavilla), kuinka usein, kuinka tarkkaan, onko koskaan harkinnut tilaamista, tilaako mahdollisesti jatkossa
 - määräaikaiset/satunnaiset tilaajat: minkätyyppinen määräaikaistilaus, onko tilannut pitkään määräaikaisena, miksi juuri tällainen tilaustapa
 - tilauksensa (juuri) lopettaneet: mistä syystä lopettanut tilauksen, tilaako ehkä jatkossa uudelleen
 - kirjastossa (tai muualla) lukija: mistä syystä ei tilaa, onko lehti kuitenkin tärkeä, mikä voisi olla syy tilata?

- minkä takia tilannut juuri Aamulehden eikä esimerkiksi Helsingin Sanomia tai jotakin muuta maakunta- tai paikallislehteä? Tai mistä syystä juuri joku muu kuin Aamulehti?

- miten haastateltavan taloudessa (jos on muita jäseniä) luetaan (Aamu)lehteä (kuka lukee ensin, jaetaanko lehteä, tuleeko koskaan kinaa)

- miten haastateltava itse lukee (Aamu)lehteä
 - mihin aikaan päivästä lukee; lukeeko useampaan eri otteeseen päivän aikana (jos silmäilee aamulla, palaako lehteen illalla)
 - missä lukee (keittiön pöydän ääressä aamulla, sohvalla löhöten illalla)
 - lukeeko yleensä selaillen vai paneutuen; hyppääkö jotkut jutut/osastot yli (mitkä); paneutuuko joihinkin tarkemmin (mihin)
 - Moron ja Allakan lukeminen
 - eroavatko arkipäivät ja viikonloppu lehden lukemisen kannalta toisistaan, millä tavoin

- Aamulehden tilaaminen jatkossa
 - mistä syystä voisi lopettaa tilauksensa
 - millä perusteilla voisi ryhtyä (uudeksi/uudelleen) tilaajaksi

- tilasiko lopetettuja Kansan Lehteä tai Hämeen Yhteistyötä
 - mistä syystä tilasi/ei tilannut (kiinnostavuus, lehtien poliittinen kanta)
 - jos ei tilannut, lukiko jossain muualla
 - jos tilasi, miten tilasi (itse, ammattiliiton lehtisetelillä)
 - jos tilasi jompaakumpaa/molempia, mitä sen jälkeen on tilannut vai onko siirtynyt muihin välineisiin, mihin
 - jos tilasi jompaakumpaa, onko jäänyt kaipaamaan; jättivätkö jälkeensä aukon, millaisen

- miten suhtautuu Aamulehden poliittiseen taustaan (Kokoomuksen äänenkannattaja vielä muutama vuosi sitten); entäpä lehtien poliittiseen sitoutumiseen ylimalkaan

3. Haastateltava Aamulehden (hervantalais)yleisönä

- mitä mieltä Aamulehdestä yleisesti lehtenä
 - verrattuna esimerkiksi Helsingin Sanomiin tai Turun Sanomiin
 - mitä hyvää, mitä huonoa
 - ärsyttääkö joku (silloin tällöin, useinkin)
 - mitä lehdestä puuttuu/mitä lehteen kaipaa
 - miten lehteä voisi parantaa
 - mitä mieltä lehden tämänhetkisestä ulkoasusta (onko tapahtunut muutoksia, mihin suuntaan)
- mitä mieltä Hervannan Sanomista
 - lukeeko säännöllisesti
 - mitä mieltä Hervannan Sanomista suhteessa Aamulehteen (myös pidemmällä aikavälillä)
 - pitäisikö Hervannan Sanomissa olla enemmän sisältöä (millaisia juttuja siihen kaipaisi)
- mitä mieltä Aamulehden Hervantaa koskevasta kirjoittelusta
 - mitä hyvää, mitä huonoa
 - ärsyttääkö joku
 - kirjoittaako AL tarpeeksi Hervannasta
 - kirjoittaako AL sillä tavalla kuin pitääkin, esim. riittävän laajasti ja perusteellisesti (miksi kyllä/ei)
 - kirjoittaako AL haastateltavalle läheisistä asioista tai yleisemmin tärkeistä asioista
 - kirjoittaako AL Tampereen muista lähiöistä samalla tavalla kuin Hervannasta (millaisia eroja/samanlaisuuksia)
 - tuleeko mieleen ”tyypillistä” Aamulehden juttua Hervannasta
 - onko jäänyt mieleen yhtään Hervantaa käsittelevää juttua viime ajoilta
 - onko muissa lehdissä erilaisia juttuja lähiöistä (Hervannasta) kuin Aamulehdessä (missä mielessä parempia/huonompia)
 - luuleeko, että AL:llä lehtenä tai sen toimittajille on Hervannasta (siellä asumisesta ja sen asukkaista) jokin ennakkokäsitys; tuleeko se esiin lehden kirjoittelussa (esimerkiksi millä tavoin)
 - onko AL:n kirjoittelu Hervannasta muuttunut vuosien varrella, millä tavalla
- tuleeko Aamulehdestä ja/tai sen (Hervantaa koskevasta) kirjoittelusta koskaan puhetta muiden ihmisten kanssa, missä (kotona, muualla), millaista puhetta esimerkiksi syntyy
- ovatko Hervantaa/jotakin erityistä lähiötä, asuinaluetta tai kaupunginosaa koskevat jutut ylimalkaan tarpeellisia ja/tai tärkeitä

- vrt. esim. Hesarin juuri päätynyt 38-osainen lähiösarja, jossa kuvattiin ihmisten elämää Helsingin eri lähiöissä
 - mistä aiheista ja minkätyyppisiä juttuja haluaisi (Aamu)lehdessä lukea omaan asuinalueeseensa liittyen
 - millainen olisi hyvä juttu Hervannasta
- päivän lehden läpikäyminen haastateltavan kanssa (järjestyksessä etusivulta alkaen, osastoittain tai haastateltavan lukemisjärjestyksessä)
 - erityisesti pääkirjoitukset ja yleisönosasto (jos ei muuten esiin)
 - paluu ulkoasuun
 - mitä eroja arkipäivien ja viikonlopun (la – su) lehdillä
 - sunnuntaiosaston (edellisen sunnuntain lehden) läpikäyminen jos aikaa
 - perusosastojako ja erityisosastot (esim. miten hahmottuu Tampere & Naapurit tai Koti & Asuminen)
 - onko koskaan kirjoittanut Aamulehden yleisönosastoon (mistä, milloin)
 - mistä syystä voisi kirjoittaa/kuvitella kirjoittavansa
 - onko koskaan esittänyt lehdelle juttuvinkkejä (milloin, mistä aiheesta)
 - voisiko tehdä sen (mikä olisi aihe)

4. Haastateltavan Hervanta

- Hervannassa asumisesta
 - kauanko asunut, millä alueella asuu (onko muuttanut Hervannan sisällä), poikkeako oma asuinalue muusta Hervannasta, miten
 - miksi alun perin muutti Hervantaan
 - millaisia odotuksia oli ennen muuttoa (miten odotukset täyttyivät)
 - onko suunnitelmia muualle muuttamisesta
 - mitä hyviä puolia kokee Hervannassa asumisessa
 - mitä huonoja puolia kokee (ongelmia; ongelmallisia ihmisryhmiä)
 - millaisena elinympäristönä ja asuinpaikkana pitää henkilökohtaisesti (viihtyy/ei viihdy, mistä syistä; jos on lapsia, millainen elinympäristö heille; millaiset ovat viheralueet/puistot; kävellen ja pyörällä kulkeminen Hervannan sisällä)
 - miten palvelut, liikennejärjestelyt, vapaa-ajan tarjonta, asioiden hoitaminen toimivat
- missä määrin ja missä merkeissä on tekemisissä muiden hervantalaisten kanssa
 - millaiset ovat naapurisuhteet (esim. kyläilläänkö)
- onko Hervanta vuosien varrella muuttunut (hyvään/huonoon suuntaan)
- pitäisikö Hervannassa muuttaa jotakin (mitä asioita, miten voisi muuttaa, kenen se pitäisi tehdä)
- kokeeko, että ihmiset (muut tamperelaiset) suhtautuvat Hervantaan ja siellä asumiseen jotenkin erityisesti
 - verrattuna muihin lähiöihin

- jos kyllä, mistä mahtaa johtua
 - millä tavalla käsitys poikkeaa omasta
- kokeeko olevansa hervantalainen
 - erotukseksi vaikkapa tesomalaisesta tai pikemminkin yleensä tamperelainen
 - mitä hervantalaisuus omakohtaisesti tarkoittaa (jos sinun pitäisi kertoa jollekulle mistä olet...)
 - kokeeko yhteenkuuluvuutta muiden Hervannassa asuvien/hervantalaisten kanssa
- missä määrin ja missä paikoissa käy muualla Hervannassa (oman asuinalueensa ulkopuolella)
- onko Hervannassa itselle – mielessä tai toisessa – tärkeitä tai merkityksellisiä paikkoja
 - missä paikoissa käy useimmin
 - onko paikkoja, joita välttää (mistä syystä)
- entäpä Hervannan merkittävimmät tapahtumat
 - missä tapahtumissa käy
 - mistä saa tietoa näistä tapahtumista (onko tietoa saatavilla; voisiko esim. Aamulehdessä olla enemmän)
 - pitäisikö tapahtumista kirjoittaa lehdissä (enemmän kuin nyt)
- harrastaako jotakin Hervannassa (mitä, kuinka usein)
- missä määrin muu vapaa-ajanvietto (ja huvittelu) tapahtuu Hervannassa
- missä määrin tekee ostoksensa Hervannassa (mitä ostoksia ei)
- jos ajattelee Hervantaa alueena tai paikkana, onko siellä jotain maamerkkiä (kuten Keskustori Tampereella)
- onko Hervannassa kaikkien asukkaiden ”yhteistä (tapaamis)paikkaa” (toria tai muuta tilaa), jonne ihmiset voisivat kokoontua, missä voisivat tutustua uusiin ihmisiin ja olla keskenään tekemisissä
 - ovatko esim. liikekeskus/Hervanta-keskus, toimintakeskus tai vapaa-aikakeskus tai Keinupuiston lähialuekeskus sellaisia
 - tarvittaisiinko tällainen paikka (mikä se voisi olla)
- Hervannassa asuu (suhteellisesti ottaen) paljon erimaalaisia ihmisiä
 - kuuluuko tuttavapiiriin ketään
 - onko tekemisissä
 - haluaisiko tutustua/olla enemmän tekemisissä
 - millaiseksi kokee ulkomaalaisten asumisen Hervannassa
- pitäisikö Hervannassa olla oma kaupunginosavaltuusto ja vaikkapa ”kunnantalo” (miksi/miksi ei)

- mitä mieltä on Hervannan lähiöparannushankkeesta
 - minkä verran tietää
 - pitääkö tärkeänä (yleisemmin)
 - koskettaako itseä
 - onko käynyt tutustumassa suunnitelmaan
 - mitä mieltä siitä, että Keinupuiston torialueesta tehtäisiin alueellinen keskus

Mitä muuta haluaisit sanoa niistä asioista, joista olemme puhuneet tai jostakin muusta mieleesi tulevasta?

Lisäkysymykset työttömien hervantalaisten haastatteluihin:

5. Työtön hervantalainen, Aamulehti ja muut tiedotusvälineet

- minkälaisia juttuja Aamulehdessä on työttömistä ja työttömyydestä haastateltavan mielestä
 - kuinka totuudenmukaisia jutut ovat
 - millaisia juttuja työttömistä pitäisi olla
 - miten Aamulehden jutut tuntuvat suhtautuvan työttömiin
 - onko suhtautuminen muuttunut työttömyyden lisääntyessä
 - ärsyttääkö jutuissa jokin/onko jotain mukavaa
- onko oma suhtautuminen Aamulehteen muuttunut työttömyyden aikana
- esittävätkö muut tiedotusvälineet työttömät toisella tavalla kuin Aamulehti (miten)
- mistä saa tietoa työttömien tapahtumista yms.
 - mistä lähtee ensimmäiseksi hakemaan tietoa tapahtumista
 - saako tietoa tarpeeksi
 - miten tiedotusta voisi parantaa
- lukeeko työttömien omaa lehteä
 - miten se eroaa Aamulehdestä suhtautumisessaan työttömiin ja työttömyyteen

6. Työttömän hervantalaisen suhtautuminen työttömyyteen

- kuuluuko tuttavapiiriin paljon työttömiä
 - onko paljon tekemisissä muiden työttömien kanssa
- onko osallistunut työttömien yhdistyksen toimintaan: kursseille, kerhoihin tms.
 - kuinka usein osallistuu em. aktiviteetteihin
 - kuinka tarpeellisenä pitää työttömien yhdistystä ja työttömille järjestettyä toimintaa

- ovatko tuttavapiiri, harrastukset tai elämäntapa muuttuneet työttömäksi jäämisen jälkeen
- onko oma suhtautuminen työttömyyteen ja työttömiin muuttunut työttömyyden aikana
- minkälaisina pitää omia työnsaantimahdollisuuksiaan

